

Jeesuksen Kristuksen ristin merkitys Enoch Adejare
Adeboyen teologiassa

Katri Riikonen
Dogmatiikan pro gradu -tutkielma
Syyskuu 2017

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion Teologinen tiedekunta		Laitos – Institution Systemaattisen teologian osasto	
Tekijä – Författare Katri Riikonen			
Työn nimi – Arbetets titel Jeesuksen Kristuksen ristin merkitys Enoch Adejare Adeboyen teologiassa			
Oppiaine – Läroämne Dogmatiikka			
Työn laji – Arbetets art Pro gradu -tutkielma		Aika – Datum Syyskuu 2017	Sivumäärä – Sidoantal 75
Tiivistelmä – Referat <p>Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan Jeesuksen Kristuksen ristin merkitystä nigerialaisen pastorin ja teologin Enoch Adejare Adeboyen teologiassa. Adeboye toimii noin kahteensataan maahan levinneen Redeemed Christian Church of God -kirkon (RCCG) johtajana. Kyseisen kirkon opetus nojaa vahvasti Adeboyen teologiaan. RCCG luokitellaan helluntailaiseksi AIC-kirkoksi (African Independent/Initiated Church) sen edustaessa helluntailaistyylisiä karismaattista kristinuskoa.</p> <p>Tutkimuksen metodina on systemaattinen analyysi ja lähdeaineistona useita E. A. Adeboyen kirjoittamia teoksia. Lähdeaineiston avulla tutkielmassa tarkastellaan Jeesuksen Kristuksen ristin näkökulmasta erityisesti Adeboyen soteriologista ja kristologista ajattelua.</p> <p>Tämä tutkielma osoittaa, että Adeboyen teologisen näkemyksen mukaan Jumala antaa Jeesuksen Kristuksen kuolla ja nousta kuolleista lahjana ihmisille. Motiivi lahjan antamiselle on Jumalan rakkaus ihmisiä kohtaan. Ihmisen pelastuminen edellyttää Adeboyen mukaan ihmiseltä kääntymystä ja uskoa, uudestisyntymistä, katumusta sekä synnitöntä elämäntapaa. Tutkielmassa huomataan, että Adeboyen pelastuskäsitys on holistinen: Jeesuksen Kristuksen pelastustyön katsotaan ulottuvan iankaikkisuuden ohella jo tämän maailman elämään. Holistisuus ilmenee esimerkiksi uskona siihen, että Jeesuksen nimissä voidaan parantaa sairaita ja karkottaa pahoja henkiä sekä menestyksenteologisina korostuksina.</p> <p>Adeboyen teologiaa verrataan myös Lutherin ristin teologiaan ja näiden todetaan edustavan varsin erilaisia näkemyksiä. Adeboyen pyrkii ristiin nojaten perustelemaan, miksi ihmisten ei tarvitse kärsiä tässä elämässä eikä tuonpuoleisessa, kun taas Luther päinvastoin selittää kärsimyksen todellisuutta ristin avulla ja ajattelee kärsimyksen päättyvän vasta iankaikkisuudessa.</p> <p>Tutkielma osoittaa, että Adeboyen teologiasta löytyy myös pneumatologisia korostuksia ja että Adeboyen teologiassa on havaittavissa yhteyksiä laajemmin sekä afrikkalaiseen että helluntailaiseen teologiaan: Adeboyen teologiset korostukset ovat monilta osin tyypillisiä karismaattis-helluntailaisille AIC-kirkoille.</p>			
Avainsanat – Nyckelord AIC, risti, helluntaiteologia, afrikkalainen teologia, RCCG, soteriologia, kristologia, Jeesus Kristus			
Säilytyspaikka – Förvaringställe Helsingin yliopiston kirjasto, Keskustakampuksen kirjasto, Teologia			
Muita tietoja			

SISÄLLYSLUETTELO

1 Johdanto	1
1.1 Karismaattis-helluntailaisen kristinuskon aikakausi.....	1
1.2 Tutkimuskysymys ja tutkimuksen metodi.....	3
1.3 E. A. Adeboye ja tutkimuksen lähdeaineisto.....	5
1.4 Tutkimuksen teoreettinen viitekehys.....	7
2 Teologiset ja historialliset taustat	9
2.1 Ristin teologia	9
2.1.1 Kätkeyty Jumala löytyy ristiltä	9
2.1.2 Kristityn risti	11
2.2 Katsaus helluntailaisuuden historiaan.....	13
2.2.1 Azusa Streetin herätys ja helluntailaisuuden ”mustat juuret”	13
2.2.2 Helluntailainen pelastuskäsitys	16
2.3 Redeemed Christian Church of God	18
2.3.1 Helluntailaisuuden rantautuminen Nigeriaan ja RCCG:n synty	18
2.3.2 RCCG:n kasvu miljoonakirkoksi ja opilliset korostukset.....	19
3 Jeesuksen Kristuksen ristinkuolema Jumalan lahjana ihmisille	22
3.1 Mitä Jumala antaa?	22
3.1.1 Risti rakkauden lahjana	22
3.1.2 Vapaasti annettu	25
3.2 Miksi Jumala antaa?	28
3.2.1 Jeesus voitti kuoleman ja pahan vallat	28
3.2.2 Ihmisen uusi olemus.....	32
3.2.3 Pelastaminen vai parantaminen? – Holistisuus Adeboyen pelastuskäsityksessä	34
3.2.4 Pyhä Henki kumppaniksi Jeesukselle ja ihmisille	38
4 Ihmisen pyhyys vastalahjana Jumalalle	43
4.1 Mitä ihminen saa Jeesuksen ristin tähden?	43
4.1.1 Lahja tuo lahjoja.....	43
4.1.2 Menestyksen teologian näkökulma	46
4.2 Mitä ihmiseltä velvoitetaan Jeesuksen ristin tähden?.....	55
4.2.1 Pyhyys elämäntapana	55
4.2.2 Syntisyys ja uudelleensyntyminen	59
4.2.3 Miksi ihminen omistautuu Jeesukselle?.....	63
5 Tutkimustulokset	65
6 Lähde- ja kirjallisuusluettelo	70
Lyhenteet	70
Lähteet ja apuneuvot.....	70
Kirjallisuus.....	70

1 Johdanto

1.1 Karismaattis-helluntailaisen kristinuskon aikakausi

Yksi kristinuskon kokemista mullistuksista kuluneen vuosisadan aikana on 1900-luvun alussa Yhdysvalloissa syntynyt helluntailaisuus, joka on levinnyt kaikille mantereille ja muovannut kristinuskoa voimakkaasti. Sadassa vuodessa kristinuskon karismaattisista ja helluntailaisista suuntauksista on tullut nopeimmin kasvavaa kristinuskoa ja kristinuskon valtavirtaa katolisen kirkon ollessa yhä suurin tunnustuskunta.¹ Myös kristinuskon maantieteellinen painopiste on muuttunut 1900-luvulla. Sata vuotta sitten kristityistä selkeä enemmistö oli eurooppalaisia, kun tällä hetkellä maanosista tilastollisesti kärjessä on Etelä-Amerikka.² Kuitenkin voimakkaimmin kristinuskoko kasvaa Afrikassa, jossa tulee vuoteen 2050 mennessä olemaan selvä enemmistö, liki 40 % kaikista maailman kristityistä.³ Joidenkin tilastojen mukaan kristityistä enemmistö on jo Afrikassa.⁴ Kun protestanttisuuteen luetaan historiallisen protestantismien ja anglikaanisuuden ohella itsenäiset kirkot Afrikassa (*African Independent/Indigenous Churches, AIC*⁵), on protestantteja jo eniten Saharan eteläpuolisessa Afrikassa.⁶ Myös helluntailaisuus on nykyään nimenomaan globaalin etelän ilmiö,⁷ ja AIC-kirkoista voimakkaimmin kasvavat juuri karismaattis-helluntailaiset kirkot.⁸ Tutkijoiden keskuudessa puhutaan Afrikan ”helluntailaistumisesta.”⁹ Tämän datan valossa voidaankin väittää, että kristinuskoko on muovautunut viimeisen sadan vuoden aikana kenties yhtä paljon kuin sitä edeltävän 1900 vuoden aikana yhteensä.

Afrikan valtioista määrällisesti eniten kristittyjä löytyy maanosan väkirikkaimmasta maasta Nigeriasta. Nigerian väestöstä kristittyjä on noin puolet eli yli 80 miljoonaa henkilöä. Kristityistä enemmistö on protestantteja, monet kirkoissa, jotka ovat sävyiltään karismaattis-helluntailaisia.¹⁰ Helluntailaisuus kasvaakin Nigeriassa erityisen voimakkaasti,¹¹ mikä näkyy myös katukuvassa: kauppoja,

¹ Anderson 1999a, 19; Anderson 1999b, 223; Pew Research Center 2011b.

² Pew Research Center 2011c; Granberg-Michaelson 2015. Pewin tilastoissa kristityt Amerikoissa on laskettu yhteen.

³ Pew Research Center 2015. Ks. myös Jenkins 2007, 104–107.

⁴ Seidensticker 2015.

⁵ AIC voi viitata myös Afrikassa perustettuihin kirkkoihin (*African Instituted Churches*), ks. Ukah 2003, 25.

⁶ Pew Research Center 2011a.

⁷ Anderson 1999a, 20; Hollenweger 1999, 35; Kärkkäinen 2009a, xv.

⁸ Gaiya 2002, 3.

⁹ Clarke 2014a, 22; ks. myös Jenkins 2007, 78–80.

¹⁰ Pew Research Center 2011a; Pew Research Center 2011c.

¹¹ O. Adeboye 2007, 24; Burgess 2008, 31.

ravintoloita ja baareja muutetaan Nigeriassa jatkuvasti kirkkotiloiksi.¹² Nigeria tarjoaa kuvaavan tapausesimerkin paitsi kristinuskosta Afrikassa myös kristinuskon tulevaisuuden suunnasta.¹³ Nigerian tai jonkun muun globaalien etelän maan uskonnollisuutta tarkasteltaessa klassiset tunnustuskuntajaot muodostuvat ongelmallisiksi. Harvey Cox muistuttaa, että helluntailaisuus ei olekaan tunnustuskunta vaan liike, ”ryhmä uskonnollisia käytänteitä ja asenteita, jotka ylittävät kirkollisia rajoja.”¹⁴ Myös Allan Anderson nostaa esille helluntailaisuuden määrittelyn haasteen:

Termi viittaa moninaiseen liikkeiden joukkoon ympäri maailman aina fundamentalistisista valkoisen keskiluokan ’megakirkoista’ kolmannen maailman alkuperäisliikkeisiin, jotka ovat sopeutuneet kulttuuriseen ja uskonnolliseen kontekstiinsa niin hyvin, että moni länsimainen helluntailainen todennäköisesti epäilisi niiden pätevyyttä ’kristillisinä’ liikkeinä.¹⁵

Tutkijat suosivatkin jaottelua, jossa helluntailaisuuden kolmeksi alaluokaksi erotellaan klassinen helluntailaisuus, karismaattinen uudistusliike sekä helluntailaiset tai helluntailaistyylliset itsenäiset kirkot.¹⁶ Vielä omaksi ryhmäkseen voidaan erottaa niin sanottu ushelluntailaisuus, joka katsotaan yleensä syntyneeksi noin 1970-luvulta alkaen karismaattisen liikkeen piirissä saaden vaikutteita myös klassisesta helluntailaisuudesta.¹⁷ Coxin mukaan monet AIC-kirkot ovat itse asiassa helluntailaisia termin tärkeimmässä merkityksessä, sillä ne ylittävät tunnustuskunnalliset rajat ja siten niiden vaikutukset ulottuvat laajemmalle kuin tiukasti tunnustuskuntiin sitoutuneiden kirkkojen.¹⁸ Helluntailaisten kirkkojen voimakkaan kasvun taustalla Afrikassa on niiden kyky omaksua paikallisille kulttuurille ominaisia elementtejä, kuten parantaminen ja tanssiminen, jotka kristillisessä kontekstissa saavat uusia merkityksiä ja sävyjä.¹⁹ Afrikkalaisen kristinuskon menestystarina kuitenkin Coxin mukaan heijastaa itse asiassa enemmän tulevaa

¹² Gaiya 2002, 3.

¹³ Ks. Jenkins 2007, 78–80, 104.

¹⁴ Cox 2001, 246: ”a cluster of religious practices and attitudes that transcends ecclesiastical boundaries.” Tekijän suomentama.

¹⁵ Anderson 1999a, 19–20: ”The term [Pentecostal] refers to a wide variety of movements scattered throughout the world, ranging from the fundamentalist and white middle class ’megachurches’ to indigenous movements in the Third World that have adapted to their cultural and religious contexts to such an extent that many western Pentecostals would probably doubt their qualifications as ’Christian’ movements.” Tekijän suomentama.

¹⁶ Anderson 2004, 13.

¹⁷ Hollenweger 1997, 2; Ukah 2003, 22. Veli-Matti Kärkkäinen tosin käyttää luokittelun kolmannesta ryhmästä myös termiä ’ushelluntailainen’ tai ’uuskarismaattinen’, ks. esim. Kärkkäinen 2012, 75. Kärkkäinen kuitenkin viittaa samoja painotuksia omaaviin kirkkoihin kuin Hollenweger. Myös Clarke käyttää hieman poikkeavaa jaottelua, ks. Clarke 2014a, 23.

¹⁸ Cox 2001, 248.

¹⁹ Hollenweger 1999, 33; Burgess 2008, 30–31.

kuin mennyttä.²⁰ Tilastojenkin valossa on selvää, että globaalin etelän kristinusko on elinvoimaisinta ja siten tulevaisuuden kristillisyyttä.

1.2 Tutkimuskysymys ja tutkimuksen metodi

Tässä pro gradu -tutkielmassa tutkin nigerialaisen teologin ja pastorin Enoch Adejare Adeboyen ajattelua. Adeboye on Redeemed Christian Church of God -kirkon (RCCG) kansainvälinen johtaja, ylivalvoja (*general overseer*) kuten kirkon piirissä häntä kutsutaan.²¹ RCCG on AIC-kirkko, joka katsotaan kuuluvaksi helluntailaisen kristillisyyden piiriin.²² Kyseessä on kuitenkin itsenäinen kirkko,²³ joka ei edusta klassista helluntailaisuutta vaan kuuluu edellä esitetyn luokittelun kolmannen kategoriaan.

1500-luvun reformaattorit käynnistivät kirkkoa uudistavan liikehdinnän, joka ei suinkaan rajoittunut heidän elinaikaansa tai tuolloin syntyneisiin kirkkoihin, vaan on jatkunut uusissa muodoissa jo viiden sadan vuoden ajan. Vuonna 2017 vietetään reformaation merkkivuotta, ja onkin mielenkiintoista tarkastella reformaation mahdollisia taustavaikutuksia helluntailaisperäisessä teologiassa. Lutherin teologiassa risti on keskiössä: ristin teologia hallitsee hänen ajatteluaan,²⁴ ja siten luterilaisen kirkon oppia yhä tänään. Vaikka helluntailaisessa ja afrikkalaisessa teologiassa korostuvat usein toisenlaiset teemat, on kysymystä rististä ja sen merkityksestä kuitenkin hedelmällistä tarkastella kaikissa teologioissa, myös Adeboyen helluntailaistyyllisessä teologiassa.

Tämän tutkimuksen tehtävänä on selvittää, mikä on Jeesuksen Kristuksen ristin teologinen merkitys E. A. Adeboyen ajattelussa. Adeboye ei käytä suoraan termiä 'risti' kovin paljon. Kuitenkin hän kirjoittaa, ettei Jeesuksesta Kristuksesta voi puhua puhumatta rististä.²⁵ Näin hän pukee sanoiksi sen, että risti on itse asiassa hänenkin teologiassaan erittäin keskeinen teema: kaikki, mikä liittyy Jeesukseen Kristukseen, liittyy myös ristiin. Tässä tutkielmassa viitataan 'ristillä' ensisijaisesti Jeesuksen Kristuksen ristiinnaulitsemiseen. Taustoitan myös Lutherin ristin teologian käsitystä luvussa 2.1, jotta ristin merkitys Adeboyen teologiassa voidaan erottaa luterilaisesta ristin teologiasta ja teemaa voidaan käsitellä Adeboyen

²⁰ Cox 2001, 254–259.

²¹ Enoch Adeboyen kotisivut 2016, EAA welcomes you.

²² O. Adeboye 2007, 25. Ks. Ukahin AIC-kirkon määritelmä, Ukah 2003, 26: "Definition for African Independent church as a church 'which has been founded in Africa, by Africans, and primarily for Africans.'"

²³ Adogame 2014, 38.

²⁴ McGrath 1985, 152. Ks. tarkemmin luku 2.1.

²⁵ GOL, luku 14. "You cannot talk about Jesus Christ without talking about the cross."

omilla ehdoilla ja käsitteillä. Ristin teologian taustoittaminen toisaalta mahdollistaa keskustelun Adeboyen ja luterilaisen teologian välillä tutkielmani tutkimustulosten valossa.

Johdantoa seuraa taustaluku, jossa tarkastelen ensin luterilaisen ristin teologian taustaa ja sisältöä. Tämän jälkeen esittelen helluntailaisuuden ja RCCG:n syntyhistoriaa sekä opillisia korostuksia. Taustaluvussa en erityisesti paneudu RCCG:n teologiaan rististä siitä yksinkertaisesta syystä, ettei siitä ole kirjoitettu tutkimuksissa, joihin viitataan. Tutkielmani analyysi ristin merkityksestä Adeboyen teologiassa rakentuu siis selkeästi Adeboyen omien tekstien varaan. Varsinaista tutkimuskysymystä lähestyn temaattisen jaottelun avulla Jeesuksen Kristuksen lahjan näkökulmasta. Adeboye tulkitsee Jeesuksen Kristuksen sovitustyön olevan Jumalan lahja ihmisille. Luvussa kolme tutkin, mitä tämä lahja Adeboyen teologiassa ilmentää ja miksi lahja annetaan, siis miksi Jeesus Kristus kuoli ristillä. Neljännessä luvussa tarkastelen vastaavasti sitä, mitä seurauksia lahjan antamisella on ihmiselle sekä sitä, mitä edellytyksiä Jumala Adeboyen mukaan ihmiseltä odottaa lahjan vastaanottamiseksi ja pelastuksen saamiseksi. Lopuksi esitän tutkimustulokset ja listaan tutkimuksen lähteet ja kirjallisuuden.

Useat itsenäiset afrikkalaiset kirkot, mukaan lukien RCCG, harjoittavat aktiivisesti lähetystyötä. RCCG on asettanut tavoitteekseen tehdä ”kaikki maailman kansat Jeesuksen Kristuksen omiksi.”²⁶ Kirkko on levinnyt jatkuvasti uusiin maihin ja uusiin kaupunkeihin. Tuoreimpien saatavilla olevien tilastojen mukaan RCCG:llä on yli 7000 seurakuntaa (*branches*), joista suurin osa on edelleen Nigeriassa. Seurakuntia on myös monissa muissa Afrikan maissa, Pohjois- ja Etelä-Amerikassa, Aasiassa, Australiassa sekä Euroopassa, yhteensä 186 maassa. Suomessa RCCG:llä on seurakunnat Espoossa, Helsingissä, Tampereella, Turussa ja Lahdessa. Kaikkiaan RCCG:llä on nykyisin noin 5 miljoonaa jäsentä ja kirkko kasvaa jatkuvasti.²⁷

RCCG onkin hyvä esimerkki siitä, miten globaalin etelän kasvava karismaattinen kristillisyyden rantautuu Eurooppaan ja myös Suomeen. Eurooppa on jo menettänyt asemansa kristinuskon keskuksena. Kun eurooppalainen kantaväestö maallistuu, voidaan eurooppalaisten vanhojen kirkkokuntien selviytymisessä ajatella olevan kysymyksen yhä kasvavassa määrin maahanmuuttajataustaisen väes-

²⁶ RCCG:n kotisivut 2016, Mission & vision: “We will plant churches -- until every Nation in the world is reached for the Lord Jesus Christ.” Tekijän suomentama.

²⁷ Hunt 2002, 200–201, O. Adeboye 2007, 36, 9; Adogame 2014, 38–39; Enoch Adeboyen kotisivut 2016, About EAA. RCCG:n leviämisestä ja lähetystyöstä ks. myös Jenkins 2007, 244–249.

tön voittamisesta riveihinsä samalla kun globaalista etelästä lähtöisin olevat diasporakirkot pyrkivät vastavuoroisesti saamaan eurooppalaista kantaväestöä mukaan omaan toimintaansa.²⁸ On tärkeää ymmärtää Eurooppaan rantautuvien uusien kirkkojen ajattelua myös keskusteluyhteyden, yhteistyön ja ekumenian saavuttamiseksi. Näistä syistä on aiheellista myös verrata Adeboyan teologiaa luterilaiseen ajatteluun ja näin tarkastella luterilaisen ajattelun kohtaamista yhden Eurooppassakin voimakkaasti kasvavan karismaattis-helluntailaisen kirkon kanssa.

Tämän tutkimuksen metodina on systemaattinen analyysi. Tarkastelen Adeboyan teologiaa käsite- ja väiteanalyysin avulla. Tutkin Adeboyan käyttämiä keskeisiä käsitteitä sekä sitä, miten ne linkittyvät toisiinsa. Lisäksi pyrin osoittamaan, miten Adeboye argumentoi väitteensä ja millaisia edellytyksiä hänen ajattelullaan on. Tutkimusmetodi on systeemi-immanenttinen eli pyrin ymmärtämään Adeboyan ajattelua hänen tekstiensä sisältä käsin niiden omilla ehdoilla.²⁹

1.3 E. A. Adeboye ja tutkimuksen lähdeaineisto

E. A. Adeboye syntyi vuonna 1942 köyhään anglikaanikirkkoon kuuluneeseen perheeseen Ifewaran kylässä Lounais-Nigeriassa.³⁰ Muutamia vuosia myöhemmin 1950-luvulla Josiah Olufemi Akindolie (myöhemmin Akindayomi) perusti RCCG:n.³¹ Adeboye liittyi RCCG:iin 31-vuotiaana: Adeboyan internet-sivuilla kerrotaan hänen tehneen ”henkilökohtaisen uskonratkaisun” heinäkuun 29. päivänä vuonna 1973.³² Hänet kastettiin kirkkoon saman vuoden syyskuussa,³³ ja RCCG:n papiksi hänet vihittiin vuonna 1975.³⁴ Akindayomin kerrotaan valinneen Adeboyan seuraajakseen heti tämän liittyttyä kirkkoon, ja vuonna 1981 Akindayomin kuoltua nimitettiin Adeboye kirkon johtoon.³⁵ Adeboyea kuvataan pidettävän kirkon piirissä Jumalan sanan kantajana (*bearer*), siis Jumalan äänenä ihmisten keskuudessa.³⁶ Hänen auktoriteettinsa RCCG:n johtajana on vankka ja

²⁸ Ks. Jenkins 2007, 111–116.

²⁹ Metodin käytöstä ks. tarkemmin Jolkkonen 2007.

³⁰ Ukah 2003, 92; Enoch Adeboyan kotisivut 2016, EAA welcomes you.

³¹ O. Adeboye 2007, 31, 35–36. Ks. tarkemmin luku 2.3.

³² Enoch Adeboyan kotisivut 2016, About EAA: ”On July 29, 1973, Enoch Adeboye made a personal commitment to Christ.” Ks. myös Ukah 2003, 97.

³³ Ukah 2003, 98.

³⁴ RCCG:n kotisivujen ja Ukahin väitöskirjan mukaan hänet vihittiin papiksi 1975. Ks. Ukah 2003, 99. E. A. Adeboyan kotisivuilla on poikkeava tieto, jonka mukaan vihkimys olisi tapahtunut vuonna 1977, ks. Enoch Adeboyan kotisivut 2016, About EAA.

³⁵ Ukah 2003, 1; Enoch Adeboyan kotisivut 2016, About EAA; O. Adeboye 2007, 38; RCCG:n kotisivut 2016, Our history.

³⁶ Ukah 2003, 100: ”--Adeboye is a bearer of the word of God, the physical voice of God among human beings.”

hänen teologiansa on kirkon piirissä kyseenalaistamatonta.³⁷ Koulutukseltaan Adeboye on soveltavan matematiikan tohtori, ja hän on toiminut matematiikan professorina Lagosin yliopistossa.³⁸ Adeboye on naimisissa pastori Foluke Adenike Adeboyen kanssa. RCCG:n johtajapariskunnasta käytetään kirkon piirissä tuttavallisesti myös nimityksiä *Daddy G.O* ja *Mummy G.O* viitaten vanhemmuuteen ja ylivalvojan (*general overseer*) titteleihin.³⁹

Amerikkalainen *Newsweek*-lehti listasi E. A. Adeboyen maailman 50:n vaikutusvaltaisimman henkilön joukkoon vuonna 2008.⁴⁰ Facebookissa Adeboyen virallisella sivulla on yli 3 miljoonaa seuraajaa. Vertailun vuoksi: YK:n entisellä pääsihteerillä ghanalaisella Kofi Annanilla seuraajia on noin 1,6 miljoonaa ja Nigerian presidentillä Muhammadu Buharilla alle 700 000.⁴¹ Adeboye onkin kieltämättä vaikutusvaltainen henkilö ainakin Nigeriassa ja RCCG:n piirissä. Adeboye on julkaissut yli 60 kirjaa, joista luetuimpia ovat vuosittain ilmestyvät *Open Heavens* -oppaat, joissa on vuoden jokaiselle päivälle osoitettu raamatun teksti kommentteineen.⁴² Tämän tutkimuksen lähdeaineistona käytän tutkielman aiheeseen linkittyvää Adeboyen kirjallisuutta. Ensisijaisena lähteenä käytän vuonna 2014 julkaistua teosta *The Gift of Love. Freely Given, Freely Receive* (GOL), jossa Adeboye selvittää kristologista ja soteriologista ajatteluaan. Kirjan nimi viittaa Jeesukseen Kristukseen ja hänen sovitustyöhönsä lahjana, jonka Jumala ihmiselle antaa. Koska tämä teos on tutkielmani ensisijainen lähdeaineisto, olen määrittänyt sille lyhenteen, jolla viitataan kyseiseen teokseen (GOL).

Hyödynnän analyysini tukena myös muita Adeboyen julkaisemia teoksia niiltä osin, kuin ne tukevat tutkimuskysymykseni selvittämistä. Näihin teoksiin viitataan normaalin viittauskäytännön mukaan (esim. Adeboye 2011). Siteeratessani Adeboyea leipätekstissä käytän omia suomennoksiani. Alkuperäiset lainaukset ovat tarpeen mukaan luettavissa alaviitteistä. Omissa suomennoksissani pyrin mahdollisimman sanatarkkaan käännökseen ja käytän myös suuria alkukirjaimia samoin kuin Adeboyen englanninkielisissä lähdetekstissä. Kaikki Adeboyen julkaisemat kirjat ovat käytössäni sähköisessä muodossa joko Kindle- tai iBooks -editioina. Tästä syystä en voi viitata lähteisiin tarkoilla sivunumeroilla vaan käytän viittauksissa lukujen numerointia.

³⁷ Ks. Ukah 2003, 170.

³⁸ Ukah 2003, 95; Enoch Adeboyen kotisivut 2016, About EAA.

³⁹ Ukah 2003, 121; Foluke Adeboyen kotisivut 2016; Enoch Adeboyen kotisivut 2016, About EAA.

⁴⁰ Ukah 2003, 10; Adogame 2014, 35; Enoch Adeboyen kotisivut 2016, About EAA.

⁴¹ Facebook 2017, Pastor E. A. Adeboye, Kofi Annan Official, Muhammadu Buhari.

⁴² Enoch Adeboyen kotisivut 2016, About EAA.

Adeboyella on pitkä akateeminen tausta matematiikan professorina, mutta teologista koulutusta hän on saanut ainoastaan RCCG:n sisällä.⁴³ Adeboyen julkaissama teologinen kirjallisuus onkin luonteeltaan epäakateemista ja voimakkaan tunnustuksellista. Tekstin tarkoitus on paitsi opettaa, myös kutsua aktiiviseen uskoon ja kilvoitteluun. Adeboye suuntaa kirjansa RCCG:n papeille ja maallikkojäsenille sekä potentiaalisille uskoon tuleville henkilöille. Adeboye päättää usein luvun kehotukseen tai kysymykseen, jolla hän kannustaa ei-uskovaa lukijaa tekemään uskonratkaisun tai uskovaa lukijaa olemaan entistä lujempi uskossaan.⁴⁴

Adeboye kirjoittaa englanniksi. Hän käyttää tekstin seassa paljon Raamatun lainauksia, pääasiassa vuoden 1984 *New International Version* (NIV) -raamatunkäännöksen mukaan. Toisinaan Adeboye viittaa myös *New King James Version* (NKJV) -raamatunkäännökseen vuodelta 1982. Adeboye myös kertoo omin sanoin raamatunkertomuksia ja käyttää niitä esimerkkeinä, joihin lukija voi samaistua.⁴⁵ Hän nostaa monien yksittäisten Raamatun henkilöiden tarinoita esille ja vertaa nykypäivän ihmisten kokemuksiin niihin, mikä on varsin tyypillistä nigerialaisen helluntailaisuuden piirissä.⁴⁶ Adeboye viljelee tekstissään myös hyvin käytännöllisiä ja arkipäiväisiä esimerkkejä havainnollistamaan väitteitään.⁴⁷

1.4 Tutkimuksen teoreettinen viitekehys

Vaikka Adeboye ei edustakaan klassista helluntaiteologiaa, on hänen teologiansa kuitenkin luontevimmin ymmärrettävissä globaalien helluntaiteologian viitekehyyksessä.⁴⁸ Keskeisimpiin helluntailaisen teologian tutkijoihin kuuluu Walter Hollenweger,⁴⁹ jolta myös luvussa 1.1 esittelemäni helluntailaisuuden kolmijaottelu on lähtöisin.⁵⁰ Globaalien ja kontekstuaalisten helluntailaisuuden tärkeimpiä tutkijoita ovat lisäksi Veli-Matti Kärkkäinen, Allan Anderson ja Harvey Cox. Heidän julkaisunsa toimivat tutkielmaani tukevana keskeisenä teoriakirjallisuutena. Lisäksi hyödynnän esimerkiksi pneumatologian sekä afrikkalaisen kristinuskon tut-

⁴³ E. Adeboye sai kasteopetusta eräältä kirkon pastorilta ennen liittymistään RCCG:n jäseneksi, ja kirkon piirissä hän sai pastoraaliopetusta suoraan kirkon silloiselta johtajalta Josiah Akindayomilta. Ks. Ukah 2003, 98–99. Nykyisin RCCG ylläpitää useita oppilaitoksia ja yliopistoa vastaamaan sekä kirkon että yhteiskunnallisiin tarpeisiin. Ks. RCCG:n kotisivut 2017, What we do; Redeemer's University -kotisivut 2017.

⁴⁴ Ks. esim. GOL, luku 5: ”Make a choice today. ”Will you live supernaturally like Him or will you live limited like the people of the world?”; luku 7: ”If you are not yet born-again, giving your life to Jesus Christ is the first step to giving God your all.”

⁴⁵ Ks. esim. GOL; Adeboye 2011a.

⁴⁶ Burgess 2008, 33.

⁴⁷ Ks. esim. GOL.

⁴⁸ Ks. luku 1.1.

⁴⁹ Ks. Anderson 1999a, 21.

⁵⁰ Hollenweger 1997, 1–2.

kimusta erityisesti Nigerian helluntailaisuutta koskien niiltä osin, kuin se tutkielmani kannalta on tarpeellista.

Tutkimusta, joka keskittyisi puhtaasti E. A. Adeboyen teologiaan, ei oikeastaan löydy,⁵¹ mutta RCCG:tä on tutkittu kansainvälisesti jonkin verran sekä Nigerian kontekstissa että diasporassa, etenkin Pohjois-Amerikassa⁵². Stephan Hunt on tutkinut syitä helluntailaisuuden kasvulle Nigeriassa käyttäen esimerkkinä RCCG:ia.⁵³ Olufunke Adeboye on perehtynyt RCCG:n syntyyn, teologiaan ja kasvuun historiallisesta näkökulmasta suhteessa Nigerian poliittiseen ja kristilliseen kehitykseen.⁵⁴ Tutkimuksen kohteena on ollut myös esimerkiksi RCCG:n menestyksen teologia⁵⁵ sekä HIV/aidsin vastainen työ, jota RCCG harjoittaa⁵⁶.

Keskeisin RCCG:n ja Adeboyen teologiaa avaava tutkimus on Asonzeh Ukahin väitöskirja, joka on hyväksytty Bayreuthin yliopistossa vuonna 2003.⁵⁷ Ukah esittelee väitöskirjassaan RCCG:n syntyhistoriaa, kasvua, rakenteita, oppeja ja kirkon globaalia luonnetta. Hän käy läpi Adeboyen nousua kirkon johtoon Akindayomin seuraajana ja tarkastelee johtajanvaihdoksesta seuranneita opillisia muutoksia ja korostuksia. Ukahin väitöskirja tarjoaakin laajimman tieteellisen kuvauksen Adeboyen teologiasta. Ukah ei kirjoita suoranaisesti ristin merkityksestä, mutta Adeboyen ja RCCG:n teologiaa ja oppeja käsittelevistä alaluvuista löytyy joka tapauksessa tärkeitä huomioita myös tutkielmani aiheeseen liittyen.

RCCG:n Helsingin seurakunnasta Hosanna Chapelista on kirjoitettu Helsingin yliopistossa yksi opinnäytetyö, vuonna 2011 valmistunut Pekka Kähkösen pro gradu *Paikka, jossa toiveista tulee totta? Tutkimus uskonnollisen yhteisön saamisesta merkityksistä kristityn afrikkalaisen maahanmuuttajan elämässä Suomessa*. Kyseinen tutkielma on kuitenkin tehty käytännöllisen teologian osastolle ja sen tulokulma aiheeseen on enemmän sosiologinen kuin teologinen.

⁵¹ Ainakaan Suomesta käsin ei ole saatavilla E. A. Adeboyen teologiaa käsittelevää tutkimusta. Ukahin väitöskirjassa viitataan joihinkin tutkielmani kannalta mielenkiintoisiin lähteisiin, joita ei kuitenkaan ole saatavilla internetin akateemisten hakupalveluiden kautta. Ks. Ukah 2003.

⁵² Esim. Adogame 2014.

⁵³ Hunt 2002.

⁵⁴ O. Adeboye 2007.

⁵⁵ Vähäkangas 2015.

⁵⁶ Adogame 2007.

⁵⁷ Ukah 2003.

2 Teologiset ja historialliset taustat

2.1 Ristin teologia

Ristin teologialla viitataan luterilaisuuden isän Martti Lutherin luomaan teologiseen ajatteluun, jossa kaikkia teologisia kysymyksiä lähestytään Jeesuksen Kristuksen ristin ja sen avaamien merkitysten avulla.⁵⁸ Lutherin ajattelussa risti muotoutui kaikkea teologiaa hallitsevaksi suuntaukseksi, ja Lutherin teologiaa tutkinut Loewenich muistuttaakin, ettei ristin teologiaa tule nähdä erillisenä vaiheena Lutherin teologiassa vaan ”se muodostaa kokonaisvaltaisen näkökulman Lutherin koko teologialle.”⁵⁹ Ajatus on yleisesti hyväksytty myös muiden Lutheritutkijoiden keskuudessa.⁶⁰ Tässä luvussa esittelen Lutherin ristin teologiaa, jotta varsinaisissa pääluvuissa voidaan erottaa Adebeyen ristille asettamat teologiset merkitykset Lutherin ajattelusta ja vertailla niitä keskenään. Termillä ’ristin teologia’ viitataan tässä tutkielmassa Lutherin ajatteluun.

2.1.1 Kätkeyty Jumala löytyy ristiltä

Loewenichin mukaan Lutherin teologia on ilmoituksen teologiaa,⁶¹ ja Lutherille keskeistä on, että kaiken *todellisen* teologian tulee olla Jumalan ilmoitukseen perustuvaa. Kuitenkin olennaista Lutherille on, että Jumalan ilmoitus on epäsuoraa; ihmisen on (tässä maailmassa) mahdotonta nähdä Jumala kasvoista kasvoihin.⁶² Ajatus piilotetusta tai kätkeytyä Jumalasta (*hidden God*) on Lutherin ristin teologiassa keskeinen ja merkitysarvoltaan valtava.⁶³ Kätkeyty Jumalan ajatus nojaa siihen, että ilmoitus perustuu näkyviin, ei näkymättömiin asioihin. Ei siis Jumalan vain sanassaan ilmoittamiin tekoihin, vaan Jumalan merkkiin, ristiin. Vaikka Jumalan sana sinänsä kertoo Jumalasta, ei sana yksin riitä ilmoitukseksi Jumalasta.⁶⁴ ”Jumala on todella tuonut itsensä ilmi sanassaan, mutta Jumala on suurempi, kuin hänen sanansa. Jumala ei ole rajannut itseään sanojen rajoihin”⁶⁵, Loewenich kirjoittaa.

Luther muistuttaa, että yhtä lailla kuin Jumala ilmoittaa itsestään ja tahdostaan sanassaan, Jumala jättää sanassaan kertomatta asioita, joita hän tahtoo ja on.⁶⁶

⁵⁸ Ks. Loewenich 1976, 17.

⁵⁹ Loewenich 1976, 49.

⁶⁰ Ks. Kärkkäinen 2002, 169; Kärkkäinen 2003, 16.

⁶¹ Loewenich 1976, 28.

⁶² Loewenich 1976, 19; Kärkkäinen 2002, 171–172.

⁶³ Loewenich 1976, 29.

⁶⁴ Loewenich 1976, 28, 33–34.

⁶⁵ Loewenich 1976, 34.

⁶⁶ Loewenich 1976, 34.

Näin ollen sanassa ilmoitettu Jumala ei ole riittävä ilmoitus todellisesta Jumalasta, vaan Jumalan todellinen luonne käy ilmi vasta ristillä kärsimyksen ja kuoleman kautta.⁶⁷ Lutherin ajattelussa olennaista onkin, että (sanassa) ilmoitettu ja (ristille) kätkeyty Jumala näyttäytyvät erilaisina, ja Jumalan todellinen tuntemus on mahdollista vain kätkeytyn Jumalan tuntemuksessa.⁶⁸ Tähän taas usko on avaimena,⁶⁹ mihin palaan tuonnempana. Osa tutkijoista tosin ajattelee, että Lutherin teologia on nimenomaan Jumalan sanaan nojaavaa teologiaa.⁷⁰ Tällöin kuitenkin on huomattava Jumalan sanan kaksiulotteinen merkitys: ihmiseksi inkarnoitunut Jeesus Kristus on Jumalan Sana, johon Lutherin teologia tällöin perustuu. Jeesus Kristus kuoli ristillä, jolloin sanan paljastamaan Jumalan ilmoitukseen olennaisesti linkitty näkyvä merkki, risti.

Loewenich kirjoittaa, että ”Jumala haluaa tulla tunnistetuksi ainoastaan ristin nöyryydessä ja häpeässä”⁷¹, sillä Lutherin mukaan ristillä ei nähdä muuta kuin häpeää, kuolemaa, köyhyyttä ja kärsimystä, ja ristillä – vain ristillä – Jumala voidaan tuntea. Koska Jumala itse näyttäytyy kärsimyksessä, haluaa hän myös tulla ylistetyksi kärsivänä ja kärsimyksessä.⁷²

Avaintermiksi Lutherin ristin teologian taustalla on *iustitia fidei*, uskonvanhurskaus. Luther ajatteli, että Jumala tuomitsee kaikki ihmiset tasa-arvoisesti ja oikeudenmukaisesti, eikä vanhurskauttaminen näin ollen voi perustua mihinkään ihmisen itse aikaansaamaan kuten tekoihin, vaan ainoastaan Jumalan synnyttämään uskoon. Ihmisen rooli vanhurskauttamisessa on siis passiivinen, ja yksin Jumala näyttäytyy vanhurskauttamisen aikaansaajana. Olennaista prosessissa on ihmisen nöyrytyminen, joka kuitenkin sekin on Jumalan aikaansaamaa: Jumala armossaan lahjoittaa ihmiselle uskon, joka saa aikaan ihmisessä tapahtuvan nöyrytymisen ja tekee siten ihmisen vanhurskaaksi eli Jumalalle kelvolliseksi.⁷³

Pohtiessaan uskon ja tiedon suhdetta ja sitä, miten Jumalasta voidaan ylipäänsä tietää mitään, Luther päätyy siihen, että Jumalaa voidaan ymmärtää vain uskon avulla.⁷⁴ Lutherille tämä usko tarkoittaa rohkeutta kääntyä Kristuksen ristin puoleen, nöyrästi ja uskoon luottaen, siis jopa *vastoin* ihmisen järkeä ja omaa arviointikykyä. Mallia, jossa Jumalaa sen sijaan lähestytään järjen ja tiedon keinoin

⁶⁷ Loewenich 1976, 41.

⁶⁸ Loewenich 1976, 34, 36–37.

⁶⁹ Loewenich 1976, 36.

⁷⁰ Ks. Kärkkäinen 2002, 171.

⁷¹ Loewenich 1976, 29.

⁷² Loewenich 1976, 28, 113.

⁷³ McGrath 1985 127–133.

⁷⁴ Loewenich 1976, 62.

ja omin avuin Luther nimittää kunnian teologiaksi (*theology of glory*).⁷⁵ Kunnian teologia asettuu muissakin olennaisissa asioissa ristin teologiaa vastakohtaiseksi tulkintatavaksi. Siinä, missä ristin teologiassa Jumala voidaan tuntea vain kätkeytynä ja kärsimyksen kautta, kunnian teologiassa Jumala pyritään tuntemaan suoraan tämän voiman ja suuruuden kautta.⁷⁶

Luther tarkastelee myös uskon ja kokemuksen suhdetta⁷⁷ tullen siihen lopputulokseen, että usko ei ole kokemus, mutta usko kyllä koetaan.⁷⁸ Näin kokemuksella on keskeinen rooli uskossa, oikein ymmärrettynä. Tällä Luther tarkoittaa sitä, että usko ei saa olla kokemuksen pohjalle rakentuvaa, sillä tällöin uskossa on kyse vain ihmismielen asiasta. Kuitenkin kun kokemus on lähtöisin Jumalasta, luo se oikeaa uskoa, ja näin ollen Luther hyväksyy kokemuksen Pyhän Hengen väliinään uskon vastaanottamiseksi.⁷⁹ Tällöin kokemus ei ole uskon pohja vaan seuraus: Jumala antaa ihmiselle uskon lahjana, jonka ihminen vastaanottaa Pyhän Hengen avulla.

2.1.2 Kristityn risti

Loewenich kirjoittaa, että Lutherin mukaan ristillä ihmisen ja Jumalan suhde tulee ilmi.⁸⁰ Ristiltä ihminen löytää kärsivän ja kuolevan Jumalan eli kurjuuden taakse kätkeytyvän Jumalan. Tämä asettaa ihmiselle tiettyjä vaatimuksia, joihin ihminen vastaa kantamalla oman ristinsä – ristintyön merkitys avautuu ”vain sellaiselle, joka itse seisoo ristillä ja kärsimyksessä”⁸¹. Lutherin ajattelussa Jumalan tahto on, että ihminen joutuu kärsimyksen valtaan, sillä vain siten ihminen voi oppia tuntemaan Jumalan. Loewenich muotoilee asian niin, että pelastuksessa ei ole kyse ihmisen haaveiden täyttymyksestä, vaan ihmisen yhdistymisestä (*union*) Jumalaan ja tämän tahtoon, mihin kuuluu ”rangaistuksen ja kärsimyksen tunnustaminen ilolla”⁸². Tämä yhdistyminen alkaa jo maanpäällisessä elämässä, kun Kristus itse tulee asumaan (*dwell*) kristittyyn.⁸³ Tähän taas perustuu Lutherin ajatus siitä, että ihminen on samalla syntinen ja vanhurskas, kun hän on Kristuksessa, sillä Kristuksen todellisuus on tätä maailmaa väkevämpi.⁸⁴

⁷⁵ Loewenich 1976, 67–69; Kärkkäinen 2002, 174.

⁷⁶ Kärkkäinen 2002, 172.

⁷⁷ Ks. esim. Loewenich 1976, 79.

⁷⁸ Loewenich 1976, 97.

⁷⁹ Loewenich 1976, 93–94.

⁸⁰ Loewenich 1976, 22.

⁸¹ Loewenich 1976, 20.

⁸² Loewenich 1976, 57.

⁸³ Loewenich 1976, 104.

⁸⁴ Loewenich 1976, 114–115.

Veli-Matti Kärkkäinen huomauttaa Lutherin ajatuksen ihmisen ja Jumalan välisestä yhteydestä, *uniosta*, linkittyvän olennaisesti Lutherin ristin teologiaan. Kärkkäinen esittelee Tuomo Mannermaan esille tuomaa Lutherin teologian jumalallistamiseen linkittyvää tematiikkaa: Kristus on todellisesti läsnä kristityn elämässä uskon kautta, mikä avaa ihmisen ja Jumalan välille yhteyden. Olennaista tässä on, että osallisuus Kristuksesta uskon kautta on osallisuutta Kristuksen rististä.⁸⁵ Ihmisen ja Jumalan välinen *unio* on siis yhtä lailla osallisuutta Kristuksen kärsimykseen kuin hänen ylösnousemukseensa. Tämän ajatuksen valossa ’kristityn ristin kantamisen’ kaksoismerkitys avautuu.

Lutherin ajattelussa kristityn elämä on elämää ”ristin alla” (*under the cross*). Tällainen elämä hyväksyy ristin kärsimyksen, ja nöyryys onkin kristityn suurin hyve, ja ylpeys vastaavasti suurin synti. Tähän linkittyy Lutherin oppi armosta ja vapaasta tahdosta: nöyryys on sen ymmärtämistä, että ihminen ei voi käydä Jumalan eteen omien ansioidensa perusteella.⁸⁶ Loewenich viittaakin usein Lutherin *Sidottuun ratkaisuvältaan*, jossa Luther käsittelee juuri vapaan tahdon tematiikkaa.⁸⁷

Lutherin mukaan juuri Jumalan kätkeytyvä ja alhainen luonne ovat kristityn suurimmat rikkaudet.⁸⁸ Koska Jumala itse on kätkeytynyt ristille, tuo risti ja kärsimys kristitylle rauhan, ilon ja onnellisuuden. Näiden taustalla on ristille kätkeytyvä toivon sanoma. Kristityn onnikin ilmenee siis kurjuuden kautta, kätkeytyä.⁸⁹ Olennaista toivon teeman löytämiseksi onkin ymmärtää, että vastakohtat ja paradoksit ovat Lutherin ristin teologiassa keskeisiä elementtejä. Se, mikä näyttyy hulluutena onkin viisautta; heikkous vahvuutta; häpeä kunniaa ja siitä, mitä vihataan paljastuukin suurimman rakkauden kohde.⁹⁰ Näiden vastakohtien kautta myös kätkemisen teema avautunee parhaiten. Vastakohtien avulla itsensä ilmoittavan Jumalan ilmoitus on todella kaikkea muuta kuin suora ja kirkas.

Vastakohtaisuus ilmenee myös Jumalan rakkaudessa, jonka Kärkkäinen huomauttaa Lutherilla paljastuvan ristin kautta. Siinä, missä ihmisen rakkaus tavoittelee nautintoa ja siis ihmisen omaa hyvää, Jumalan rakkaus puolestaan *antaa* syntisille ihmisille hyvää oman kärsimyksensä kustannuksella: ristillä Jumala

⁸⁵ Kärkkäinen 2002, 155–157.

⁸⁶ Loewenich 1976, 129.

⁸⁷ Vrt. esim. Alister McGrath, joka katsoo Lutherin ristin teologian kehityksen ilmenevän ensisijaisesti Lutherin Psalmikommentaarissa (*Dictata super Psalterium*), eikä viittaa omassa ristin teologiaa käsittelevässä teoksessaan juurikaan *Sidottuun ratkaisuvältaan*. Ks. McGrath 1985.

⁸⁸ Loewenich 1976, 123.

⁸⁹ Loewenich 1976, 124–125.

⁹⁰ Loewenich 1976, 75.

osoittaa rakkautensa ihmisiin äärimmäisellä tavalla kärsimyksen ja kuoleman kautta.⁹¹ Vastaavasti Jumala tekee ihmisistä ei-mitään (*nihil*) eli syntisiä ja siten arvottomia voidakseen osoittaa heille rakkautensa ja rakkautensa kautta tehdäkseen heistä jälleen jotakin: vanhurskaita ja siten pelastettuja.⁹²

2.2 Katsaus helluntailaisuuden historiaan

2.2.1 Azusa Streetin herätys ja helluntailaisuuden ”mustat juuret”

Helluntailaisuuden katsotaan syntyneen vuonna 1906 Yhdysvalloissa, tarkemmin Kalifornian Los Angelesissa Azusa Streetin herätykseksi (*Azusa Street revival*) kutsuttujen kokoontumisten yhteydessä. Azusa Streetin herätystä johti William Joseph Seymour, entisten orjien poika, joka oli tutustunut Hengen kasteeseen ja kielilläpuhumiseen pyhyysliikkeen saarnaajan Charles Fox Parhamin raamattukoulussa. Seymour saarnasi Los Angelesissa ensin ihmisten kodeissa, kunnes vuokrasi kokoontumisiaan varten entisen metodistikirkon, joka sijaitsi osoitteessa Azusa Street 312. Siellä helluntailiikkeen katsotaan syntyneen.⁹³ Helluntaiherätyksen keskiössä oli Seymourin Parhamilta perimä oppi Hengen kasteesta (*baptism of the Spirit; Spirit baptism*), jonka todisteena Henki vaikuttaa ihmisissä kielillä puhumisen armolahjan.⁹⁴ Parhamin sanotaan keksineen tämän opin ”ensitodisteesta” (*initial evidence*),⁹⁵ minkä perusteella osa tutkijoista pitää Parhamia helluntailaisuuden perustajana.⁹⁶

Hollenwegerin mukaan helluntailaisuuden syntyä määriteltessä ei kuitenkaan voida pitäytyä vain Hengen kasteen ja kielillä puhumisen *oppeihin*, vaan yhtä lailla tulee huomioida helluntailaisuutta määrittävänä näiden keskeisten oppien *kokeminen* ja harjoittaminen seurakunnan elämässä. Tässä Seymour on ratkaiseva henkilö: hän ammensi elementtejä afro-amerikkalaisesta taustastaan tuoden jumalanpalveluselämään esimerkiksi negrospirituaalisävelmiä ja vahvan läsnäolon elementin,⁹⁷ mikä erotti uuden liikkeen aiemmasta pyhyysliikkeestä (*Holiness movement*). Hollenweger korostaakin helluntailaisuuden ”mustia juuria” (*black roots*), kirjoittaen, että ”maailmassa on tuskin ainoatakaan helluntailaista liikettä,

⁹¹ Kärkkäinen 2002, 169.

⁹² Kärkkäinen 2002, 170.

⁹³ Hollenweger 1988, 22.

⁹⁴ Hollenweger 1997, 19–21.

⁹⁵ Hollenweger 1997, 20–21.

⁹⁶ Ks. Hollenweger 1997, 22.

⁹⁷ Hollenweger 1997, 23; Hollenweger 1999, 42–43.

joka ei olisi rakentunut Seymourin suullisten, mustien viestintätapojen varaan.”⁹⁸ Hollenwegerin mukaan nämä mustat juuret sekä suullinen opetus ja oppien todeksi kokeminen ovat ratkaisevat tekijät helluntailaisuuden kasvun taustalla, ja siksi juuri Seymour on tunnustettava liikkeen perustajaksi.⁹⁹ Hollenweger nostaa esiin myös Parhamin ajattelun rasistiset piirteet: Parham oli Ku-Klux klaanin kannattaja, eikä esimerkiksi sallinut Seymourin osallistumista raamattutunneilleen, minkä seurauksena Seymour kuuntelikin tämän opetusta käytävältä.¹⁰⁰ Hollenweger tiivistää huomionsa helluntailaisuuden mustien juurien painotuksen kirjoittaessaan seuraavasti:

Kaksi maailmanlaajuista kristillistä liikettä perustettiin ei-eurooppalaisten toimesta. Ensimmäinen on kansainvälinen helluntailiike ja toinen on kristinusko. Edellisen perustaja oli tummaihoisen ekumeenikko Yhdysvalloista, jälkimmäisen tarinankertojarabbi, joka kuului Lähi-idän suullisen perinteen kulttuuriin.¹⁰¹

Hollenweger nimeää mustien juurten vaikutuksesta erityisesti viisi tekijää helluntailaisuuden suosiolle ja nopealle kasvulle. Näistä ensimmäinen ja Hollenwegerille hyvin keskeinen¹⁰² on suullisen liturgian ja opetuksen painotus, millä hän viittaa myös liturgian tyyliin: tässä hetkessä *puhuttu*, spontaanisti tuotettu saarna eroaa valmiiksi kirjoitetusta, vaikka jälkimmäinenkin esitettäisiin suullisesti.¹⁰³ Toinen tekijä on todistamista ja kertomusta painottava teologia.¹⁰⁴ Kolmantena Hollenweger nimeää (maksimaalisen) osallistumisen, tai nykytermein ehkä paremmin osallistamisen: jokainen seurakuntalainen voi olla osa jumalanpalvelusta yhtä keskeisesti kuin saarnaava pappi.¹⁰⁵ Neljäntenä tekijänä on unien ja visioiden sisällyttäminen opetukseen tuoden opin näin lähelle kunkin ihmisen henkilökohtaista kokemusmaailmaa.¹⁰⁶ Viimeisenä Hollenweger korostaa sielun ja ruumiin yhteyden onnistunutta ymmärtämistä, minkä hän näkee erittäin keskeisenä helluntailaisuuden menestymiselle Afrikassa.¹⁰⁷

⁹⁸ Hollenweger 1997, 23: ”there is hardly a Pentecostal movement in the world that is not built on Seymour’s oral black modes of communication.” Tekijän suomentama.

⁹⁹ Hollenweger 1999, 22–23, 36–39.

¹⁰⁰ Hollenweger 1997, 19, 22.

¹⁰¹ Hollenweger 1997, 18: ”Two worldwide Christian movements were founded by non-Europeans. One is the global Pentecostal Movement, the other is Christianity. The former’s founder was a black ecumenist from the United States, the latter’s a story-telling Rabbi who belonged to the oral culture of the Middle East.” Tekijän suomentama.

¹⁰² Hollenweger 1997, 18.

¹⁰³ Hollenweger 1999, 36.

¹⁰⁴ Hollenweger 1999, 36–39.

¹⁰⁵ Hollenweger, 1999, 39.

¹⁰⁶ Hollenweger, 1999, 39.

¹⁰⁷ Hollenweger 1997, 72–73; Hollenweger, 1999, 39.

Vaikka Hollenweger korostaa helluntailaisuuden mustia juuria, nimeää hän myös neljä muuta suuntausta, jotka ovat vaikuttaneet helluntailaisuuden syntyyn. Nämä ovat katolinen, evankelinen, kriittinen ja ekumeeninen. Näiden kaikkien suuntausten sisällä vaikuttaneet wesleyläiset korostukset¹⁰⁸ synnyttivät niin kutsutun pyhyysliikkeen,¹⁰⁹ joka taas vaikutti edelleen helluntailaisuuden keskeisten oppien (Hengen kaste ja kielillä puhuminen) muotoutumiseen Parhamin ajattelussa, josta Seymour toi ne helluntailaisuuteen.¹¹⁰ Hollenweger kuitenkin korostaa sitä, että helluntailaisuus kasvaa eniten globaalissa etelässä¹¹¹ juuri liikkeessä orjuuden kautta vaikuttavan afrikkalaisuuden vuoksi,¹¹² minkä takia olen keskittänyt taustoittamaan juuri helluntailaisuuden afro-amerikkalaista historiaa. Hollenwegerin määrittämien helluntailaisuuden korostusten pohjalta on mielenkiintoista pohdittava, onko ns. kolmannen kategorian helluntailaisuus itse asiassa helluntailaisuuden nykyisistä muodoista lähimpänä alkuperäistä helluntailaisuutta.

Helluntailaisuus keräsi nopeasti suosiota siitä huolimatta – tai ehkä juuri siksi – ettei liike keskittänyt organisoitumiseen vaan rukouselämään. Vuoden 1906 aikana Los Angelesiin syntyi ainakin yhdeksän helluntaiseurakuntaa,¹¹³ ja kymmenessä vuodessa yksistään Yhdysvaltoihin oli syntynyt jo toistatuhatta helluntaikirkkoa.¹¹⁴ Hollenweger kirjoittaa, että helluntailaisuus levisi ”tulen tavoin kaikkialle maailmaan.”¹¹⁵ Afrikassa helluntailaisuus sai jalansijaa eteläisessä Afrikassa sekä lännessä, etenkin Ghanassa ja Nigeriassa. Afrikassa helluntailaisuuden vaikutuksesta syntyneet kirkot muotoutuivat alusta asti omanlaisikseen ammentaen vaikutteita paikallisista kulttuureista.¹¹⁶

Afrikan mantereen helluntailaisuus kuuluukin pitkälti Hollenwegerin luokittelun kolmanteen haaraan, johon myös RCCG ja E. A. Adebayo luetaan: ”helluntailaisiin tai helluntailaistyylyisiin ei-valkoista syntyperää oleviin kirkkoihin”¹¹⁷.

¹⁰⁸ Wesleyläisillä korostuksilla viitataan metodismin perustajana pidetyn John Wesley'n oppeihin pyhyydestä ja kristillisestä täydellistymisestä sekä Hengen kasteesta erottamaan pyhitetyt kristityt muista. Ks. Hollenweger 1988, 21; Hollenweger 1997, 144–152.

¹⁰⁹ Hollenweger 1997, 144, 152.

¹¹⁰ Hollenweger 1988 21–22; Hollenweger 1997, 2; Hollenweger 1999, 36.

¹¹¹ Hollenweger käyttää termiä *Third world* (Kolmas maailma) viitattaessaan niin sanottuun kehittyvään maailmaan. Nykytutkimuksessa kyseinen termi on kuitenkin yleisesti katsottu vanhentuneeksi sen kylmän sodan aikaiseen maailmaan viittaavan sävyn vuoksi. Tästä syystä tutkielmasa käytetään termiä ”globaali etelä” kolmannen maailman sijasta.

¹¹² Hollenweger 1999, 36.

¹¹³ Hollenweger 1988, 23, 29.

¹¹⁴ Hollenweger 1988, 30.

¹¹⁵ Hollenweger 1988, 63: ”The Pentecostal movement spread like wildfire over the whole world.” Tekijän suomentama.

¹¹⁶ Hollenweger 1988, 65–66.

¹¹⁷ Hollenweger 1999, 34: ”--the pentecostal or pentecostal-like 'non-white indigenous churches' in the Third World, usually called African independent churches in Africa--” Tekijän suomentama.

Hollenwegerin jaottelua noudattaen tämä haara eroaa kahdesta muusta ennen kaikkea vaikutuspiirinsä ja taustojensa vuoksi. Toisin kuin klassista helluntailaisuutta edustavat kirkot, nämä itsenäiset kirkon kuten RCCG eivät korosta tai välttämättä edes myönnä yhteyttä klassiseen Pohjois-Amerikan helluntaiherätykseen.¹¹⁸ Päinvastoin, näissä kirkoissa korostetaan niiden ei-länsimaista, paikallista alkuperää. Kuitenkin niiden opeissa ja käytänteissä on löydettävissä yhteyksiä aina Azusa Streetin herätykseen asti, mitä tarkastelen RCCG:n osalta seuraavassa alaluvussa. Globaalin helluntailaisuuden erityisosajaksi tituleerattu Allan Anderson¹¹⁹ muistuttaa, että globaalin etelän helluntailaistyyllisistä kirkoista moni saattaa olla jo hyvinkin kaukana klassisesta helluntailaisuudesta esimerkiksi rituaalisuuden tai opillisten korostustensa myötä, ja etteivät kaikki näistä kirkoista edes itse tunnusta itseään helluntalaisiksi, vaikka ne tutkimuksessa on luontevinta luokitella helluntailaisuuden piiriin kuuluviksi.¹²⁰

Helluntailaisuuden määrittely ei olekaan lainkaan ongelmatonta. Hollenwegerin kolmijako pyrkii vastaamaan tähän haasteeseen sisällyttäen mahdollisimman laajasti myös karismaattiset ja helluntailaistyylliset liikkeet helluntailaisuuden piiriin, ja tähän laajaan tulkintaan viittaa tässä tutkielmassa kirjoittaessani helluntailaisuudesta. Oman haasteensa tuo luokittelun toinen haara: karismaattiset uudistusliikkeet (*Charismatic Renewal Movement*)¹²¹, joka vaikuttaa niin kutsuttujen päälinjan kirkkojen (*mainline churches*) sisällä tunnustuskuntarajojen yli. Tämän liikkeen piirissä 1900-luvun viimeisillä vuosikymmenillä syntyneistä kirkoista käytetään nimeä ushelluntailaisuus (*Neo-Pentecostalism*)¹²². Ushelluntailaisuuden piirissä on omia erityisiä korostuksiaan, joita tarkastelen RCCG:n historiaan linkittyen luvussa 2.3.2.

2.2.2 Helluntailainen pelastuskäsitys

Helluntailaisuuden keskeisenä oppina oli alusta asti oppi Hengen kasteesta, jonka merkinä ihminen alkaa puhumaan kielillä. Pyhyysliikkeestä oli omaksuttu pelastusopillinen malli, jonka mukaan ihminen ensin kokee kääntymyksen (*conversion, regeneration*), ja tämän seurauksena Jumalan armo pyhittää ihmisen (*sanctification*). Pelastuksen saamisen kolmanneksi vaiheeksi helluntailaisuudessa erotettiin Hengen kaste (*Baptism of the Spirit*), josta tuli liikettä määrittävä oppi. Jos py-

¹¹⁸ Ks. esim. O. Adeboye 2007, 29–30, 35–36.

¹¹⁹ Ks. Hollenweger 1999, 34.

¹²⁰ Anderson 2004, 13.

¹²¹ Hollenweger 1999, 33.

¹²² Hollenweger 1997, 2; Ukah 2003, 22.

hyysliikkeessä pyhitystä selitettiin Pyhällä Hengellä täyttymisellä (*infilling*), helluntailaiset käänsivät asetelman pääläelleen: pyhityksen avulla selitettiin Hengellä täyttymisen kokemusta. Näin painopiste pyhityksen ja Hengellä täyttymisen välillä vaihtui.¹²³ Sekä Seymour että Parham itse opettivat, että ihmisen tulee ensin olla pyhitetty, sillä Pyhä Henki ”voi tulla vain puhtaaseen sydämeen”.¹²⁴

Kuitenkin jo liikkeen ensimmäisten vuosien aikana pelastusopista syntyi erimielisyyksiä, kun liikkeeseen mukaan lähtenyt tunnettu evankelista W. H. Durham kääntyi kaksivaiheisen pelastuksen kannalle ja alkoi opettamaan ajattelunsa mukaisesti. Tässä mallissa kääntymystä seuraa suoraan Hengen kaste, ja pyhitys nähdään läpi elämän jatkuvana prosessina. Durhamin mallissa ajatus on, että koska Jeesuksen Kristuksen sovitustyö on ihmisen pelastuksen riittävä tae, on ihmisen tultava pelastuksesta osalliseksi kertakaikkisesti uskoon tulon hetkellä, ja tähän hetkeen hän yhdistää myös Hengen kasteen kokemuksen. Durhamia kritisoi tiinkin siitä, ettei ihmisen pyhitys näin ollen ollut vaatimus pelastumiselle.¹²⁵

Helluntailaisuuden piirissä esiintyy edelleen molempien mallien mukaista opetusta,¹²⁶ joskin enemmistö helluntaikirkoista on kallistunut opettamaan kaksivaiheista tietä pelastukseen (*two-stage way of salvation*).¹²⁷ Tällainen opetus ei suoranaisesti edusta Durhamin mallia, joka voidaan nähdä jopa yksivaiheisena ja kertakaikkisena (*single-work perfectionism*),¹²⁸ vaan kyseessä onkin pikemmin kompromissi varhaisen helluntailaisuuden eri ääripäiden väliltä. Hollenweger pyrkii kuvaamaan helluntailaisuuden opillista jakoa hyödyntäen seitsemää alakategoriaa, joista ensimmäiseksi hän listaa tämän kaksivaiheisen pelastusopin mukaan opettavat kirkot. Tässä luokittelussa AIC-kirkot ovat omana alaryhmänään, eli Hollenweger ei jaottele tätä helluntailaisuuden suuntaa sen pelastusopin mukaan kenties siksi, että kullakin AIC-kirkolla on oma itsenäinen opetuksensa, joista on vaikeaa tai mahdotonta koostaa yhtä koko ryhmää määrittävää mallia.

Durhamin pelastusopillinen ajattelu ammensi helluntailaisuuden piirissä sijaa Kristuksen ristin huomioimiselle. Jos Seymour ja Parham olivat keskittyneet yksinomaan Hengen rooliin pelastuksen vastaanottamisessa, muistutti Durham Jeesuksen Kristuksen välttämättömästä roolista pelastuksen mahdollistajana.¹²⁹

¹²³ Hollenweger 1988, 24–25; Macchia 2009, 4–5.

¹²⁴ Hollenweger 1988, 24–25.

¹²⁵ Hollenweger 1988, 25–26; Macchia 2009, 6.

¹²⁶ Hollenweger 1988, 25–26.

¹²⁷ Hollenweger 1988, 71.

¹²⁸ Macchia 2009, 6–7.

¹²⁹ Macchia 2009, 7.

2.3 Redeemed Christian Church of God

2.3.1 Helluntailaisuuden rantautuminen Nigeriaan ja RCCG:n synty

1920-luvulla Nigeriassa syntyi Aladura -liikkeeksi nimetty kristillinen suuntaus sen seurauksena, että ns. päälinjan kirkot eivät tarjonneet mahdollisuutta hengelliselle täyttymykselle (*fullfillment*) ja heräämiselle (*reawakening*). Nimi *aladura* tarkoittaa rukouksen harjoittajia, mikä kertoo liikkeen keskeisestä korostuksesta: voimallisesta rukouksesta. Liikkeessä ammennettiin elementtejä paikallisesta hengellisestä traditiosta.¹³⁰ 1930-luvulla moni helluntaikirkko Yhdysvalloista ja Britanniasta rantautui Nigeriaan ja perusti sinne seurakuntia. Myös aladura-liikkeen johtajat omaksuivat helluntailaisia korostuksia britannialaisen Apostolic Church -helluntaikirkon kautta.¹³¹ Vuonna 1931 Aladura-liikkeeseen kuuluvaan Cherubim ja Seraphim -kirkkoon (C&S) liittyi Josiah Akindayomi¹³², joka oli kastettu alun perin anglikaaniksi vuonna 1927.¹³³ Akindayomi koki 1940-luvulla näyissään Jumalan kutsuvan hänet papiksi. 1950-luvulle tultaessa Akindayomin ja paikalliskirkon johtajien välillä oli kasvavaa jännitettä johtuen Akindayomin erimielisyyksistä joidenkin kirkon käytänteiden kanssa. Akindayomi keräsi suosiota kirkon sisällä, ja lopulta hän irtautui kirkosta ja ryhtyi pitämään seuraajiensa kesken omia rukous- ja raamattukokoontumisia ja toteuttamaan papin kutsumustaan. Tämän ryhmän nimeksi tuli *Egbe Ogo Oluwa*¹³⁴ (Jumalan kunnia).¹³⁵ Ryhmä oli kontaktissa helluntailaiseen Etelä-Afrikan Apostolic Faith Mission -kirkkoon ja Akindayomin aikomuksena oli jopa liittää uusi kirkko osaksi kyseistä helluntaikirkkoa. Kuitenkin Akindayomi lopulta katsoi liikkeelleen suotuisammaksi pysyä omana kirkkonaan ja siten itsenäisenä ja vapaana ulkomaalaisesta kontrollista.¹³⁶ Kun ryhmälle virallistettiin itsenäisen kirkon asema, muutettiin sen nimi muotoon *Ijo Ogo Oluwa (Church of the Glory of God, CGG)*.¹³⁷ CGG:tä on kuvailtu ”maailman torjuvaksi hengelliseksi liikkeeksi” viitaten sen tiukkoihin sään-

¹³⁰ Ukah 2003, 3, 23; O. Adeboye 2007, 26–27.

¹³¹ Ukah 2003, 6, 22; O. Adeboye 2007, 26.

¹³² Alkuperäiseltä nimeltään Olufemi Akindolie. Otti nimen ’Josiah’ käyttöön kasteen yhteydessä ja muutti sukunimensä uuden alun merkiksi erotessaan Cherubim & Seraphim -kirkosta. Ks. Ukah 2003, 43, 63; O. Adeboye 2007, 34.

¹³³ Ukah 2003, 45–46; O. Adeboye 2007, 31–33.

¹³⁴ O. Adeboye käyttää nimeä Ogo-Oluwa, ks. O. Adeboye 2007, 33. Ryhmän toiminta käynnistyi mahdollisesti jo sinä aikana, kun Akindayomi oli vielä C&S -kirkon jäsen. Ks. Ukah 2003, 56–57.

¹³⁵ Ukah 2003, 52–57, 59–62; O. Adeboye 2007, 33–34.

¹³⁶ Ukah 2003, 69–72; O. Adeboye 2007, 33–34.

¹³⁷ Ukah 2003, 64.

töihin ja jumalanpalveluselämään. Palveluksissa ei esimerkiksi käytetty soittimia ja kirkko asetti tiukat rajat sille, mitä naiset saivat tai eivät saaneet tehdä.¹³⁸

Vuonna 1952 Akindayomi koki näyn, jossa Jumala kirjoitti liitutaalulle sanat ”Redeemed Christian Church of God” ja kertoi, että tämä kirkko leviäisi maailman ääriin. Englanninkielen luku- ja kirjoitustaidottomuudestaan huolimatta Akindayomi muisti ja osasi kirjoittaa nämä sanat näyn jälkeen. Näyn perusteella RCCG sai nimensä sekä kirkon tulevaisuutta pitkälti määrittäneen motivaation kasvaa globaaliksi kirkoksi.¹³⁹ Samoihin aikoihin kirkko omaksui yhä käytössä olevan mottonsa: ”Jeesus Kristus on sama eilen, tänään ja ikuisesti.”¹⁴⁰

2.3.2 RCCG:n kasvu miljoonakirkoksi ja opilliset korostukset

RCCG:n historia voidaan luontevasti jakaa kolmeen vaiheeseen, joista ensimmäinen kattaa kirkon kolme ensimmäistä vuosikymmentä eli Akindayomin johtajuuden kauden (1952–1981). C&S -kirkko kuului Aladura-liikkeeseen ja Akindayomin voidaan nähdä omaksuneen helluntailaisuuden tämän yhteyden kautta. RCCG:n ensimmäisen vaiheen aikana kirkon keskeisiksi oppikäsityksiksi muotoutuivat pyhyden ja puhtauden vaaliminen, Raamatun erehtymättömyys, rukous, parantaminen ja ihmeet. Materiaalisen omaisuuden kerryttämiseen suhtauduttiin kielteisesti. RCCG:n leviäminen oli maltillista Akindayomin johtajuuden aikana.¹⁴¹

RCCG:n historian toiseksi vaiheeksi voidaan katsoa 80-luku, jolloin E. Adeboye oli tullut mukaan RCCG:n toimintaan ja nousi johtavaan asemaan kirkossa. Tämän vaiheen aikana RCCG alkoi levitä Lagosin ohella muualle Nigeriaan. 70-luvulta alkaen Nigerian helluntailaisuuden piirissä oli alkanut vaikuttaa herätykseksi (*reawakening; renewal*) kutsuttu ilmiö, jossa etenkin yliopistop opiskelijoilla ja akateemisesti koulututtuneilla oli keskeinen merkitys, mikä näkyi myös RCCG:n piirissä. Kirkon johtoon nousi akateemisen taustan omaava nuori mies E. Adeboye, jolla oli hyvät edellytykset karismaattiselle johtajuudelle. RCCG:n toiminta kasvoi paljon nimenomaan yliopistokampuksien yhteyteen syntyneiden ryhmien (*fellowships*) myötä.¹⁴²

80-luvulla Adeboye uudisti RCCG:tä esimerkiksi sallimalla entistä vapaampaa ylistämistä ja monipuolistamalla kirkon toimintaa. Adeboye pyrki tietoi-

¹³⁸ Ukah 2003, 67.

¹³⁹ Hunt 2002, 189; Ukah 2003, 45-46, 72; O. Adeboye 2007, 36.

¹⁴⁰ “Jesus Christ the same Yesterday, and Today, and for Ever.” Tekijän suomentama. Ks. Ukah 2003, 73.

¹⁴¹ Ukah 2003, 1–2, 34–35; O. Adeboye 2007, 27, 37.

¹⁴² Ukah 2003, 74–76; O. Adeboye 2007, 28–29.

sesti saattamaan koulutettua, nuorta väestöä mukaan kirkon toimintaan. 1980-luvulla Nigerian helluntaikirkot alkoivat yhä selvemmin suuntautua joko klassiselle helluntailaisuudelle tyypilliseen pyhyiden (*holiness*) vaalimiseen tai menestysteologisiin painotuksiin. RCCG omaksui menestyksen teologian vaikutteita etenkin malliseurakunniksi (*model parishes*) nimetyissä uusissa seurakunnissa, jotka houkuttelivat kirkon piiriin paljon uusia jäseniä. Muilta osin aiemmat opilliset korostukset säilyivät ja siten jatkuvuus helluntailaiseen perinteeseen säilyi.¹⁴³ Seurakunnissa käytettiin vielä enimmäkseen yoruba-kieltä.¹⁴⁴

RCCG:n kolmas vaihe vuodesta 1990 eteenpäin kattaa kirkon räjähdysmäisen kasvun kansainväliseksi kirkoksi.¹⁴⁵ O. Adeboyen mukaan RCCG on nopeimmin kasvava nigerialaistaustainen helluntailainen kirkko.¹⁴⁶ Ukahin mukaan keskeinen syy RCCG:n kasvulle on englanninkielen käytön yleistyminen kirkon piirissä Adeboyen johtajuuden myötä.¹⁴⁷ Adeboye toi myös kirkon jumalanpalveluselämään suuria muutoksia, kuten soittimien käytön ja naispappeuden.¹⁴⁸

1970-luvulta alkaen Nigerian kristillisyyttä muovasi uushelluntailaisuus, jolla viitataan lukuisten uusien itsenäisten karismaattis-helluntailaisten kirkkojen syntyyn. Näille kirkkoille ominaista oli usein voimakas menestyksen teologian (tässä *faith gospel*) korostaminen, voimakas karismaattisuus ja uudelleensyntymisen kokemuksen korostaminen.¹⁴⁹ RCCG:n ei voida katsoa varsinaisesti lähteneen mukaan *faith gospel* -teologiaan, joka on jäljitettävissä pitkälti Pohjois-Amerikkaan, ja RCCG ei O. Adeboyen mukaan halua myöntää länsimaista taustaa opilliselle ajattelulleen.¹⁵⁰ Adeboye vaati aiempaan tapaan ennen kaikkea pyhyiden saarnaamista. Kuitenkin RCCG:n sisältä voidaan löytää kahtia jakautuneisuutta, sillä malliseurakuntien voidaan katsoa omaksuneen *faith gospel* -vaikutteita, kun ns. klassiset seurakunnat pitivät tiukasti kiinni aiemmista opeista ja etenkin pyhyiden vaatimuksesta.¹⁵¹ Kolmanneksi ryhmäksi voidaan erottaa

¹⁴³ Ukah 2003, 131; O. Adeboye 2007, 37–39.

¹⁴⁴ Ukah 2003, 74. Yoruba-kieli on yoruba-heimoon kuuluvan väestön käyttämä kieli. Yoruba-heimo on länsi-Afrikassa asuva heimo, johon kuuluu n. 40 miljoonaa ihmistä. Suuri osa yoruboista asuu nykyisen Nigerian alueella. Ks. esim. Wikipedia 2017, Yoruba-people.

¹⁴⁵ Ukah 2003, 5, 27; O. Adeboye 2007, 36.

¹⁴⁶ O. Adeboye 2007, 36.

¹⁴⁷ Ukah 2003, 102.

¹⁴⁸ Ukah 2003, 103.

¹⁴⁹ Ukah 2003, 4, 22; O. Adeboye 2007, 29–30; ks. myös Burgess 2008, 31.

¹⁵⁰ O. Adeboye 2007, 35–36. Ks. myös Hunt 2002, 194: ”While the health and wealth element exists, the RCCG’s theological emphasis owes as much to internal cultural dynamics and recent social and economic developments as to the influence of the U.S.A.-style Faith gospel.”

¹⁵¹ Ukah 2003, 130–132; O. Adeboye 2007, 39.

vielä ns. ykseyssurakunnat (*unity parishes*), jotka Ukah nimeää ikään kuin klassisten ja malliseurakuntien välimuodoiksi.¹⁵²

Kaiken kaikkiaan eräänlaisena kirkkoa yhdistävänä ajatuksena voidaan pitää Akindayomilta lähtöisin olevaa liitto-ajattelua, jota Adeboye on oman johtajuutensa aikana vahvistanut: Jumala palkitsee sellaisen ihmisen, joka noudattaa pyhyiden vaatimusta elämässään. Erona *faith gospel* -liikkeen ajatukseen menestyksestä rukouksen voimalla Adeboye siis korostaa kokonaisvaltaista pyhää elämäntyyliä ehtona menestykselle.¹⁵³ Liitto-ajattelun voidaan ajatella pyrkivän kompromissiin malli- ja klassisten seurakuntien poikkeavien näkökulmien kesken. Adeboyen ja RCCG:n menestyksen teologiaa tarkasteltaessa käytetään englanninkielessä yleensä termiä *prosperity gospel* erottamaan korostus amerikkalaisesta menestyksen teologiasta (*faith gospel*).¹⁵⁴

Kuten johdannossa toin esille, RCCG on levinnyt jo lähes kahteen sataan maahan ja kirkossa on jäseniä yli 5 miljoonaa. RCCG profiloituu vahvasti globaalina kirkkona hyödyntäen myös teknologian mahdollisuuksia. Kuukausittain järjestettäviin Holy Ghost -palveluksiin¹⁵⁵ osallistuu Adeboyen internetsivujen mukaan jopa miljoonia ihmisiä,¹⁵⁶ ja tilaisuuksia voi seurata myös livestreamien avulla virtuaalisesti.¹⁵⁷ Holy Ghost -palvelukset on usein nimetty avainasemaan myös kirkon kasvun syytä tarkasteltaessa.¹⁵⁸ Huomionarvoista RCCG:n globaalista levinneisyyttä tarkasteltaessa on, että vaikka kirkko on parissa kymmenessä vuodessa levinnyt globaalisti erittäin laajalle ja kasvattanut jäsenmääräänsä nopeasti, on suurin osa heistä yhä nigerialais- tai afrikkalaistaustaisia.¹⁵⁹ Näin ollen RCCG:n voidaan sanoa edustavan enemmän afrikkalaista diasporakirkkoa kuin varsinaisesti kansainvälistä kirkkoa,¹⁶⁰ siitäkin huolimatta, että kirkolla on selkeä ja kunnianhimoinen visio lähetytyksestä, jonka tavoitteena on ”saada mahdolli-

¹⁵² Ukah 2003, 134–137.

¹⁵³ Hunt 2002, 197; Ukah 2003, 41–42. Liitto-ajatuksen sisältyy myös koko RCCG:tä koskeva ulottuvuus: Jumala antaa RCCG-kirkon menestyä ja levitä, jos kirkon jäsenet elävät Jumalan tahdon mukaisesti ja Jumalalle uskollisina. Ks. Ukah 2003, 40–42.

¹⁵⁴ Ks. esim. Vähäkangas 2014.

¹⁵⁵ Holy Ghost -palvelukset ovat ”ylistyksestä, rukouksesta, saarnaamisesta ja todistuspuheen-vuoroista” koostuvia kuukausittain järjestettäviä RCCG:n massatapahtumia. Ks. Enoch Adeboyen kotisivut 2016, About EAA.

¹⁵⁶ Enoch Adeboyen kotisivut 2016, About EAA: ”The HGS has been consistently held for over twenty years now and today, the crowd in attendance run in the millions every month.” O. Adeboyen mukaan (2007) Holy Ghost -palveluksiin osallistuu noin 0,5 miljoonaa henkeä kerrallaan. Ks. O. Adeboye 2007, 41. Ks. myös Burgess 2008, 41.

¹⁵⁷ Ks. RCCG:n Youtube-kanava.

¹⁵⁸ Hunt 2002, 202; O. Adeboye 2007 41–42.

¹⁵⁹ O. Adeboye 2007, 47; ks. myös Burgess 2008, 32.

¹⁶⁰ Adogame 2007, 46–47; Adeboye 2014, 46.

simman monta ihmistä taivaaseen” perustamalla seurakuntia tiheästi *jokaiseen* maahan.¹⁶¹

Roswith Gerloff määrittelee afrikkalaisen diasporan (*African Diaspora*) käsitteen historian kautta. Termi viittaa orjuuden myötä syntyneeseen tilanteeseen, jossa afrikkalaistaustaisia ihmisiä asuu globaalisti Afrikan ulkopuolella olosuhteissa, joissa jatkuva rasismi usein yhä tekee afrikkalaisten elämästä vaikeaa. Teologisesti afrikkalaisella diasporalla viitataan malleihin, joilla pyritään säilyttämään afrikkalaisia elementtejä uudessa ympäristössä.¹⁶² Gerloffin mukaan jo helluntalaisuuden synnyssä oli itse asiassa kyse aivan vastaavasta ilmiöstä: Seymour elvytti afrikkalaisia elementtejä diaspora-kontekstissa.¹⁶³

3 Jeesuksen Kristuksen ristinkuolema Jumalan lahjana ihmisille

3.1 Mitä Jumala antaa?

3.1.1 Risti rakkauden lahjana

Siirryn nyt tarkastelemaan sitä, mikä Adeboyan teologiassa on Jeesuksen ristin merkitys. Aluksi on syytä määritellä, mitä Adeboye tarkoittaa puhuessaan ristikästä. Adeboye kirjoittaa joissain yhteyksissä sananmukaisesti Jeesuksen ristikästä (*cross*). Tällöin hän viittaa konkreettisesti siihen ristiin, jolle Jeesus ristiinnaulittiin. RCCG:n internetsivuilta löytyvässä kirkon keskeisten oppien listauksessa sanotaan kirkon uskovan, että ”Hän on Jumalan Poika, Joka otti syntimme pois; ja maailman Pelastaja” sekä ”Hänen kuolemaansa ristillä, ja ylösnousemukseen, jonka kautta Hän toi lunastuksen.”¹⁶⁴

Risti näyttäisi Adeboyan teksteissä tarkoittavan hyvin konkreettisesti sitä paikkaa, jossa ja tapaa, jolla Jeesus kuoli. Ristiin liittyy Adeboyella tiettyä ainutlaatuisuutta, sillä kuollessaan – ristillä roikkuessaan – Adeboyan mukaan Jeesus,

¹⁶¹ Ukah 2003, 73–74: ”The mission statement available on the church’s web site, identifies five goals for the members of the church, namely, (i) to make heaven; (ii) to take as many people as possible to heaven; (iii) to make holiness a lifestyle as a condition for making heaven; (iv) to plant churches within five minutes’ walking distance in every city and town of developing countries; and within five minutes’ driving distance in every city and town of developed countries; and (v) to pursue these goals until ‘every nation in the world is reached for Jesus Christ our Lord.’”

¹⁶² Gerloff 1999, 69.

¹⁶³ Gerloff 1999, 69: ”The recovery of African elements in the Azusa Street Revival under the leadership of the black Holiness pastor William J. Seymour in 1906 --” Tekijän suomentama.

¹⁶⁴ RCCG:n kotisivut 2017, Our beliefs: ”He is the Son of God; Who took away our sins, and the Saviour of the world. -- We believe in His death on the Cross, and resurrection, by which He brought redemption.” Tekijän suomentama.

Jumalan Poika oli kuolemansa tähden erossa Isästä Jumalasta kolmen tunnin ajan.¹⁶⁵

Isä Jumala ja Jumalan Poika eivät koskaan olleet erossa ennen kuin pelastussuunnitelma veti heidät erilleen – kaikki tämä sinun ja minun takia. Jumalan Poika kantoi syntimme ristillä. Siksi Isän Jumalan täytyi kääntää katseensa pois Pojastaan kolmeksi tunniksi. Iankaikkisuuden historiasta nykyisyyteen tuota eroa ei olisi koskaan tapahtunut. Mutta, rakkaudesta sinuun ja minuun Jumala teki tuon uhrauksen.¹⁶⁶

Näiden kolmen tunnin aikana, kuollessaan, Jeesus siis oli aidosti Jumalan hylkäämä, minkä Adeboye tulkitsee olleen Jumalan uhraus ihmisten pelastuksen taakamiseksi. Ilman tätä uhrausta, Jeesuksen kuolemaa ja eroa Jumalasta, ihmiset eivät voisi pelastua kuolemasta. Tämä Adeboyella esiintyvä ”kolmen tunnin teologia” on ainutlaatuista, enkä ole saanut tietooni muita teologeja, jotka korostaisivat samaista kolmen tunnin eroa ainakaan näin suoraviivaisesti kuin Adeboye GOL:issa. Kolmen tunnin teologia nojaa mitä ilmeisimmin synoptisiin evankeliumeihin, joiden mukaan Jeesuksen ristiinnaulitsemisen hetkestä kuudennella tunnilla pimeys laskeutui maan päälle ja jälleen yhdeksännellä tunnilla tuli valo:

Mutta keskipäivällä, kuudennen tunnin aikaan, tuli pimeys koko maan ylle, ja sitä kesti yhdeksänteen tuntiin saakka. Yhdeksännen tunnin vaiheilla Jeesus huusi kovalla äänellä: ’Eeli, Eeli, lama sabaktani?’ Se merkitsee: Jumalani, Jumalani, miksi hylkäsit minut?¹⁶⁷

Adeboyen kolmen tunnin teologia tuo tietyn ristiriitansa kysymykseen Jeesuksen olemuksesta. Epäselväksi jää, ajatteleeko Adeboye Jeesuksen näiden kolmen tunnin aikana hetkellisesti menettäneensä jumalallisen luontonsa, vai ovatko Jeesus ja Jumala, siis Jumalan kaksi persoonaa, voineet olla todellisesti erossa toisistaan niin, että Jeesuksen jumaluus on kuitenkin ollut todellista myös tämän kolmen tunnin ajan. Adeboye esittelee ”kolmen tunnin teologiaansa” perustellesaan Jeesuksen kuoleman uhriluontoa, mutta ei tuo esille tämän uhrauksen vaikutusta Jeesuksen jumaluuteen. Hänelle olennaista näyttäisi olevan se, että jotta Jeesuksen uhri voi olla täydellinen ja sovittaa ihmisten synnit, täytyi Jumalan ja Jeesuksen olla toisistaan erossa Jeesuksen kuoleman ajan. Kenties ajatus tämän taustalla on, että *vain* Jeesus näin ollen kuoli Isän Jumalan yhä eläessä ja hallitessa.

¹⁶⁵ GOL, luvut 1, 4.

¹⁶⁶ GOL, luku 1: ”God the Father and God the Son were never separated until the demands of the salvation plan pulled them apart – all because of you and I. God the Son carried our sins on the cross. Therefore, God the Father had to take His eyes away from the Son for three hours. From eternity past to eternity present, that separation would never have occurred. But, because of God's love for you and I, He made that sacrifice.”

¹⁶⁷ Matt. 27:45–46. Ks. myös Mark. 14:33–34; Luuk. 23:44–46.

Edellinen Adeboyen katkelma ilmentää hyvin motiivia Jumalan uhrauksen takana: rakkautta. Tämä käy ilmi myös GOL:in otsikosta, joka suomennettuna kuuluu *Rakkauden lahja. Vapaasti annettu, vapaasti vastaanotettavissa*. Rakkauden teema toistuu läpi teoksen kahdella tasolla. Ensinnä Jumala uhraa Jeesuksen Kristuksen ihmisten tähden rakkaudesta ihmisiin ja toisaalta tämä Jumalan teko synnyttää ihmisissä vastarakkauden Jumalaa kohtaan. Tarkastelen ristintyön syitä ja motiiveja tarkemmin luvussa 3.2, ja ihmisen näkökulmaa tarkastelen pääluvussa 4.

Usein viitattaessaan Jeesuksen Kristuksen sovitustyöhön ristillä Adeboye käyttää ristin sijaan termiä lahja (*gift*). Hän määrittelee kyseen olevan Jumalan lahjasta (*the gift of God*).¹⁶⁸ Joko asiayhteydestä tai suorasta sanamuodosta käy ilmi, että se lahja, johon hän viittaa, tarkoittaa Jeesusta Kristusta ja tämän sovitustyötä ristillä.¹⁶⁹ Hän siis suosii kuvainnollista kieltä ja käyttää vain harvoin konkreettisesti ristiin, ristinkuolemaan tai ylösnousemukseen linkittyviä termejä. Kirjoittaessaan ristin sijaan lahjasta Adeboye jo johdattaa lukijansa ristintyön luonteeseen ja merkitykseen: kyseessä on jotakin, minkä joku (tässä Jumala) antaa toiselle (tässä ihmisille) omasta vapaasta tahdostaan ilahduttaakseen vastaanottavaa osapuolta (rakkauden motiivi). Toisinaan hän selkeästi personoi tämän lahjan olevan Jeesus Kristus kirjoittaen Lahjan isolla alkukirjaimella.¹⁷⁰ Pientä alkukirjainta käytettäessä voitaisiin vastaavasti ajatella, että lahjalla viitataan ennen kaikkea Jeesuksen ristinkuolemaan. On myös syytä pitää mielessä jo johdannossa toteamani seikka: Adeboyen mukaan Jeesuksesta Kristuksesta ei voida puhua ilman, että puhutaan ristikistä.¹⁷¹ Näin linjatessaan Adeboye ikään kuin liittää ristin erottamattomaksi osaksi Jeesusta Kristusta. Tarkastellessani hänen teologiaansa ristikistä, tarkastelen siis itse asiassa hänen teologiaansa Jeesuksesta Kristuksesta, siis hänen kristologiaansa.

GOL:in johdannossa Adeboye kiteyttää Jeesuksen Kristuksen sovitustyön lahjaluonteen kirjoittaessaan, että ”uskovien tulee ylistää Jumalaa ja kiittää Häntä tästä kallisarvoisesta lahjasta – Jeesuksesta Kristuksesta – jonka veri pesi ’syn-timme’ pois, jonka ruumis kärsi haavat, jotka toivat meille pelastuksen.”¹⁷² Lahjatematiikkaan voidaan rinnastaa myös ilmaus ’ristin ihmeet’ (*wonders of the*

¹⁶⁸ GOL, luku 14.

¹⁶⁹ Esim. GOL, luku 3: ”The greatest gift ever given, was Jesus Christ.”

¹⁷⁰ Esim. GOL, luku 2: ”God loved us and He gave us a Gift.”

¹⁷¹ GOL, luku 14.

¹⁷² GOL *Introduction*: ”Believers need to praise God and thank Him for this precious Gift – Jesus Christ – Whose blood cleansed away our sins, Whose body received the stripes that brought us healing.”

cross), joka Adeboyella niin ikään esiintyy.¹⁷³ Jos lahja-termin käyttö korostaa Jeesuksen ristinkuoleman luonnetta (se annetaan lahjana), ihme -termin käyttö puolestaan korostaa lahjan ihmeellistä sisältöä: iankaikkista elämää.

Kärkkäinen nostaa lahja-tematiikan esille hieman erilaisessa yhteydessä tarkastelleessaan ihmisen osallisuutta Jumalan olemukseen Kristuksen kautta. Kärkkäinen huomauttaa karismaattisten teologiien usein opettavan linjassa Lutherin ajattelun kanssa, että ”syntien anteeksiantamista ja Kristuksen tekojen hyväksilykemistä uskovalle seuraa yhdistyminen (*union*) Kristuksen kanssa, jolloin Kristus tulee asumaan uskovaan Jumalan lahjana.”¹⁷⁴ Myös Adeboyen teologiasta löytyy ajatus kristityn ja Jumalan jakamasta olemuksellisuudesta, joskaan hän ei suoranaisesti linkitä sitä lahja-teemaan, eikä se perustu niinkään Kristuksen tekoihin vaan ihmisen valintaan.¹⁷⁵

Adeboye kirjoittaa selkeästi, että Poika kantoi ihmisten synnit ristillä ja toi näin pelastuksen ihmisille.¹⁷⁶ Yhtä lailla Adeboyen viesti siitä, että Jumala antoi ’kalleimpansa’ antaessaan ainoan Poikansa on selkeä.¹⁷⁷ Jeesuksen ristinkuolema ja ylösnousemus on siis ihmisen pelastuksen perusedellytys, joten yhtä lailla tutkimukseni kohteena on Adeboyen pelastusoppi.

3.1.2 Vapaasti annettu

Tarkastelen seuraavaksi lähemmin sitä, *millainen* lahja Jeesuksen Kristuksen ristinkuolema Adeboyen mukaan on. Adeboye on yksiselitteinen siinä, että tämä lahja on kallisarvoinen ja itse asiassa suurin kaikista lahjoista.¹⁷⁸ Hänen teksteissään toistuu tämän lahjan vapaaehtoisuus, jota GOL:in otsikkokin ilmentää: *vapaasti annettu, vapaasti vastaanotettavissa*. Adeboye kirjoittaa, että ”Jumala ei ollut pakotettu antamaan. Kukaan ei painostanut Jumalaa antamaan Jeesusta meille, vaan kuitenkin Hän antoi tahtoen, sillä Hän halusi antaa.” Adeboye huomioi myös kolminaisuuden eri roolit, ja siitä seuraavan Jeesuksen oman tahdon ja kirjoittaa, että ”Jeesus antoi meille elämänsä uhrauksena aivan kuten Jumala antoi

¹⁷³ Adeboye 2013, luku 8.

¹⁷⁴ Kärkkäinen 2002, 158. Tekijän suomentama.

¹⁷⁵ Ks. luvut 3.2.2 ja 4.2.2.

¹⁷⁶ Esim. GOL, luku 1: ”God the Son carried our sins on the cross”; Adeboye 2013, luvut 3, 4, 6; RCCG:n kotisivut 2017, Our beliefs.

¹⁷⁷ Esim. GOL, luku 1: ”God gave His only begotten Son, the best He had.-- God the Son carried our sins on the cross.”

¹⁷⁸ GOL, luku 1: ”God gave His only begotten Son, the best He had;” luku 13: ”The greatest gift ever given, was Jesus Christ.”

Hänet meille, parhaansa, omasta tahdostaan ja uhrautuen. Myös Jeesus antoi parhaansa, omasta tahdostaan.”¹⁷⁹

Adeboyen teologiassa myös Pyhä Henki on keskeisessä roolissa. Tässä yhteydessä onkin syytä mainita, että yhtä lailla kuin Adeboyen mukaan Jeesuksen henki oli Isän Jumalan tai Jeesuksen itsensä annettavissa, oli se myös Pyhän Hengen annettavissa. Adeboyen ajattelussa Pyhä Henki on Jeesuksen Kristuksen kumppani ja nämä kaksi kolminaisuuden persoonaa toimivat tiiviisti yhteydessä toisiinsa.¹⁸⁰ Tarkastelen kolminaisuuden teemaa Adeboyen teologiassa lähemmin luvussa 3.2.4.

Korostamalla sitä, että Jumala vapaaehtoisesti ja omasta tahdostaan uhraa Jeesuksen Kristuksen kuolemaan Adeboye alleviivaa Jumalan kaikkivoipuutta. Samoin hän osoittaa näin ihmisen alisteisuuden suhteessa Jumalaan, näyttäytyyhän tämän väitteen perusteella ihmisen pelastus olevan täysin Jumalan tahdosta riippuvainen: Jumala yksin päätti antaa Jeesuksen Kristuksen kuolemaan. Toisaalla Adeboye kuitenkin kirjoittaa voimakkaasti sen puolesta, että ihmisen oma valinta ja teot ovat merkittävässä roolissa ihmisen pelastuksessa. Adeboye näyttäisi siis edustavan sellaista teologiaa, jossa sovitus kyllä on yksin Jumalan teko, mutta ihmisen vanhurskauttaminen ja sovitukselta osalliseksi tuleminen kuitenkin edellyttää ihmiseltä tiettyjä tekoja.¹⁸¹

Jeesuksen Kristuksen ristinkuolemalla on Adeboyen teksteissä myös vahva maailmanjärjestykseen liittyvä ulottuvuus. Adeboye viittaa usein kuolemaan ja siihen, että alistumalla kuolevaisen osaan ja kuolemalla Jeesus itse asiassa voitti kuoleman.¹⁸² Samoissa yhteyksissä Adeboye kirjoittaa Jeesuksen Kristuksen kuoleman muuttaneen niin taivaan kuin helvetin kertakaikkisesti: ”tämä Lahja muutti maailman, Taivaan ja Helvetin.”¹⁸³ Adeboye tulkitsee Jeesuksen ristinkuoleman vaikutuksia taivaan ja helvetin osalta varsin konkreettisesti. Hän kirjoittaa, että astumalla alas helvettiin ja ”ottamalla haltuunsa kuoleman ja helvetin avaimet”

¹⁷⁹ GOL, luku 1: ”God was not forced to give. Nobody compelled God to give us Jesus, yet He gave willingly because He wanted to give. -- Jesus gave us His life as a sacrifice just as God gave Him to us, as His best, willingly and sacrificially. Jesus also gave His best, willingly.”

¹⁸⁰ Ks. esim. GOL, luku 10: ”Why did the Holy Spirit allow Jesus Christ to die? The Bible tells us clearly that it is with the help of the Holy Spirit that Jesus died. The Holy Spirit and Jesus Christ are the best partners.”

¹⁸¹ Ks. luvut 4.2.1 ja 4.2.2.

¹⁸² Ks. esim. GOL, luvut 2, 9, 13.

¹⁸³ GOL, luku 13: ”This Gift changed the world, Heaven and Hell.”

Jeesus muutti helvetin ikuisiksi ajoiksi.¹⁸⁴ Tämän tulkitsem viittaavan siihen, että Jeesus voitti kuoleman ja siten vapautti ihmiset helvetin kohtalolta.¹⁸⁵

Adeboyen mukaan myöskään taivas ei ollut entisensä, kun kerran ihmiseksi syntynyt Jumala eli Jeesus palasi taivaaseen ylösnousemuksensa jälkeen.¹⁸⁶ Adeboye ei kuitenkaan eksplisiittisesti selitä, mikä taivaassa oikeastaan muuttui, mutta käyttäessään toistuvasti nimitystä Jeesus Kristus hän kuitenkin viittaa Jeesuksen jumalalliseen, ylösnouseeseen luontoon. Näin Adeboyen teologia näyttyy uskollisena Jeesuksen kaksiluonto-opille: Jeesuksen ihmisyys ei sulje pois hänen jumalallista luontoaan tai päinvastoin. Toisaalla Adeboye kirjoittaa, että ylösnousemuksessa Jeesus palasi kotiinsa.¹⁸⁷ Tässä yhteydessä taivas ei näyttäyty muuttuneena, vaan samana paikkana tai tilana, josta Jeesus alun perin tuli maailmaan.

Eskatologisesti RCCG uskoo Adeboyen johdolla tuhatvuotisen valtakunnan tulemiseen. RCCG:n keskeisten oppien listauksesta käy ilmi, että kirkon piirissä odotetaan Jeesuksen paluuta maan päälle. Kun Jeesus palaa, hän tuomitsee syntiset helvettiin ja perustaa maan päälle tuhanneksi vuodeksi valtakunnan, jossa vallitsee rauha ”eikä ole kuolemaa -- eikä köyhyyttä.”¹⁸⁸ Samalla kirkko kuitenkin opettaa, että sielun ja ruumiin ylösnousemus tapahtuu välittömästi kuoleman jälkeen,¹⁸⁹ ja alleviivaa sitä, että ylösnousemus tulee vain uudestisyntyneiden, pyhästi elävien osaksi.¹⁹⁰ Adeboye siis ajattelee jokaisen iankaikkiseen elämään matkalla olevan ihmisen (uudestisyntyneen kristityn) ylösnousevan heti kuolemansa hetkellä ja tulevan parausian aikaan Jeesuksen mukana elämään maan päälle tuhatvuotisen valtakunnan ajaksi.¹⁹¹ Adeboye ei kuitenkaan juuri nosta esille teologiaa tuhatvuotisesta valtakunnasta esille tutkielmani lähteissä, vaan edellä esitetyt

¹⁸⁴ GOL, luku 13: ”When Jesus Christ got the keys of death and Hell from Satan, Hell reacted.”

¹⁸⁵ Ks. GOL, *Introduction*: ”The lake of fire had been lounging there, longingly waiting to barbecue us, but for this gift – Jesus – who changed that deadly destiny.”

¹⁸⁶ GOL, LUKU 13: ”Before He was given to us, He was the Word, living with God in Heaven. But, when He came into the world, He became flesh. He went back to Heaven as a man. This changed Heaven.”

¹⁸⁷ Adeboye 2014a, luku 2.

¹⁸⁸ RCCG:n kotisivut 2017, Our beliefs.

¹⁸⁹ RCCG:n kotisivut 2017, Our beliefs, 33. Resurrection: ”We experience daily the resurrection of the Spirit, all the born-again souls who are passed from death to life -- As this body is dissolved, immediately we are entering into our Heavenly Home or house not made with hands eternal in the Heavens.”

¹⁹⁰ RCCG:n kotisivut 2017, Our beliefs, 33. Resurrection: ”Only Holy people will be at the resurrection those who belong to Jesus when He appears; but the sinners shall resurrect in hell.--“ Pyhästi elämisestä ks. tarkemmin luku 4.2.1.

¹⁹¹ Adeboye 2014a, luku 1.

huomiot perustuvat pääasiassa RCCG:n julkaisemiin oppisisältöihin.¹⁹² Adeboyen teologian eskatologinen ulottuvuus jääkin lähdeaineistojeni perusteella monin paikoin epäselväksi.

Tutkielmani päälähteessä Adeboye ei itse käytä termiä 'ylösnousemus' (*resurrection*) juurikaan, vaan se esiintyy ainoastaan tekstin lomassa olevissa Raamatun sitaateissa. Ainoa kerta, kun Adeboye GOL:issa käyttää kyseistä termiä on hänen kirjoittaessaan, että ”kun Jeesus ylösnousi, hän uhmasi Saatanaa verellä.”¹⁹³ Adeboye ilmaisee ylösnousemuksen sisällön siis pääasiassa epäsuorasti: Jumala antoi Jeesuksen Kristuksen ihmisille, jotta nämä eivät kuolisi – eli jotta ihmiset tulisivat ylösnousseiksi. Toisaalla Adeboye kirjoittaa, että Jeesuksen kuolema ja ylösnousemus ei ole helposti ymmärrettävissä inhimillisellä järjellä. Kuitenkin olennaista on, että ihmisen ymmärryksen rajoista huolimatta juuri Jeesuksen kuolema ja sitä seurannut ylösnousemus on se, joka pelastaa ihmiset kuolemasta.¹⁹⁴

Jeesuksen ristinkuolema ja ylösnousemus, Jeesuksen risti, on siis Adeboyeella keskeinen elementti ihmisen pelastumisessa. Kuitenkin joissain yhteyksissä Adeboye antaa melko paljon painoarvoa Jeesuksen ja Saatanan tekemälle ”vaihtokaupalle” (*deal*).¹⁹⁵ Soteriologisesti Adeboye tuntuu ajattelevan, että Jeesuksen ristintyö (kuolema ja ylösnousemus) toimii ikään kuin Jeesuksen ja Saatanan tekemän ”vaihtokaupan” takeena ja oikeutuksena. Tämä viestii Adeboyen maailmankatsomuksesta, jossa Saatanan johtama paha henkimaailma on olennaisesti läsnä ja vaikuttaa ihmisissä ja maailmassa tapahtuvia negatiivisia asioita. Vaikka Jeesus on ylösnousemuksensa myötä lunastanut itsensä ja kristityt vapaiksi Saatanan vaikutusvallan alta, ovat Saatana ja muut demoniset voimat Adeboyelle varsin todellisia.¹⁹⁶

3.2 Miksi Jumala antaa?

3.2.1 Jeesus voitti kuoleman ja pahan vallat

Adeboye määrittelee useita syitä sille, miksi Jumala uhraisi Jeesuksen Kristuksen ristillä ihmisten puolesta. Kuten edellisessä luvussa kirjoitan, on teon perusmotiivina rakkaus, mitä Adeboye perustelee viittaamalla esimerkiksi Johanneksen evankeliumin kolmannen luvun jakeeseen 16: ”Jumala on rakastanut maailmaa

¹⁹² Tutkielman lähteissä tuhatvuotista valtakuntaa esitellään teoksessa *Behold, He cometh! Are You Prepared?* Ks. Adeboye 2014a, esim. luvut 1, 2 ja 3.

¹⁹³ GOL, luku 6: ”When Jesus resurrected, He confronted Satan with the blood.”

¹⁹⁴ Adeboye 2014b, luku 7.

¹⁹⁵ Ks. esim. GOL, luku 6.

¹⁹⁶ Ks. tarkemmin luvut 3.2.1 ja 4.1.2.

niin paljon, että antoi ainoan Poikansa, jottei yksikään, joka häneen uskoo, joutuisi kadotukseen, vaan saisi iankaikkisen elämän.”¹⁹⁷ Tässä luvussa tarkastelen yksityiskohtaisemmin eri syitä, joita Adeboye määrittelee Jumalan rakkauden lahjan antamiselle. Yhtäältä nämä havainnot täydentävät sitä motiivia, joka Jumalalla oli uhrauksensa tekemiselle, ja toisaalta ne kuvaavat myös osittain jo seurauksia, joita Jeesuksen Kristuksen ristinkuolemalla on ihmiskunnalle.

Ilmeisin syy ja seuraus ristinkuoleman uhrista ja Jeesuksen ylösnousemuksesta on kuoleman voitto: koska Jeesus voitti kuoleman, ihmisten ei tarvitse enää kuolla vaan he tulevat osallisiksi iankaikkisesta elämästä. ”’Elämä’ Jeesuksessa Kristuksessa pyyhki pois ’kuoleman’ ihmisestä, ja hänestä tuli elämän todistuksen kantaja.”¹⁹⁸ Ja toisaalta ”Jeesus Kristus annettiin meille, jotta me emme kuolisi.”¹⁹⁹ Elämän ja kuoleman käsitteet ovat Adeboyelle keskeisiä. Elämällä Adeboye viittaa paitsi kunkin ihmisen omaan elämään,²⁰⁰ myös ennen kaikkea ikuisen elämään, jonka Jeesus Kristus tuo maailmaan. Johanneksen evankeliumin mukaisesti Adeboye kirjoittaa Jeesuksen itse olevan elämä.²⁰¹ Hän myös viittaa Jeesuksen ristinkuolemaan, Lahjaan, elämänä: ”Tämä Lahja on elämän lahja.”²⁰² Adeboye myös kirjoittaa elämän olevan ”kuoleman poissaoloa” ja vastaavasti kuoleman olevan ”elämän poissaoloa.”²⁰³ Näin hän määrittää elämän ja kuoleman toisilleen vastakohtaisina ja toinen toisensa poissulkevinä. Erityistä kuitenkin on, että kuolemalla ei ole valtaa Jeesukseen, sillä Jeesus on voittanut kuoleman.²⁰⁴

Voitto (*victory*) on Adeboyen teksteissä keskeinen termi. Ristinkuoleman keskeinen merkitys on, että sen myötä ihmisillä on mahdollisuus voittaa kuolema ja olla voittajia elämässään.²⁰⁵ Adeboyen teologiassa näyttää korostuvan voittajana elämisen tematiikka, joka koskee useita elämän osa-alueita. Jeesuksen Kristuksen ristinkuolema avaa ihmiselle paitsi voiton kuolemasta, myös voiton kärsimyksestä, köyhyydestä ja kurjuudesta. Adeboyen mukaan Jeesuksen Kristuksen voitto

¹⁹⁷ Joh. 3:16. Ks. GOL, luku 1.

¹⁹⁸ GOL, *Introduction*: ”The ‘Life’ in Jesus Christ swallowed up ‘death’ in the man and he became a carrier of the testimony of life.”

¹⁹⁹ GOL, luku 2: ”Jesus Christ was given to us so that we will not die.”

²⁰⁰ ”Anna elämäsi Jeesukselle” ja vastaavat käyttötavat. Ks. esim. GOL, *Introduction*, luku 1; Adeboye 2014b, luku 10.

²⁰¹ GOL, luvut 2, 14.

²⁰² GOL, luku 2: ”This Gift is the Gift of life.”

²⁰³ Ks. GOL, luku 2: ”Death means the absence of life. Life means the absence of death.”

²⁰⁴ GOL, luku 6.

²⁰⁵ Ks. GOL, luku 3: ”We are more than conquerors not because we know how to pray or because we know how to live holy, but simply because of Him Who loved us. Because God gave us Jesus Christ, we are guaranteed victory”; Adeboye 2013, luku 8.

paholaisesta avaa ihmiselle voittoisan tien: kristityn osaksi voi tulla koettelemuksia, mutta Jeesuksen tähden hän voi olla varma voittavansa ne.²⁰⁶

Adeboyen voitto-tematiikka istuu luontevasti *Christus Victor* -malliin, joka on Veli-Matti Kärkkäisen ja Clifton Clarken mukaan keskeinen globaalin etelän ja erityisesti afrikkalaisissa teologioissa.²⁰⁷ *Christus Victor* -mallin²⁰⁸ mukaan sovituksessa on ennen kaikkea kyse hyvän ja pahan taistelusta, ja Kristus näyttäytyy siis pahuuden voittajana.²⁰⁹ Clarke nostaa esille afrikkalaisessa helluntailaisuudessa korostettavan Jeesusta Jumalan voittoisana taistelijana (*warrior*), joka suojelee ihmisiä lukuisilta pahojen valtojen vaikutuksilta.²¹⁰ Kärkkäinen kirjoittaa Adeboyen maanmiehen, nigerialaisen Paul Omieka Ebhomielenin tarkastelleen *Christus Victor* -mallia juuri afrikkalaisessa kontekstissa. Edhonmielenin mukaan ajatus Jumalasta pahojen voimien voittajana sopii erityisen hyvin afrikkalaiseen ajatteluun, jossa demonit ja muu henkimaailma on perinteisesti keskiössä. Tämän tutkielman aiheen kannalta erityisen kiinnostava on Ebhomielenin väite, jonka mukaan ristin merkitys on helpommin ymmärrettävissä afrikkalaisille *Christus Victor* -mallin mukaisesti tarkasteltuna. Tällöin Jeesuksen ristinkuolemassakin on kyse ennen kaikkea hyvän ja pahan taistelusta: Jumalan voimasta, joka voittaa kuoleman ja pahan valtat.²¹¹

Adeboye kuvailee yksityiskohtaisesti, kuinka Jeesus kohtasi Saatanan ja teki tämän kanssa sopimuksen: hän itse kuolisi ihmisten puolesta. Ja näin Jeesus teki-kin, mutta nousemalla kolmantena päivänä kuolleista, hän osoitti, ettei kuolemalla ole häneen valtaa. GOL:in luvussa 6 Adeboye tiivistää kuoleman voiton tematiikan teologiaansa sekä sen takana vaikuttavan rakkauden motiivin:

Kun Jeesus ylösnousi, Hän uhmasi Saatanaa verellä – sinetöi sopimuksen ja kertoi tälle, että me olemme vapaat, koska Hän on vapauttanut meidät. Jeesus voi päättää, mitä Hän haluaa tehdä sillä, mistä Hän on maksanut. Kyllä! Jeesus kuoli ja nousi kolmantena päivänä vain vapauttaakseen meidät. Mutta miksi hän teki tämän? Vastaus: Hän välittää meistä.”²¹²

²⁰⁶ GOL, luku 3, luku 9; Adeboye 2014c, luvut 3, 5, 13.

²⁰⁷ Clarke 2014b, 42; Kärkkäinen 2016, 115.

²⁰⁸ Malli oli vallalla n. 1000 -luvulle asti. 1930-luvulla Gustaf Aulén nosti mallin uudelleen teologiseen keskusteluun. Ks. McGrath 2000, 772–774.

²⁰⁹ McGrath 2000, 772–774.

²¹⁰ Clarke 2014b, 41–42, 45.

²¹¹ Kärkkäinen 2016, 115.

²¹² GOL, luku 6: ”When Jesus resurrected, He confronted Satan with the blood – sealed deal and told him that we are free because He has set us free. Jesus can choose to do what He wants with what He has paid for. Yes! Jesus died and rose on the third day just to set us free. But why did He do this? Answer: He cares for us.”

Tämä katkelma tuo mukaan myös toisen kuoleman voittoon kytkeytyvän käsitteen, vapauden. Adeboye käyttää voittoa ja vapautta usein synonyymeina. Kirjoittaessaan Jeesuksen kuoleman ja ylösnousemuksen seurauksista, hän viittaa sekä kuoleman voittamiseen että vapautteen kuolemasta. Yhtä lailla hän viittaa sairauden voittamiseen ja vapautteen sairauksista. Adeboyelle jonkin voittaminen on vapautta jostakin. Adeboyen ajatukset näyttäisivätkin olevan värittyneitä *Christus Victor* -mallin mukaisesti. Jeesus Kristus on voittanut kuoleman, sairauksien ja muut pahan vallan vaikutukset, ja ihminen voi siksi olla vapaa näistä kärsimyksistä.

Eriyisen kiinnostavaa Adeboyen voitto-tematiikassa onkin sen moninaisuus, mihin hän tämän voiton katsoo ulottuvan. Adeboye kirjoittaa erilaisista siunauksista, joita Jeesuksen Kristuksen ristinkuoleman myötä ihmisille suodaan: ”kun katsot kaikkia niitä siunauksia, jotka tulivat sen myötä, että Jumalan antoi ainoan Poikansa, tulet hämmästyämään. Esimerkiksi Jeesuksen Kristuksen veri puhdistaa meidät kaikista synneistämme.”²¹³ Tämä virke osoittaa, että Adeboyen mukaan se, että ristillä Jeesus otti ihmisten synnit kantaakseen, ei suinkaan ollut *ainoa* ristintyön merkitys. Sama ajatus toistuu myös muualla hänen teksteissään.²¹⁴

Ensinnä kuoleman voitto on yhtä lailla sairauden voitto. Adeboye kirjoittaa Filippiäiskirjeen toisen luvun jakeisiin 9–11²¹⁵ viitaten, että ”tämä tarkoittaa, että koska Jumala antoi meille Hänen ainoan Poikansa, me tiedämme, että kun sairaus tulee, voimme käskää sairauden taipua pois elämästämme, Jeesuksen nimessä.”²¹⁶ Yhtälailla Adeboye viittaa pahojen henkien (*demons*) ajamiseen pois ihmisistä Jeesuksen nimessä, mikä voidaan nähdä myös yhtenä sairauksien voittamisen muotona. ”Jeesuksen nimessä me tulemme ajamaan pois pahoja henkiä, Jumalan Sanan mukaisesti. Hän antoi meille Hänen parhaansa, joten nyt meillä on valta

²¹³ GOL, luku 3: “When you look at all the blessings that came through the fact that God gave us His only begotten Son, you will be amazed. For example, the blood of Jesus Christ cleanses us from all sins.”

²¹⁴ Ks. esim. GOL, *Introduction*: ”Jesus Christ is a Gift with many parts. It's like getting a Christmas basket, filled with many presents. There are so many things loaded in this single gift God gave us.”

²¹⁵ Fil. 2:9: Sen tähden Jumala on korottanut hänet yli kaiken ja antanut hänelle nimen, kaikkia muita nimiä korkeamman. Jeesuksen nimeä kunnioittaen on kaikkien polvistuttava, kaikkien niin taivaassa kuin maan päällä ja maan alla, ja jokaisen kielen on tunnustettava Isän Jumalan kunniaksi: ”Jeesus Kristus on Herra.”

²¹⁶ GOL, luku 3: ”This implies that because God gave us His only begotten Son, we know that when sickness comes, we can tell sickness to bow out of our lives, at the name of Jesus.”

käskyttää pahoja henkiä.”²¹⁷ Ebhomielenin ajatusten valossa pahojen henkien käskyttäminen Jeesuksen nimissä on luonteva osa afrikkalaisesti värittyntä kuvaa Kristuksesta pahan voittajana (*Christus Victor*). Myös Ukah muistuttaa Adeboyen näkevän sairaudet pahojen henkien vaikuttamina, ja kirjoittaa hengellisen parantamisen (*divine healing*) olevan itse asiassa keskeinenkin osa Adeboyen teologiaa.²¹⁸ Näin Adeboyen kristologia linkittyy afrikkalaiseen helluntaiteologiaan laajemminkin.

Myös Clarke määrittelee Jeesusta Kristusta kuvattavan afrikkalaisessa helluntailaisuudessa juuri Parantajana, jolla on valta ajaa pahoja henkiä tiehensä ja siten vapauttaa ihmiset heidän syntiensä alta. Clarke siis osoittaa syntisyyden ja pahojen voimien yhteyden: ”Afrikkalaiset helluntailaiset jakavat raamatullisen näkemyksen parantamisesta ja kokonaisuudesta, jossa sairaus nähdään henkilökohtaisen synnin tuloksena, ja jossa sairauden ja demonisuuden välinen linkki aukeaa Jeesuksen pappeuden avulla.”²¹⁹

3.2.2 Ihmisen uusi olemus

Adeboyen teksteistä nousee ajatus siitä, että Jumala uhraisi Jeesuksen Kristuksen, jotta ihmisistä tulisi jälleen Jumalan kaltaisia, sillä ”Hän halusi moninkertaistaa itsensä.”²²⁰ Tähän Jumalan ja Jeesuksen kaltaiseksi tulemiseen sisältyy esimerkiksi ajatus edellä mainitusta kyvystä karkottaa pahoja henkiä.²²¹ Kuitenkin Jumalan kaltaisuus on Adeboyelle myös paljon enemmän kuin ihmetekojen tekeminen. Adeboye nimittäin kirjoittaa, että ihmisen ”syntyessä uudestaan” tulee hän osalliseksi Jumalan olemuksesta ja jopa Jumalan verestä: ”--Kaikkivaltiaan Jumalan, Isän, veri alkaa virrata suonissasi kun sinusta tulee uskovainen.”²²² Erityistä ja ainakin länsimaisen teologian viitekehyksestä erikoista on ajatus nimenomaan Jumalan ensimmäisen persoonan, Isän, veren virtaamisesta ihmisessä. Länsimäisessä teologiassa ajatellaan kyllä, että ehtoollisessa ihminen tulee *Kristuksen* ruumiin ja veren kautta osalliseksi pelastuksesta ja myös Kristuksen olemuksesta, mutta tällöin osallisuus viittaa siis Jumalan toiseen persoonaan, Poikaan. Usein

²¹⁷ GOL, luku 3: ”-- in the name of Jesus, we shall cast out demons, according to the Word of God. God gave us His best, so now we have the authority to command demons.”

²¹⁸ Ukah 2003, 194–197.

²¹⁹ Clarke 2014a, 26: ”African Pentecostals share a biblical vision of healing and wholeness in which sickness is viewed as the result of personal sin and where the link between sickness and the demonic is established through the ministry of Jesus.” Tekijän suomentama.

²²⁰ GOL, luku 10: ”He wanted to multiply Himself.”

²²¹ Ks. esim. GOL 10: ”Because He died and sowed Himself, as many as will believe in Him will be able to do the things that He did and even much more.”

²²² Ks. GOL, luku 5: ”--the blood of Almighty God, the Father, begins to flow in your veins once you become a believer.”

tätä perustellaan Paavalin Galatalaiskirjeellä, jossa hän kirjoittaa, että ”en enää minä, vaan Kristus elää minussa.”²²³ Kuitenkin Isän Jumalan veri on jo käsitteenä vaikeasti ymmärrettävä. Onko Isä Jumala sellainen hahmo, jossa ylipäänsä virtaa veri? Jos näin on, miten ihminen voisi vain uskomalla tulla osalliseksi tästä Jumalan verestä? Monta kysymystä jää Adeboyella avoimeksi tähän teemaan liittyen.

Sen sijaan Jumalan ja ihmisen välisen yhteyden ja olemuksellisuuden syvennyminen sinänsä näyttäytyy Adeboyella helpommin ymmärrettävässä valossa. ”Sinun olemuksesi tulee samaksi kuin Jumalan,”²²⁴ Adeboye kirjoittaa. Uusi, jaettu olemuksellisuus pitää sisällään nyt katkeamattoman yhteyden Jumalaan. Jeesus annettiin, jotta ihmisillä voisi jälleen olla yhteys Isään Jumalaan.²²⁵ Tässä myös Pyhän Hengen rooli on keskeinen. Pyhä Henki toimii Adeboyen mukaan ikään kuin Jumalan ja ihmisen välillä toimivana viestinviejänä (*go-between*). Pyhä Henki pitää Jeesuksen ja tämän uhrauksen kirkkaana ihmisen mielessä ja toisaalta auttaa ihmistä esimerkiksi rukoilemaan oikein ja siten säilyttämään yhteyden Jumalaan.²²⁶ Toisaalta ihmisen uusi jumalallinen olemus linkittyy ihmiseltä odotettavaan elämäntapaan: Jumalan kaltaisen on elettävä yhtä pyhästi kuin Jumala. Jatkan keskustelua ihmisen olemuksellisesta muutoksesta tarkastellessani pyhän elämäntavan vaatimusta luvussa 4.2.1.

Kärkkäinen nostaa esiin karismaattis-helluntailaisten teologioiden vaaran jättää ristiin liittyvä kärsimys varjoon ihmisen ja Jumalan välistä olemuksellisuutta tarkasteltaessa. Kärkkäinen huomauttaa Lutherilla jumalallistumisen (*deification*) tematiikan linkittyvän keskeisesti Lutherin ristin teologiaan.²²⁷ Kärkkäisen mukaan karismaattis-helluntailaisissa teologioissa usein korostetaan uskon tuomaa ongelmien ja kärsimysten päihittämistä ja siis uskovan voitokkuutta elämässään. Tämän hintana voi olla ihmisten elämän todellisuuden vääristyminen, kun vastoinkäymisten ja kärsimyksen mahdollisuus pyritään jopa kieltämään.²²⁸ Vaarana Kärkkäisen mukaan siis vaikuttaisi olevan heittäytyminen liiaksi *kunnian teologian* vietäväksi. Korostamalla Jeesuksen voittoa kuolemasta ja kärsimyksestä (ks. edellä luku 3.2.1) Adeboye asettuu edustamaan juuri tällaista voitokkuutta allevii-

²²³ Gal. 2:20.

²²⁴ GOL, luku 5: ”Your nature becomes the same as that of God.”

²²⁵ GOL, luku 2. Ks. esim: ”Jesus Christ came that we might be re-united with God and never again to be separated from Him. -- Jesus was given to us so that we can have a permanent relationship with Almighty God all the days of our lives.”

²²⁶ Adeboye 2014a, luku 2. Pyhästä Hengestä ks. tarkemmin luku 3.2.4.

²²⁷ Kärkkäinen 2002, 157.

²²⁸ Kärkkäinen 2002, 167–168.

vaavaa teologiaa ja hän mukailee tässä suhteessa siis tyyppillistä helluntailaisteologiaa.

Tässä yhteydessä voi olla aiheellista kysyä, kuinka perusteltua Kärkkäisen kritiikki voittoa korostavalle teologialle on. Vaikuttaako Kärkkäisen oma tausta luterilaisena pappina mahdollisesti hänen ajatuksiinsa ja onko hänen huolensa ristiin liittyvän teologian vääristymisestä kenties lähinnä subjektiivinen? Joka tapauksessa Kärkkäisen ajatus nostaa esiin mielenkiintoisen ristiriidan Lutherin ja Adeboyen ”ristin teologioiden” välillä. Samalla on kuitenkin syytä muistaa, että monissa muissa yhteyksissä Kärkkäisen ja Adeboyen teologiat kohtaavat. Esimerkkinä mainittakoon pelastuskäsityksen holistisuus, jota siirryn seuraavaksi tarkastelemaan.

3.2.3 Pelastaminen vai parantaminen? – Holistisuus Adeboyen pelastuskäsityksessä

Adeboyen mukaan Jeesus Kristus on annettu ihmisille, jotta nämä eivät kuolisi henkisesti (*mentally*), hengellisesti (*spritually*) tai taloudellisesti (*financially*).²²⁹ Pelastus kuolemasta ja iankaikkisen elämän osallisuus ei siis ole Jeesuksen Kristuksen uhrin ainoa ilmenemistapa, vaan yhtä lailla olennaista on ihmisten maallisen elämänlaadun kohentuminen. Tämän teologian sisään Adeboye mahdolluttaa myös ajatuksen siitä, että Jeesus tuli köyhäksi, jotta ihmiset voisivat tulla rikkaiksi.²³⁰ Hän sitoo kokonaisvaltaisen elämänlaadun kohentumisen teeman Jeesukseen ja ristiin kirjoittamalla Jeesuksen uhrista (lahjasta): ”kaikki tarpeemme ovat jo täytetyt tuossa yhdessä lahjassa.”²³¹ Tällä virkkeellä hän ei nähdäkseni niinkään tarkoita, että Jeesuksen uhri yksin riittäisi tuomaan ihmiselle onnen, vaan että Jeesuksen uhri avaa ihmiselle oven saada kaikki tarpeensa täytetyksi. Tällaista tulkin-
taa puoltavat Adeboyen muut ajatukset, joita avaan jäljempänä.

Toisaalla Adeboye muistuttaa, ettei elämässä ole kyse vauraudesta vaan Jumalan tuntemisesta. Tässäkin yhteydessä hän kuitenkin jatkaa, että Jumalan tunteminen tarkoittaa paitsi iankaikkista elämää, myös ihmeitä tässä elämässä.²³² Näin Adeboye jälleen tulee viitanneeksi siihen, että hänen teologiassaan pelastus kattaa alleen paitsi iankaikkisuuden (pelastus kuolemasta) myös tämän elämän. Adeboyen teologian voidaankin nähdä edustavan ns. holistista pelastuskäsitystä, jossa ajatuksena on juuri se, että iankaikkisen elämän ohella Jumalan pelastustyö-

²²⁹ GOL, luku 2.

²³⁰ Ks. GOL, luku 2.

²³¹ GOL, luku 3: ”All our needs are already supplied in that single gift.”

²³² GOL, luku 2.

hön kuuluu ihmisten pelastaminen tai paremmin *parantaminen* tässä maailmassa. Pelastus saa siis transsendentin ulottuvuuden ohelle toisen, tämänpuoleisen tason. Holistinen pelastuskäsitys toteutuu Veli-Matti Kärkkäisen ja Allan Andersonin mukaan usein juuri karismaattis-helluntailaisissa sekä globaalien etelän teologioissa.²³³

Afrikkalaisissa kulttuureissa henkimaailma on usein yhtä todellinen kuin näkyvä maailma, mikä osaltaan selittää holistisuuden ilmenemistä Afrikassa syntyneissä kristillisissä kirkoissa. Olennaiseen rooliin nousee näin ollen Pyhä Henki, jolle on luontevaa löytää kosketuspintaa afrikkalaisesta kulttuurista käsin.²³⁴ Obgu Kalu pureutuu afrikkalaiseen maailmankuvaan ja kirjoittaa, että perinteisessä afrikkalaisessa ajattelussa ”kaikki elämän osa-alueet ovat pyhiä; hengellisen ja maallisen välille ei tehdä eroa.”²³⁵ Kalu myös kirjoittaa afrikkalaisessa tilan käsityksessä (*space*) olevan kolme tasoa: taivas, maa ja esi-isien/henkien maailma. Kuitenkin kaikki nämä kolme tilaa ovat kuin toistensa heijastumia, mihin perustuu esimerkiksi esi-isien palvontakultit: vainajienkin ajatellaan jatkavan elämäänsä entiseen malliin nyt vain uudessa tilassa.²³⁶ Helluntailaisuus on onnistunut myös sitomaan afrikkalaista maailmankuvaa Raamatun teksteihin,²³⁷ ja Raamatusta nostetaan esille esimerkiksi Apostolien tekojen kertomuksia, joissa apostolit parantavat sairaita ja karkottavat pahoja henkiä eli henkimaailma on todellinen ja vahvasti läsnä.²³⁸

Holistisessa pelastuskäsityksessä pelastus (*salvation*) ja parantaminen (*healing*) nähdään toisistaan erottamattomina. Teologisesti ajatus holistisen pelastuskäsityksen taustalla on, että ihmistä ei pelasta vain Jeesuksen ristinkuolema, vaan yhtä lailla koko Jeesuksen muu maanpäällinen elämä. Jeesus paransi sairaita ja ajoi ihmisistä pahoja henkiä eläessään, minkä vuoksi Kärkkäisen mukaan teologisesti ei voida nimetä mitään syytä, miksi pelastus ei edelleen ulottuisi näille elämän osa-alueille. ”Se, joka pelastaa, parantaa ja antaa toivoa, ei ole vain yksi Jeesuksen elämän osa-alue, risti, vaan koko Jeesuksen Kristuksen historia--,” Kärkkäinen tiivistää ajatuksensa.²³⁹ Toisaalta holistiseen pelastuskäsitykseen kuuluu ajatus Kristuksen ja Pyhän Hengen yhtäläisen arvokkaasta roolista pelas-

²³³ Anderson 1999b, 214–215, 217; Kärkkäinen 2016, 180, 377–378.

²³⁴ Kärkkäinen 2012, 99–100; ks. myös Kalu 2009, 138–139.

²³⁵ Kalu 2009, 141.

²³⁶ Kalu 2009, 141.

²³⁷ Kalu 2009, 144.

²³⁸ Burgess 2008, 38.

²³⁹ Kärkkäinen 2016, 380.

tustyössä.²⁴⁰ Hollenweger nostaa holistisuuteen liittyen esille myös sen, että hel-
luntailaisuudessa pelastuksessa on usein kysymys sen *kokemisesta*, että on tullut
osalliseksi pelastuksesta.²⁴¹ Tällöin pelastuksessa on kyse ”tärkeysjärjestyksen
muutoksesta, uudesta yhteisöstä ja uudesta suunnasta,”²⁴² siis uudenlaisen elämän
elämisestä jo tässä maailmassa eikä vain sen tiedostamisesta, että tämän elämän
jälkeen elämä jatkuu tuonpuoleisessa.²⁴³

Holistinen pelastuskäsitys läpileikkaa Adeboyen teologiaa. Hän esimerkiksi
kirjoittaa Jeesuksesta lohdutuksen tuojana (*Comforter*)²⁴⁴ ja korostaa tässä yhtey-
dessä, että sairaalle lohdutuksen tuo vain sairaudesta parantuminen ja nälkäiselle
vain nälän loppuminen.²⁴⁵ Adeboye jatkaa nostamalla esimerkkejä tilanteista, jois-
sa Jeesus muutti häneltä apua pyytäneiden ihmisten elämää tuoden *ratkaisun* hei-
dän ongelmiinsa ja kärsimyksensä.²⁴⁶ Myös toisaalla Adeboye kirjoittaa Jeesuk-
sen (Jumalan) haluavan ratkaista kaikki ihmisten ongelmat. Avainasemassa rat-
kaisujen löytämiseen on ihmisen usko: ”kaikki on mahdollista niille, jotka usko-
vat.”²⁴⁷ Toisin sanoen Adeboyen mukaan ihmiselle ei riitä lohduksi tieto tuonpuo-
leisesta elämästä, vaan tämän elämän kärsimyksessä lohduttaa ennen kaikkea ky-
seisen kärsimyksen päättymisen. Adeboye myös luottaa siihen, että Jumala tosi-
aan päättää nämä kärsimykset jo tässä elämässä, eli pelastaa ihmisen jo tässä elä-
mässä. Adeboyen teologia istuu hyvin Kärkkäisen väitteeseen siitä, että juuri hel-
luntailaisuudessa ollaan usein omaksuttu holistinen pelastuskäsitys, joka ulottuu
transsendentin ohella tämän maailman eri elämän osa-alueille.²⁴⁸

Adeboyen holistinen pelastuskäsitys ilmenee myös hänen käyttämässä
terminologiassaan. Yhtäältä Adeboye kuvaa Jeesuksen olevan Pelastaja (*Saviour*)
viitaten klassisten pelastusoppien mukaan iankaikkiseen pelastumiseen (*salvati-
on*).²⁴⁹ Toisaalta hän kirjoittaa, että Jeesuksen Kristuksen veri toi ihmisille *paran-*

²⁴⁰ Kärkkäinen 2012, 76.

²⁴¹ Hollenweger 1997, 253.

²⁴² Hollenweger 1997, 255.

²⁴³ Hollenweger 1997, 255–257.

²⁴⁴ Tässä yhteydessä Pyhään Henkeen viitataan ”toisena lohdun tuojana” (*another Comforter*),
Suom. raamatunkäännöksen v. 1992 mukaan (toinen) Puolustaja, ks. Joh. 14:16.

²⁴⁵ Adeboye 2014b, luku 1: ”Whenever He comes in, sorrow leaves and people are filled with joy.
Whenever Jesus comes in, death and hunger depart. He was, and is, the Comforter.
To a sick man, comfort can only come when he gets well. Comfort comes to the hungry person
only when he is fed. And to someone who has lost a loved one, comfort can come when the dead
are raised.”

²⁴⁶ Adeboye 2014b, luku 1.

²⁴⁷ Adeboye 2011a, luku 2: ”All things are possible to those who believe.”

²⁴⁸ Kärkkäinen 2016, 180.

²⁴⁹ GOL, luku 14.

tumisen (*healing*).²⁵⁰ Kirjassaan *God the Holy Spirit* hän tiivistää holistista pelastuskäsitystään kirjoittamalla, että ”Jeesuksen ylösnousemus toi lunastuksen ja parantumisen.”²⁵¹ Näillä virkkeillään hän linkittää parantamisen armolahjan juuri Jeesuksen Kristuksen ristintyöhön. Mielenkiintoista on, että Kärkkäinen puolestaan erottaa parantamisen ja ristin toisistaan. Hän kyllä kirjoittaa sen puolesta, että parantaminen on osa Jeesuksen pelastustyötä (ks. yllä), mutta teologisesti hän perustelee tämän Jeesuksen elämän aiemmilla vaiheilla. Kärkkäisen mukaan sovituksen ja parantamisen (*healing*) välillä ei kuitenkaan ole teologista yhteyttä.²⁵²

Myös Ukah tuo esiin Adeboyen päätelmät siitä, että Jeesuksen ristin-kuolema toi ihmisille parannuksen sairauksista jo tässä elämässä. Ukah linkittää tämän laajemmin henkimaailman todellisuuteen: hänen mukaansa Adeboyen ajattelussa sairaudet, köyhyys ja muut tämän elämän kärsimykset ovat pahojen henkivoimien vaikutusta. Tämä sitoo Adeboyen teologiaa vahvasti afrikkalaiseen kontekstiin, ja Ukah näkeekin tällaisen korostuksen taustalla vaikuttavan RCCG:n perustajan Akindayomin Aladura-liikkeeseen nojaavan ajattelun.²⁵³ On kuitenkin syytä huomioda, että afrikkalainen tausta on vahvasti kristillistetty: pahat henget nähdään Saatanan alaisuudessa toimivina ja siten Raamatun maailmankuvaan sopeutettuina.²⁵⁴ Richard Burgessin tutkimus osoittaa, että Saatanan ja tälle alisteisten henkien vaikutus sairauksien ja köyhyyden aiheuttajana on varsin yleistä nigerialaisessa helluntailaisuudessa laajemminkin.²⁵⁵

Adeboyen pelastuskäsityksen holistisuutta tarkasteltaessa herää kuitenkin myös kysymys sosiaalisen ulottuvuuden huomioimisesta. Adeboye kyllä kirjoittaa kokonaisvaltaisesta parantumisesta Jeesuksen tähden, mutta ollakseen todellisesti holistista, tulisiko pelastuksen ulottua myös yhteiskunnan rakenteisiin ja niiden kautta ilmenevään epäoikeudenmukaisuuteen ja sortoon? Kärkkäinenkään ei nosta tätä tematiikkaa esille holistista pelastuskäsitystä tarkastellessaan, vaikka kyllä toisaalla tarkastelee helluntailaisten suhtautumista sosiaalisen (epä)oikeudenmukaisuuden tematiikkaan.²⁵⁶ Pelastuksen holistisuus on Kärkkäisen teoriaa seuraten ymmärrettävä *yksilön* elämää kokonaisvaltaisesti koskettavana, mutta täl-

²⁵⁰ Ks. GOL, *Introduction*: ”-- Jesus Christ -- whose blood cleansed away our sins, Whose body received the stripes that brought us healing.”

²⁵¹ Adeboye 2014b, luku 7: ”Jesus' resurrection brought salvation and healing.”

²⁵² Kärkkäinen 2016, 379.

²⁵³ Ukah 2003, 195.

²⁵⁴ RCCG:n kotisivut 2017, Our beliefs.

²⁵⁵ Burgess 2008, 52.

²⁵⁶ Ks. Kärkkäinen 2002, 179–183; ks. myös Pyhästä Hengestä sosiaalisen oikeudenmukaisuuden tematiikkaan liittyen Kärkkäinen 2012, 95–97.

löinkin nähdäkseni myös yhteiskunnallinen ulottuvuus olisi kuitenkin otettava huomioon. Onhan yksilö myös lähes aina osa jotakin yhteisöä ja yhteiskuntaa, jolloin yhteiskunnassa ilmenevä mahdollinen sorto tai epäoikeudenmukaisuus vääjäämättä vaikuttaa hyvinvointiin myös yksilötasolla.

RCCG itse asiassa harjoittaa paljonkin sosiaalityöhön rinnastettavaa toimintaa: se esimerkiksi tukee HIV/aids -potilaita ja ylläpitää sairaaloita ja kouluja.²⁵⁷ Kuitenkaan Adeboyen teksteistä ei löydy juurikaan perusteluja tällaisen toiminnan ylläpitämiselle eikä Adeboye linkitä sosiaalista työtä osaksi Jeesuksen ristiltä aukeavaa pelastusta. Toisaalta RCCG:n harjoittama ”sosiaalityö” vastaa hyvin Kärkkäisen esittelemää helluntailaista tapaa osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan: Kärkkäinen kirjoittaa, että sen sijaan että helluntailaisuuden piirissä oltaisiin esimerkiksi poliittisesti aktiivisia ja pyrittäisiin sitä kautta puuttumaan yhteiskunnassa havaittuihin epäkohtiin, ylläpitävät helluntailaiset omia sosiaalisen työn systeemejään osana lähetystyötään.²⁵⁸

Myös Anderson muistuttaa juuri afrikkalaisten helluntaikirkkojen pyrkimyksistä täyttää jäsentensä tarpeita holistisesti esimerkiksi ylläpitämällä sairaaloita ja rahastoja sekä tarjoamalla koulutusta.²⁵⁹ Oman ratkaisunsa tarjoaa Burgess, joka jakaa afrikkalaisen teologian karkeasti kahteen pääluokkaan: afrikkalaisuutta korostavaan kristilliseen teologiaan, jossa olennaista on omasta kulttuurista ammentaminen ja länsimaisista yhteyksistä ”vapautuminen” sekä vapautuksenteologiaan, jossa korostuvat sosiaalipoliittiset kysymykset.²⁶⁰ Adeboyen teologia on luettava tällaisessa jaottelussa ensimmäisen kategorian mukaiseksi, mikä selittää yhteiskunnallisen ulottuvuuden puuttumista hänen teologiastaan.

3.2.4 Pyhä Henki kumppaniksi Jeesukselle ja ihmisille

Adeboye tuo Pyhän Hengen esiin tarkastellessaan Jeesuksen Kristuksen ristinkuoleman syitä. Adeboyen mukaan Jumala ei olisi voinut antaa Pyhää Henkeä ihmisille, jollei olisi antanut myös Poikaansa. Adeboyen teologia rististä ja hänen kristologiansa onkin vahvasti pneumatologista. Pyhän Hengen kautta ihmiset saavat voimansa (*power*),²⁶¹ mikä liittyy Pyhän Hengen olennaisesti edellä esiteltyyn holistiseen pelastuskäsitykseen: Pyhä Henki mahdollistaa ihmisissä jumalallisen voiman, jolla he voivat parantaa sairaita, karkottaa pahoja henkiä ja tehdä muita

²⁵⁷ Ks. Ukah 2003, 146–155.

²⁵⁸ Kärkkäinen 2002, 183.

²⁵⁹ Anderson 1999b, 212.

²⁶⁰ Burgess 2008, 30–31.

²⁶¹ GOL, luku 7.

ihmetekojä. Vastaavat painotukset löytyvät tiivistettynä RCCG:n keskeisten oppien listauksesta:

Pyhä Henki on kolminaisuuden kolmas persoona. Hänellä on sama voima, sama kunnia kuin Isällä ja Pojalla.-- Tämä sama Pyhä Henki antaa uskoville lahjoja, joita he voivat käyttää; Hän voimaannuttaa sellaisen, joka on Herrassa.²⁶²

Adeboye kirjoittaa, että Jumalan lahjasta seuraava Jumalan tahto ihmisille, on ”tehdä heistä loistokkaita Isän Jumalan lapsia, Jumalan Pojan ystäviä ja Pyhän Hengen kumppaneita.”²⁶³ Näin kirjoittaessaan Adeboye tuo esiin Jumalan kaikki kolme persoona ja niiden jokaisen korvaamattoman roolin ihmisen pelastuksessa. Vaikka Adeboye ei kirjoita Pyhän Hengen roolista jatkuvasti, korostaa hän sitä voimakkaasti silloin kun hän ottaa asian esille. Adeboyen pneumatologinen korostus tiivistyy mielestäni hyvin seuraavaan virkkeeseen: ”Kaikkivaltias Jumala tunsi, että edes Hänen Poikansa lähettäminen maailmaan ei ole tarpeeksi, ja että Jeesus tarvitsi kumppanin – Jumalan Pyhän Hengen – sinetöimään pelastuksemme.”²⁶⁴ Pyhä Henki on siis välttämätön ihmisen pelastumiseksi, Hän *sinetöi* Jumalan pelastussuunnitelman.

Toisaalla Adeboye syventää Pyhän Hengen merkitystä ja sitoo Pyhän Hengen ja Jeesuksen Kristuksen tiiviisti toisiinsa korostaen myös GOL:issa esiin nostamaansa kumppanuusteemaa. ”Kuitenkin, puhuessasi Pyhästä Hengestä puhut myös Jeesuksesta Kristuksesta. Pyhä Kolmiyhteinen Jumala on yhtä.”²⁶⁵ Adeboye myös kirjoittaa Pyhästä Hengestä Jeesuksen työn jatkajana. Jeesusta ihminen ei voi kohdata ennen hänen toista tulemistaan, mutta Pyhä Henki vaikuttaa ihmisessä ja ihmisten keskellä, tässä maailmassa ja auttaa ihmistä myös muistamaan ja ymmärtämään Jeesuksen sovitustyön merkityksen ihmisille. Näin ihminen voi siis Pyhän Hengen avulla kohdata Jumalan ja Jeesuksen, koko kolmiyhteisen Jumalan.²⁶⁶ Ennen kaikkea Pyhä Henki jatkaa Jeesuksen pelastustyötä tässä maailmas-

²⁶² RCCG:n kotisivut 2017, Our beliefs: ”The Holy Spirit is the third Person in the TRINITY. He has the same power, the same glory with God the Father and God the Son. -- This same Holy Spirit endows believers with gifts they can use--; He empowers one in the Lord.”

²⁶³ GOL, luku 11: ”1. God the Father wants to make us glorious children. 2. God the Son wants to make us glorious friends. 3. The Holy Spirit wants to make us glorious partners.”

²⁶⁴ GOL, luku 11: ”The Almighty God felt that even sending His Son into the world is not enough and that Jesus needed a partner – God the Holy Spirit – to seal our salvation.”

²⁶⁵ Adeboye 2014b, luku 1: ”However, when you are talking about the Holy Spirit, you are talking about Jesus Christ, too. God the Holy Trinity is one.”

²⁶⁶ Adeboye 2014b, ks. esim. luku 1: ”You cannot see Jesus Christ face-to-face until His return. However, I am happy to tell you that the Holy Spirit is near you. If you are a child of God, you can never be alone. The Comforter is with you forever. By providing another Comforter, Jesus Christ was making up for many of the things He could not do because He had to go back to Heaven to seal our relationship with God.” Ks. myös Adeboye 2014a, luku 2.

sa. Holistisen pelastuskäsityksen mukaisesti tällä Adeboye viittaa siis sekä kuolemasta pelastumiseen iankaikkisuudessa että tämän elämän vastoinkäymisistä ja kärsimyksistä pelastumiseen.²⁶⁷

Adeboyen pneumatologisesta korostuksesta kertoo se, että hän varoittaa erityisesti loukkaamasta Pyhää Henkeä kadotuksen uhalla:

Jos herjaat Pyhää Henkeä, sinun ikuinen rangaistuksesi tulee olemaan kadotus. Jeesus sanoi, että jos loukkaat Isää Jumalaa tai Jumalan Poikaa, sinulle voidaan antaa anteeksi, mutta jos loukkaat Pyhää Henkeä olet kirottu ikuisesti. Joten joka kerta, kun Pyhä Henki ilmestyy paikalle ja kummallisia asioita tapahtuu, jos et ymmärrä, pidä suusi kiinni.²⁶⁸

Tämä lainaus on tutkielmani kannalta erityisen mielenkiintoinen, sillä se linkittyy Adeboyen pelastuskäsitykseen ja nostaa Pyhän Hengen erityisasemaan hänen pelastusopissaan. Adeboye viittaa lainauksessa Matteuksen evankeliumin 12. luvun jakeisiin 31–32,²⁶⁹ joita hän tulkitsee tässä hyvin kirjaimellisesti. Kuitenkin Adeboyen päättelyketju on nähdäkseni hieman ongelmallinen siinä mielessä, että lainauksen viimeinen virke osoittaa hänen ajattelevan, että ihminen loukkaa Pyhää Henkeä vain *sanomalla* näin. Ajatuksissaan ihminen voisi siis silti epäillä Hengen töitä.

Joka tapauksessa Adeboyen pelastusoppi on vahvasti pneumatologista. Kärkkäinen kirjoittaa ”Hengen kristologiasta” (*Spirit Christology*) viitaten vastaavaan vahvasti trinitaariseen soteriologiaan, jossa Kristus ja Pyhä Henki nähdään yhtäläisen tärkeissä rooleissa ihmisen pelastumisen kannalta. Kärkkäisen mukaan turhan usein Pyhän Hengen rooli soteriologiassa jää liian pieneksi. Hengen tärkeyttä hän perustelee esimerkiksi Roomalaiskirjeeseen viitaten. Kärkkäisen mukaan ”Kristuksen risti tarvitsee Pyhän Hengen ylösnousemuksen ja päinvastoin.”²⁷⁰ Adeboyen soteriologiaa ei kuitenkaan voi syyttää Pyhän Hengen aliarvioimisesta, vaan päinvastoin Adeboyen voi nähdä edustavan tuoretta teologiaa, jossa Pyhä Henki nostetaan esiin korostetusti, joskin kumppanuusasetelmassa ja siten useimmiten *suhteessa muihin*.

²⁶⁷ Ks. edellä luku 3.2.3.

²⁶⁸ Adeboye 2014b, luku 2: ”If you revile the Holy Spirit, your eternal reward will be damnation. Jesus said if you offend God the Father and God the Son you can be forgiven, but if you offend God the Holy Spirit you are damned forever. So any time the Holy Spirit shows up and strange things happen, if you do not understand, keep your mouth shut.”

²⁶⁹ Sen tähden sanon teille: jokainen synti ja herjaus tullaan antamaan ihmisille anteeksi, mutta Hengen herjaamista ei anteeksi anneta. Joka sanoo jotakin Ihmisen Poikaa vastaan, hänelle annetaan anteeksi, mutta joka puhuu Pyhää Henkeä vastaan, hänelle ei anteeksi anneta, ei tässä eikä tulevassa maailmanajassa.

²⁷⁰ Kärkkäinen 2016, 204.

Kärkkäinen muistuttaa myös siitä, että toisaalta helluntailaiset korostavat joskus Hengen roolia niin paljon, että uskon kolminaisuus kärsii.²⁷¹ Tätä väitettä vasten on mielenkiintoista tarkastella kolminaisuutta Adeboyen teologiassa. Kuten olen edellä osoittanut, Adeboyen teologia on kyllä trinitaarista ja kolminaisuuden jokaista persoonaa korostetaan, kutakin tietyissä yhteyksissä. Kuitenkin varsinaisesti kolminaisuudesta tai kolmiyhteisestä Jumalasta Adeboye ei juurikaan suoraan näillä termeillä kirjoita.²⁷² Kolminaisuus on Adeboyen teksteistä luettavissa niin sanotusti rivien välistä ja löydettävissä suuremmista asiakokonaisuuksista. Kolminaisuuden ilmeneminen on olennaista, sillä juuri usko kolmiyhteiseen Jumalaan on yksi keskeisimpiä kristillisen uskon määritelmiä. Myös Yong muistuttaa kolminaisuuden tärkeydestä kristillisessä pneumatologiassa todetessaan, että ”pneumatologinen teologia on jyrkästi trinitaarista teologiaa.”²⁷³ Sen sijaan se, ilmeneekö kolminaisuus vahvasti suoraan terminologiassa vai yleisluontoisemmin rivien välissä, ei nähdäkseni ole olennaista.

Kärkkäisen mukaan helluntailaisessa teologiassa itse asiassa kristologia on vähintään yhtä tärkeää kuin pneumatologia. Kärkkäisen mukaan ”helluntalainen hengellisyys nojaa ’täyteen evankeliumiin’, ajatukseen Jeesuksesta Kristuksesta Pelastajana, Pyhittäjänä, Hengellä Kastajana, Parantajana sekä pian tulevana Kuningaana.”²⁷⁴ Tätä ajatusta vasten on helpompi ymmärtää toisaalta myös Adeboyen teologiaa, jossa tulevat vahvasti esiin Jeesuksen Kristuksen eri roolit ja Pyhän Hengen *kumppanuus* suhteessa kristittyjen todelliseen Herraan, Jeesukseen.

Yong pohtii myös pneumatologian ja ristin suhdetta ekklesiologian näkökulmasta. Sitooko se, että Pyhä Henki on Jumalan ja Jeesuksen Kristuksen henki pelastuksen mahdolliseksi yksinomaan kirkon sisällä?²⁷⁵ Vaikka Adeboye on kirkkonsa johtaja, ei hän teksteissään kirjoita vahvan ekklesiologian puolesta. Tutkielman päälähteessä hän ei käytä termiä ’kirkko’ (*church*) itse asiassa kertaakaan. Muissakin lähteissä hän viitata termillä useimmiten kirkkotilaan²⁷⁶ tai kirkkoon Kristuksen ruumiina ja kristittyjen yhteisönä²⁷⁷, eikä tunnu rajaavaan termiä viittaamaan omaan kirkkoonsa (RCCG). Adeboye tuntuukin painottavan ’kirkkoa’ juuri uudestisyntyneiden ja Jumalan tahtoa noudattavien kristittyjen *yhteisönä*, ja

²⁷¹ Kärkkäinen 2002, 99–104.

²⁷² Termi ’trinity’ (kolmiyhteinen) kyllä esiintyy Adeboyen teksteissä, mutta vain harvoin. Ks. Esim. Adeboye 2014b, luku 1: ”God the Holy Trinity is one.”

²⁷³ Yong 2003, 20.

²⁷⁴ Kärkkäinen 2009b, 160–161.

²⁷⁵ Yong 2003, 21.

²⁷⁶ Ks. esim. Adeboye 2014b, luku 1.

²⁷⁷ Ks. esim. Adeboye 2014b, luku 14; Adeboye 2014d, luku 2.

rajaa kyllä pelastuksen tämän 'kirkon' sisään. Sama painotus löytyy RCCG:n keskeisten oppien listauksesta, jossa todetaan, että "uudestisyntyneitä sieluja kutsutaan Jumalan kirkoksi."²⁷⁸ Adeboyen soteriologian voisikin määritellä olevan kyllä vahvasti ekklesiologista, mutta se, mikä Adeboyelle on *ecclesia* (kirkko), johon pelastus on sidottu, on moniulotteisempi kysymys, eikä kirkon määritelmä tunnu rajautuvan tiukasti Adeboyen johtaman RCCG:n sisään.

Taustaluvussa olen käynyt läpi Hengen kasteen keskeistä merkitystä helluntaillisessa teologiassa,²⁷⁹ jossa keskeiseen rooliin nousee erityinen Hengen kaste. Adeboye ei tutkielman lähteissä kirjoita kasteesta juurikaan, mutta viittaa kyllä siihen, että kasteessa Pyhä Henki tulee ihmiseen.²⁸⁰ Kaste mainitaan RCCG:n keskeisten oppien listauksessa, jossa määritellään, että "jokainen pelastettu sielu automaattisesti kelpuutetaan vesikasteeseen."²⁸¹ Kaste on ihmisen kääntymystä ja uudelleensyntymistä seuraava toimitus, ikään kuin merkki joka vaaditaan täyteen seurakunnan jäsenyyteen. Adeboye kirjoittaa tutkielman lähteissä kielillä puhumisesta "yhtenä niistä merkeistä, jotka Jumala antoi uskoville",²⁸² mutta ei liitä tätä merkkiä erityisesti kasteeseen tai erilliseen Hengen kasteen kokemukseen.

Teoksessaan *God of Signs and Wonders* Adeboye tosin käyttää pariin kertaa ilmaisua 'Holy Ghost Baptism', joka voidaan rinnastaa Hengen kasteeseen. Adeboye kuvaa Paavalin ja Ananiaksen saaneen tällaisen kasteen Raamatussa. Samassa yhteydessä hän kirjoittaa myös kielilläpuhumisesta, mutta ei kuitenkaan nimeä Hengen kastetta kyseisen armolahjan edellytykseksi. Itse asiassa Adeboye nimenomaan kirjoittaa, että kaikki Jumalaa palvelevat lahjat tai tehtävät²⁸³ ovat yhtä arvokkaita.²⁸⁴ Hengen kaste vilahtaa Adeboyen tekstissä myös teoksessa *God, The Holy Spirit*. Tässä yhteydessä Adeboye käyttää muotoa 'baptism in the Holy Spirit' ja kirjoittaa, että kyseisen kasteen seurauksena Jumala alkaa puhumaan ihmiselle.²⁸⁵ Nämä muutamat Hengen kaste -viittaukset huomioiden Adeboyelle kuitenkin keskeistä näyttäisi olevan se, että Pyhä Henki tuo ihmiselle voimaa ja mah-

²⁷⁸ RCCG:n kotisivut 2017, Our beliefs: "The born-again souls are called the Church of God."

²⁷⁹ Ks. luku 2.2.

²⁸⁰ Ks. esim. Adeboye 2014b, luku 2: "The Holy Spirit is ready to fuse you into the Body of Christ through baptism. With baptism comes God's power."

<https://itun.es/fi/9Zkn3.1>

²⁸¹ RCCG:n kotisivut 2017, Our beliefs: "Every saved soul automatically qualifies for Water Baptism."

²⁸² Adeboye 2014b, luku 8: "(Speaking in tongues is) one of the identifying marks God gave to believers."

²⁸³ Tässä yhteydessä Adeboye käyttää termiä 'ministry', joka suomentuu luontevimmin termillä 'pappeus'. Asiyhteydestä käy ilmi, että hän viittaa termillä ihmisten erilaisiin tehtäviin, joilla he palvelevat Jumalaa. Ks. Adeboye 2013, luku 4.

²⁸⁴ Adeboye 2013, luku 4.

²⁸⁵ Adeboye 2014b, luku 3.

dollistaa Jumalan parantavan ja uudistavan työn ihmisessä. Näihin lukeutuvat kaikki ihmeet ja armolahjat, eikä kielilläpuhumisen saa Adeboyen teologiassa erityisasemaa.²⁸⁶

Mielenkiintoista on, että Ukah on kuitenkin väitöstudkimuksessaan saanut selville, että RCCG:n piirissä voidaan itse asiassa erotella kaksi kastetta. Ensimmäinen on vesikaste, joka toimii ikään kuin merkinä ihmisen kääntymyksestä. Tätä seuraa Hengen kaste, jonka seurauksena ihminen saa kielilläpuhumisen armonlahjan.²⁸⁷ Ukahin löydöt sitovat RCCG:n ehkä yllättävänkin vahvasti klassiseen helluntailaiseen traditioon. Yhteys klassiseen helluntailaisuuteen onkin ainakin jollain tasolla teologisesti olemassa, mutta en kuitenkaan paneudu kastekysymykseen kovin yksityiskohtaisesti siitä syystä, että Adeboye ei lähteissäni paria edellä esitettyä poikkeusta lukuun ottamatta käytä termiä 'Hengen kaste' tai muutoin nosta kielillä puhumista armolahjana erityisasemaan.

Kenties syy sille, ettei Adeboye juuri kirjoita kasteesta on juuri siinä, että vesikaste on hänen ajattelussaan vain symbolinen ele: merkki sisäisestä kääntymyksestä ja uudelleensyntymisestä. Ulkoinen rituaali, joka ihmiselle tehdään, ei pelasta ihmistä eikä näin ollen ole merkityksellinen, vaan keskiössä on sisäinen muutos, johon ihmisen pelastus myös perustuu. Muutoksessa on kyse ihmisen uudestisyntymisestä, jota Ukahin tulkinnan mukaan seuraa erillinen hengen kasteen kokemus.²⁸⁸ Uudestisyntymisen korostaminen joka tapauksessa selittää sitä, miksi Adeboyen ajattelussa kaste ei näyttäydy keskeisessä roolissa: jonkin ulkopuolisen riitin, kuten kasteen, sijaan Adeboye korostaa ihmisen sisäistä kokemusta, jonka Pyhä Henki saa ihmisessä aikaan.²⁸⁹

4 Ihmisen pyhyys vastalahjana Jumalalle

4.1 Mitä ihminen saa Jeesuksen ristin tähden?

4.1.1 Lahja tuo lahjoja

Adeboye tarkastelee Jeesuksen kuolemaa ja ylösnousemusta lahjana ihmiselle ja siten pitkälti ihmisen näkökulmasta. Hän näkee tämän lahjan avaavan ikuisen elämän ohella monia muitakin ulottuvuuksia ihmisen elämään.²⁹⁰ Lahjan vastaan-

²⁸⁶ Adeboye 2014b, luvut 2, 3, 6. Hengen kasteesta klassisessa helluntailaisuudessa ks. luku 2.2.

²⁸⁷ Ukah 2003, 172–173.

²⁸⁸ Ukah 2003, 172.

²⁸⁹ Uudestisyntymisestä tarkemmin ks. luvut 4.1.1 ja 4.2.2.

²⁹⁰ Ks. esim. GOL, luku 13.

ottaneen ihmisen elämään avautuu vapaus kuolemasta ja sairaudesta sekä ilo iankaikkisuudesta ja Jumalan siunauksista tässä elämässä.²⁹¹ Jumalan siunauksiksi Adeboye katsoo esimerkiksi terveyden ja taloudellisen hyvinvoinnin.²⁹² Ilon käsite on Adeboyelle kaksitasoinen: toisaalta kristitty iloitsee Jumalan Lahjasta eli Jeesuksesta, ja tämän avaamasta iankaikkisesta elämästä ja toisaalta usko Jumalaan saa ihmisen iloitsemaan kaikesta siitä, mihin Jumala häntä kehottaa ja myös velvoittaa. Kun uskova on valmis tekemään mitä vain Jumalan tähden, on Jumala Adeboyen mukaan valmis antamaan uskovalle mitä vain tämä pyytää. Ilo muodostaakin ikään kuin kehän, jossa alkuperäisenä ilon syynä on Jeesus ja tämän uhraus, ja lopulta kaikki muutkin siunaukset, joita Jumala häneen uskovalle ihmiselle suo.²⁹³

Jos olet jo uudestisyntynyt ja olet surumielinen, johtuu se siitä, että olet kieltäytynyt lunastamasta iloasi. Jos olet köyhä, johtuu se siitä, että kieltäydyt lunastamasta menestystäsi. Jos olet edelleen sidottu, johtuu se siitä että haluat olla sidottu. Vapautesi Kristuksessa odottaa sinua.²⁹⁴

Toisaalla Adeboye kirjoittaa, että ”Jumala täyttää kaikki tarpeemme Hänen rikkauksiensa mukaan Jeesuksessa Kristuksessa. Kaikki tarpeemme ovat jo täytetyt tuossa yhdessä lahjassa.”²⁹⁵ Tämä lause on vaikeaselkoinen ja ilmentää Adeboyen teologian ristiriitaa: yhtäältä hänen mukaansa kaikki tarpeemme ovat täytetyt Jeesuksen uhrilahjassa ja toisaalta taas tämän lahjan perusteella ja kautta Jumala kuitenkin suo myös muut siunauksensa ihmisille. Adeboyen tekstejä laajemmin lukiessa vahvistuu käsitys siitä, että Adeboye korostaa asian jälkimmäistä puolta. Annettuaan Jeesuksen Kristuksen ihmisille, Jumala on valmis ja halukas antamaan heille kaiken muunkin mitä he toivovat ja tarvitsevat. Näin Jeesuksen uhraus ei siis toimi lopullisena lahjana vaan ikään kuin ensimmäisenä ja edellytettävänä lahjana, joka mahdollistaa myös muista lahjoista ja siunauksista osalliseksi tulemisen. Osaltaan tätä tulkintaa puoltaa myös Adeboyen holistinen pelastuskäsitys.²⁹⁶

Adeboye korostaa Jeesuksen ristinkuolemasta seuraavaa kokonaisvaltaista muutosta, jonka Jumala saa ihmisessä aikaan. Adeboye kirjoittaa, että ”kun Hän

²⁹¹ GOL, *Introduction*, luvut 3, 13.

²⁹² Ks. tarkemmin luku 4.1.2.

²⁹³ GOL, luku 3.

²⁹⁴ GOL, *Introduction*: ”If you are already born-again and you are sorrowful, it is because you have refused to claim your joy. If you are poor, it is because you refuse to claim your prosperity. If you are still in bondage, it is because you want to be in bondage. Your liberty in Christ is waiting.”

²⁹⁵ GOL, luku 3: ”God will supply all our needs according to His riches in glory by Christ Jesus.

All our needs are already supplied in that single gift.”

²⁹⁶ Ks. edellä luku 3.2.3.

puhdistaa meidät kaikista synneistämme, hän muuttaa meidät ja me tulemme täysin uusiksi olennoiksi.”²⁹⁷ Tähän muutokseen viittasin jo edellisessä luvussa, jossa esittelin Adeboyen ajatuksen siitä, että jopa veri, joka ihmisen suonissa virtaa, muuttuu tämän uudistumisen seurauksena.²⁹⁸ Muutoksen myötä ihminen tulee osalliseksi samasta olemuksesta kuin Jumala.²⁹⁹ Adeboye viittaa tällaiseen kristityn uudistumiseen uudestisyntymisenä (*born-again*): ”Kun tulet uudestisyntyneeksi, sinut luodaan uudelleen.”³⁰⁰

Uudelleensyntymisen termi heijastelee yhteyttä helluntailaiseen traditioon. Helluntailaisuutta paljon tutkinut baptistiteologi Howard M. Ervin kuvaa uudestisyntymistä tai paremmin ihmisen uudelleenluomista (*re-creation*) jopa helluntailaisen pneumatologisen hermeneutiikan kulmakivenä. Ervinin mukaan koko helluntailainen teologia nojaa siihen yhteyteen, joka ihmisen ja Jumalan välille muodostuu ihmisen uudelleenluomisen ja sitä seuraavan uudelleensyntymän kautta. Helluntailaisuudessa avainasemassa on ihmisen ja elävän Jumalan välinen suora ja aktiivinen kohtaaminen, joka siis pohjaa tähän uudelleensyntymiseen linkittyvään yhteyteen. Ervin on kuitenkin Adeboyea varovaisempi ihmisen ja Jumalan roolien eroja tarkastellessa ja korostaa sitä, että raja-aita ihmisen ja Jumalan välillä säilyy kaikesta huolimatta.³⁰¹ Toisaalla Adeboyekin kyllä korostaa ihmisen pienuutta Jumalaan nähden. Hän käyttää ihmisestä ja Jumalasta ilmausta ’kumppani’ (*Partner*), jolloin ihminen on pienempi/nuorempi (*junior*) ja Jumala suurempi/vanhempi (*Senior*).³⁰²

Adeboye kirjoittaa myös omasta uskonnollisesta käännekohtastaan uudestisyntymänä.³⁰³

He pyysivät tunnustamaan syntisi ja tekemään parannuksen! Sinä päivänä antauduin. Kaikkivaltias Jumala pesi minut Hänen verellään. Minusta tuli täysin uusi olento. Se oli elämäni käännekohta.³⁰⁴

²⁹⁷ GOL, luku 2: ”When He cleanses us from all our sins, He transforms us and we become brand new creatures.”

²⁹⁸ Ks. GOL, luku 4: ”Whether you believe it or not, from the day you become born again, you undergo a divine blood transfusion.”

²⁹⁹ GOL, luku 5: ”The very nature of God becomes available to you, the moment you become born again. Your nature becomes the same as that of God.”

³⁰⁰ GOL, luku 5: ”When you become born-again, you are re-created. You become a new creature.”

³⁰¹ Kärkkäinen 2002, 10–11.

³⁰² Adeboye 2014d.

³⁰³ GOL, luku 11; Ukah 2003, 95.

³⁰⁴ ” They asked you to confess your sin and repent! That day I surrendered. The Almighty God washed me in His blood. I became a brand new creature. That was the turning point in my own life.” Ukah 2003, 98.

Oman esimerkkinsäkin nojalla Adeboye näkee uudestisyntymisen välttämättömänä edellytyksenä iankaikkisesta elämästä osalliseksi tulemiselle. Tästä syystä uudestisyntyminen on Adeboyelle myös keskeinen syy ylistää ja kiittää Jumalaa.³⁰⁵ Antaessaan ohjeita siitä, kuinka kristityn tulee elää Adeboye tuntuukin edellyttävän uudestisyntymisen näitä elämänmuutoksia edeltävänä tapahtumana.³⁰⁶ Adeboyen mukaan vain uudestisyntynyt kristitty on todellisesti uskova ja niin pelastuksesta kuin Jumalan tämänpuoleisista siunauksista osallinen.³⁰⁷ Jatkan uudelleensyntymisen tematiikan tarkastelua luvussa 4.2.2.

4.1.2 Menestyksen teologian näkökulma

Adeboyen teologiassa näkyy menestyksen teologia – ajatus siitä, että Jumala palkitsee häneen uskovat jo tässä elämässä erilaisin rikkauksin ja myös terveydellä ja hengellisillä lahjoilla. Kirjassaan *Anatomy of Greatness* Adeboye kirjoittaa, että ”jos olet Herran Jeesuksen Kristuksen seuraaja -- sinä synnyit suureksi ja voit odottaa loistokasta kohtaloa tässä maailmassa.”³⁰⁸ Toisaalla hän käyttää termiä ’suosion aika’ (*time of favour*), jota hän kuvailee näin:

Kun ihminen vastaanottaa Herran suosion, näyttää siltä kuin yksin hän tuntisi menestyksen salaisuuden. Kovasti työtä tekevien ihmisten joukosta Herran suosio valitsee ihmisen ja tekee hänestä paljon muita paremman.³⁰⁹

Jumala siis osoittaa suosiotaan tietyille ihmisille: sellaisille, jotka uskovat Jeesukseen vapahtajanaan ja elävät Jumalan tahdon mukaista elämää. Myös menestyksen teologian englanninkieliseen nimeen viittaava termi ’prosperity’ esiintyy Adeboyen teksteissä. Adeboyen on esimerkiksi julkaissut moniosaisen teoksen, joka kantaa nimeä *Practical guides for Prosperity* eli ’Käytännön oppaat menestykseen.’ Ghanalaiseen menestyksenteologiaan erikoistunut tutkija Wilfred Agana määrittelee menestyksen teologian (*prosperity gospel*) ”yhdistävän ihmisen menestymisen suoraan Jumalaan uskomiseen ja palvomiseen merkittävällä tavalla.”³¹⁰ Agana huomauttaa, että termi voi saada erilaisia merkityksiä eri konteks-

³⁰⁵ Ks. Ukah 2003, 98.

³⁰⁶ Ks. esim. GOL, luku 5: ”The moment you become born-again, your prayer life should change”; luku 14: ”Your being born-again must be accompanied by genuine repentance.”

³⁰⁷ GOL, luvut 5, 7, 11.

³⁰⁸ Adeboye 2011a, luku 1: ”If you are a follower of the Lord Jesus Christ: you were born to be great and can look forward to a glorious destiny in this world.”

³⁰⁹ Adeboye 2001b, luku 1: ”When a man receives a favour from the Lord, it appears as if he alone knows the secret of success. Among hardworking men, favour from the Lord singles out a man and makes him to excel far above others.”

³¹⁰ Agana 2015, 17: ”The Prosperity Gospel -- associates the prosperity of the human being directly with the belief and worship of God in a consequential way.”

teissa, kuitenkin yleensä termi viittaa teologiaan, jossa erityisesti taloudellinen menestys suhteessa uskoon korostuu.³¹¹ Termi kattaa kuitenkin alleen kaikenlaisen menestymisen, ja monet tutkijat määrittelevätkin menestyksen teologian viittaavan teologiaan, jossa Jumala siunaa kristittyjä paitsi materiaalisesti, myös hengellisesti (*spiritually*) ja fyysisesti (*physically*) eli terveydellä.³¹²

Menestyksen teologia linkittyy myös tämän tutkielman aiheeseen eli Jeesuksen Kristuksen ristin merkitykseen Adeboyen teologiassa. Kuten edellä totesin, Adeboyen ajatus, jonka mukaan se, että Jumala antoi ainoan Poikansa toimii ikään kuin perusteena sille, että Jumala samasta rakkauden motiivista haluaa osoittaa muitakin siunauksia ihmiselle: Jos Jumala kerran antoi ihmisille Poikansa ja hänen kauttaan iankaikkisen elämän, eikö hän täyttäisi myös muut ihmisten tarpeet? Adeboye kirjoittaa aiheesta esimerkiksi GOL:in luvussa 3 seuraavasti:

Jeesus Kristus annettiin meille, jotta emme kuolisi. -- Jeesus Kristus annettiin meille, jotta emme kuolisi taloudellisesti. -- Hän tuli köyhäksi, jotta me voisimme tulla rikkaiksi.³¹³

Toisaalla Adeboye kirjoittaa ihmisten tarvitsevan Jumalan ilmoitusta saadakseen osansa (*portion*) kaikesta siitä yltäkylläisyydestä, jota tästä maailmasta löytyy. Tällaiseen yltäkylläisyyteen hän katsoo kuuluvaksi esimerkiksi hopean, kullan ja muut jalometallit, mikä ilmentää selvästi materiaalista yltäkylläisyyttä.³¹⁴ Jumalan ilmoituksen keskeiseksi sisällöksi voidaan katsoa Jeesuksen ristinkuolema, mikä tukee Adeboyen argumentaatiota Jeesuksesta menestyksen ”avaimena.” Agana tarkastelee menestyksen teologian soteriologisia vaikutuksia määritellen, että Jeesuksen Kristuksen lunastus (*redemption*) tulee ilmi menestyksenä uskovan elämässä. Tällöin ajatellaan, että ihmisen lunastus on vajavainen, jollei siihen sisälly menestystä jo tässä elämässä. Maanpäällinen menestys toimii tällöin myös merkinä ja takeena siitä, että ihminen on lunastettu iankaikkiseen elämään.³¹⁵ Aganan tutkimus osoittaa, että Adeboyenkin edustama ajatus Jeesuksen kuolemasta ja ylösnousemuksesta ihmisen menestymisen perimmäisenä syynä on varsin tavallinen länsiafrikkalaisessa menestyksenteologiassa. Agana viittaa Adeboyenkin käyttämään ilmaisuun ihmisen ja Jumalan välisestä liitosta (*covenant*), jossa Jumala palkitsee ihmisen ”pelastuksen hedelmillä” (*fruits of salvation*) kunhan

³¹¹ Agana 2015, 18.

³¹² Agana 2015, 24. Ks. esim. Attanasin määritelmä.

³¹³ GOL, luku 2: ”Jesus Christ was given to us so that we will not die.-- Jesus Christ was given to us so that we will not die, financially.-- He became poor so that we might become rich.”

³¹⁴ Adeboye 2011a, luku 2.

³¹⁵ Agana 2015, 245.

ihminen pitää oman osuutensa liitosta eli Adeboyen tapauksessa on uudestisyntynyt, uskoo Jeesukseen Kristukseen ja elää oikeaoppisesti.³¹⁶ Aganan käyttämä termi 'pelastuksen hedelmät' summaa osuvasti menestyksen teologian soteriologista merkitystä afrikkalais-helluntailaisessa teologiassa: Jeesuksen ristinkuolema ja ylösnousemus on Jumalan varsinainen pelastustyö ja ihmisen menestys tästä seuraavaa.

Olen jo edellä todennut, että Adeboyen mukaan tavat, joilla Jumala palkitsee hänelle kuuliaisien ihmisen ovat moninaisia. Jumala "maksaa" rahalla, hengellä, voimalla, viisaudella ja suosiolla.³¹⁷ Menestys, jonka Jumala suo 'uskoville' ulottuu siis elämän eri osa-alueille. Menestys voi lähdeaineistojeni perusteella olla henkistä (*mental*), hengellistä (*spiritual*), taloudellista (*financial*),³¹⁸ ja myös sosiaalista.³¹⁹ Vertailun vuoksi mainittakoon, että Ukah jakaa Adeboyen menestyksen teologian kolmeen kategoriaan: taloudelliseen, terveyteen ja hyvinvointiin sekä sielun pelastumiseen.³²⁰ Joka tapauksessa menestys voi Adeboyen mukaan ilmetä monin tavoin, ei vain taloudellisesti. Joissain yhteyksissä Adeboye korostaa erityisesti hengellistä menestystä, joka ilmenee esimerkiksi armonlahjoina. Hänen mukaansa tällainen menestys on mainetta tai rahaa arvokkaampaa.³²¹

Mielenkiintoista on, että päinvastoin kuin Lutherin ristin teologiassa Adeboye näyttää tulkitsevan Jeesuksen kärsimyksen niin, että koska Jeesus on kärsinyt ihmisten puolesta, ei ihmisten enää tarvitse kärsiä.³²² Kuitenkin Adeboyen ajattelussa esiintyy myös ristiriitaisuutta tältä osin. Yhtäältä hän selvästi yhdistää Jeesuksen Kristuksen kärsimyksen ihmisten vapauteen kärsimyksestä ja jopa menestykseen, ja toisaalta hän kuitenkin viittaa myös tilanteisiin, joissa uskovakin ihminen kohtaa kärsimystä elämässään. Kirjassaan *Practical guides for Prosperity, vol. 1* Adeboye kirjoittaa, että:

--se määrä, jolla olet valmis ottamaan osaa Kristuksen kärsimykseen, on määrä, jolla tulet vallitsemaan hänen kanssaan. Jos kärsit enemmän, saat suuremman ilon ja palkinnon.³²³

³¹⁶ Agana 2015, 245–246. Adeboyen liitto-käsitteestä ks. luku 2.3.2. Oikeaoppisesta kristityn elämästä Adeboyen teologiassa ks. luku 4.2.

³¹⁷ Adeboye 2014d, luku 1: "He pays with money, divine health, strength, wisdom and, if you really want it, He can pay you with popularity."

³¹⁸ Ks. GOL, luku 2.

³¹⁹ Ks. edellä: Adeboye 2014d.

³²⁰ Ukah 2003, 184.

³²¹ Esim. Adeboye 2014d, luku 1: "A real promotion lies in the manifestation of the gifts of the Holy Spirit.--"

³²² Ukah on tehnyt vastaavan päätelmän, ks. Ukah 2003, 185.

³²³ Adeboye 2014c, luku 4: "--the extent you are prepared to partake in Christ's suffering is the extent you shall reign with him. If you suffer more, you will have greater joy and reward."

Hän jatkaa kehottamalla ihmistä kiittämään Kristusta mahdollisuudesta ottaa osaa (*partake*) tämän kärsimykseen.³²⁴ Hän käsittelee kärsimystä tässä yhteydessä kahden sivun verran, mikä jää liki ainoaksi viittaukseksi kärsimyksen olemassa-oloon lähdeaineistoissani. Tämä lyhyt luku on myös ainoita käytössäni olevia tekstejä, jossa Adeboye kirjoittaa ihmisen joutuvan kärsimään elämässään. Tässäkin yhteydessä hän kuitenkin lupaa, että Jumala johdattaa ihmisen kärsimyksen läpi. Kärsimys näyttäytyy siis joka tapauksessa vain väliaikaisena tilana, jonka Jumala tuo päätökseen ja palkitsee menestyksellä jo tämän elämän aikana.³²⁵

Toisaalla Adeboye viittaa kärsimykseen todetessaan, että nälkäänäkevät ”Jumalan lapset” särkevät hänen sydäntään. Hän jatkaa toteamalla, että ”Jumalalle kuuliaisten lasten ei tulisi olla köyhiä”, sillä ”Jumala on luvannut menestyksen niille ihmisille, jotka vastaanottavat Hänen Poikansa Jeesuksen sydämiinsä ja ovat sitoutuneita noudattamaan jumalallisia käskyjä.”³²⁶ Tässä hän siis myöntää, että myös ’Jumalan lapsiin’ kuuluvien elämässä on kärsimystä, ja toteaa kuitenkin samalla, että näin ei tulisi olla. Sen turvin, että Jumalan tahto on, että nämäkin nälkää näkevät lapset menestyisivät eivätkä eläisi köyhyydessä Adeboye ikään kuin jättää selittämättä, miksi he kuitenkin näkevät nälkää. Hän jatkaa nimittämällä köyhyyttä kiroukseksi ja neuvoo tien kukoistavaan elämään olevan kuuliaisuus Jumalalle ja hänen tahtonsa noudattaminen.³²⁷

Adeboye ei tämän tutkielman päälähteessä käytä juurikaan termiä kärsimys (*suffering*) vaan ilmentää ajatuksensa implisiittisesti. Adeboye viittaa kärsimykseen ja kurjuuteen erilaisten siunausten puuttumisena: kärsivä ihminen ei ole terve, vauras eikä onnellinen. Esimerkiksi köyhyys rikkauden vastakohtana on Adeboyelle jotain kurjaa, välteltävää ja häpeällistäkin ja vastaavasti rikkaus ja vauraus on tavoiteltava tila ja osoitus Jumalan ihmiselle suomasta rakkaudesta.³²⁸ Adeboye selittää ihmisen vastoinkäymisiä mahdollisuutena ilmentää Jumalan suuruutta: joku voi esimerkiksi olla sokea, jotta Jumala voisi saada hänet taas näkemään ja näin todistaa voimastaan ihmisille.³²⁹ Tähän ajatukseen istuu myös katkelma edellä: Jumala antaa ihmisen kärsiä, jotta voisi sitten palkita ihmisen. Kenties taustalla

³²⁴ Adeboye 2014c, luku 4.

³²⁵ Adeboye 2014c, luku 4; ks. myös Adeboye 2014b, luku 9.

³²⁶ Adeboye 2011a, luku 8: ”It grieves my heart to see many children of God suffer in hunger in the midst of abundance. Obedient children of God should not be poor. Prosperity is what God has promised those who receive His Son Jesus into their hearts and are committed to obeying divine commandments.”

³²⁷ Adeboye 2011a, luku 4.

³²⁸ Ks. esim. GOL, *Introduction*, luku 2; Ukah 2003, 185–187; Adeboye 2013, luku 7.

³²⁹ Adeboye 2011a, luku 1.

vaikuttaa ajatus siitä, että kärsimyksen jälkeen ihminen osaa arvostaa Jumalan tälle suomaa menestystä.

Adeboye näkee köyhyydestä nousemisen kunkin ihmisen henkilökohtaiseen uskoon ja tämän uskon synnyttämiin tekoihin perustavana. Adeboye ei korosta köyhien puolustamista kristittyjen yhteisenä yhteiskunnallisena tehtävänä, vaan luottaa siihen, että Jumala kyllä nostaa köyhyydestä ihmiset, jotka Jumalaan uskovat ja elävät uskoaan todeksi. Näin köyhyydestä tulee ikään kuin häpeällinen ja leimaava piirre, sillä helposti Adeboyen teologiaa voidaan tulkita myös käänteisesti: jos ihminen on köyhä, hän *ei ole* riittävän hyvä kristitty. Tämä ajatus vaikuttaa taustalla myös edellä esitetyssä viittauksessa köyhiin lapsiin. Adeboye tuntuu lopulta ajattelevan, että heidän kuuliaisuutensa Jumalaa kohtaan ei ole riittävä, ja siksi he elävät köyhyydessä.³³⁰ Adeboye kirjoittaa vahvasti sen puolesta, että köyhyys ei ole se, mitä Jumala tahtoo kristittyjen, 'uskovien' osaksi, ja myös varoittaa sellaisista henkilöistä, jotka opettavat, että vain köyhät pääsevät taivaaseen.³³¹

Adeboye perustelee kärsimyksen voittamisen välttämättömyyttä myös sillä, että 'uskovat' ovat Jeesuksen ruumis, ja siten Jeesus itse kärsii, jos häneen uskovat ihmiset kärsivät. Toisin sanoen Jumala haluaa pelastaa ihmiset jo tämän maailman kärsimyksistä voidakseen itse olla ilman kärsimystä. Samassa yhteydessä Adeboye kirjoittaa Jumalan (tässä Jeesuksen) yksinkertaisesti haluavan ihmisten olevan onnellisia ja toisaalta haluavan ihmisten tuovan Jumalalle kunniaa sen kautta, että he todistavat Jumalasta ihmeteoilla (esim. parantamalla sairaita).³³² Kaiken kaikkiaan Adeboye linkittää kaikenlaisen onnistumisen, suuruuden, rikastumisen ja maineikkouden Jumalan ihmisille suoman menestyksen piiriin. Hän korostaa tällaisen "loistokkaan" elämän olevan jokaisen ihmiselämän tarkoitus, mikä vahvistaa ajatusta siitä, että köyhän tai muuten "epäonnistuneen" ihmisen elämässä on jokin perustavanlaatuinen asia pielessä Jumalaan liittyen.³³³

RCCG harjoittaa merkittävässä määrin sosiaalishumanitääristä työtä esimerkiksi HIV/aidsista kärsivien ihmisten parissa,³³⁴ mikä osaltaan osoittaa, ettei Adeboye, RCCG:n johtaja, kuitenkaan täysin kiellä kärsimyksen todellisuutta tässä elämässä eikä halua jättää kärsiviä ihmisiä oman onnensa nojaan. Tämä synnyttää kuitenkin jonkinlaisen ristiriidan Adeboyen kärsimyksen teologiassa, jossa

³³⁰ Ks. Adeboye 2011a, luku 4.

³³¹ Adeboye 2011a, luku 8.

³³² Adeboye 2014b, luku 13.

³³³ Adeboye 2011a, luvut 1, 8.

³³⁴ Ks. Adogame 2007.

yhtäältä kärsimys on todellinen osa tätä maailmaa, ja toisaalta Jumalan pelastus selvästi ulottuu tämän maailman asioihin.³³⁵ Adeboyen mukaan ihmisen ei tarvitse enää kärsiä juuri siksi, että Jeesus Kristus on jo kärsinyt puolestamme niin kuoleman kuin muutkin kärsimykset, mutta hän selittää melko ontuvasti sitä, miksi kuitenkin myös Jumalaan uskovien ihmisten elämässä on kärsimystä. Ratkaisuiksi hän tarjoaa vain edellä esittelemäni kaksi vaihtoehtoa: Jumala lopulta päättää kärsimyksen esimerkiksi ihmeteolla ilmentäen näin suuruuttaan ja hyvyytään tai kärsimyksen kohteena oleva ihminen ei elä riittävän lujasti Jumalan tahtoa noudattaen. Adeboye ei tunnu hyväksyvän kristityn elämään sellaista tilannetta, jossa uskovan kärsimys jatkuu ja syvenee rukouksista ja Jumalalle kuuliaisesti elämisestä huolimatta. Tähän jännitteeseen lähdeaineistoni ei anna tyydyttävää selitystä, vaan kysymys jää avoimeksi ja tarjoaa mielenkiintoisen aiheen jatkotutkimukselle. Kysymys kärsimyksen teologian puutteesta ja ristin sanoman laiminlyönnistä on huomioitu laajemminkin nigerialaista helluntailaisuutta tutkittaessa, kuten mainitsin Kärkkäisen kritiikin osalta jo luvussa 3.2.2. Kriittisesti tarkasteltuna ristiin linkittyvä kärsimys jää menestyksenteologien korostusten vuoksi liian vähälle huomiolle.³³⁶ Yleensä helluntaiteologioissa ratkaisuksi kärsimyksen keskellä eläville tarjotaan lupausta ”uudesta alusta” eli kärsimyksen päättymisestä,³³⁷ mikä on linjassa Adeboyen tarjoaman ratkaisun kanssa.

Adeboye kuitenkin myöntää, että maailmassa on paljon ”pimeyttä” (*darkness*). Hänen mukaansa ainoa väline taistelussa pimeyttä vastaan on valo, jolla hän viittaa evankeliumiin Jeesuksesta Kristuksesta. Adeboye nimeää maailman muuttamisen valolla pimeyttä vastaan kristittyjen tehtäväksi.

Mihin tahansa menet, kun kerrot Herrasta Jeesuksesta Kristuksesta, kun kerrot ihmisille hänen elämästään, kuolemastaan ja ylösnousemuksestaan, saat surun vaihtumaan iloksi, sairauden terveydeksi ja kuoleman elämäksi. Sitä on olla maailman muuttaja.³³⁸

Tämä katkelma ilmentää kahta keskeistä Adeboyen teologian ominaispiirrettä. Yhtäältä se viittaa Jeesuksen Kristuksen ristin avaamaan iloon ja menestykseen (tässä terveydelliseen menestykseen), toisaalta se ilmentää Adeboyen holistista pelastuskäsitystä. Ihmistä ei pelasta vain Jeesuksen risti vaan myös hänen *elämänsä*, ja pelastuksen piiriin kuuluu paitsi iankaikkinen elämä myös ilo ja ter-

³³⁵ Holistisuus, ks. luku 3.2.3.

³³⁶ Burgess 2008, 50–51.

³³⁷ Burgess 2008, 52.

³³⁸ Adeboye 2011a, luku 2: ”Wherever you go, as you present the Lord Jesus Christ, as you present His life, death and resurrection to people, you will change sorrow to joy, sickness to health and death to life. That is how to be a world changer.”

veys tässä elämässä. Tämä osoittaakin hyvin yhteyden menestyksen teologian ja holistisuuden välillä. Yhtä lailla kuin pelastus nähdään ihmistä kokonaisvaltaisesti koskettavana lahjana (sielu ja ruumis; nyt ja iankaikkisuudessa), myös Jumalan armo ja rakkaus ilmenee kokonaisvaltaisesti ihmisen elämässä. Armo ei ole vain lupaus iankaikkisesta elämästä, vaan Jumala osoittaa rakkautensa ja armonsa ihmisiin suomalla ihmiselle iloa jo tässä maailmassa elämän eri osa-alueilla. Aganan mukaan menestyksen teologisesti värittyneissä teologioissa pelastuskäsitys on yleensä holistinen,³³⁹ mikä linkittää Adeboyen teologiaa muihin vastaavia korostuksia omaaviin teologioihin.

Eräällä tavalla Adeboyen teologian menestyksen kokonaisvaltaisuutta ilmentää myös ajatus siitä, että ihmisten ohella esimerkiksi valtiot voivat menestyä Jumalan suuruuden tähden: Adeboye kertoo Jumalan ilmoittaneen hänelle, että Nigerian osaksi on tuleva suuruus maiden joukossa.³⁴⁰ Epäselväksi jää, perustuu-ko tämä nigerialaisten uskoon vai vain Jumalan haluun suosia Nigeriaa ylitse muiden maiden. Kuitenkin se ilmentää Adeboyen teologiaa, jossa Jumalan siunaukset eivät rajoitu yhtäältä tuonpuoleisuuteen eivätkä toisaalta yksilötasolle. Burgess löytää menestyksenteologisille korostuksille taustaa nigerialaisesta yoruba-uskonnosta, joka hänen mukaansa ilmenee monin tavoin nigerialaisessa helluntalaisuudessa. Burgessin mukaan yoruba-uskonnollisuudessa keskeiseksi muodostuu ”hyvän elämän” käsite, johon sisältyy niin taloudellinen kuin hengellinen hyvinvointi, hedelmällisyys ja pitkäikäisyys. Näitä hyvän elämän ominaisuuksia yourbat uskovat saavuttavansa rukouksen, uhraamisen ja muiden uskonnollisten rituaalien harjoittamisella.³⁴¹ Adeboyen menestyksenteologian voidaankin nähdä olevan kristillinen muunnos tällaisesta toivottuja asioita aikaansaavasta uskonnonharjoittamisesta, mikä tukee taustaluvussa esittämäni väitettä siitä, että RCCG:n menestyksen teologia ei linkity pohjoisamerikkalaiseen menestyksenteologiaan (*faith gospel*).³⁴² Myös Burgessin mukaan menestyksenteologiset mallit nimenomaan ”vahvistavat paikallisia identiteettejä.”³⁴³

Adeboyen menestyksen teologiaan liittyy myös eskatologinen ulottuvuus, sillä RCCG:n keskeisten oppien listauksessa kirjoitetaan, että paruosian koittaessa tuhatvuotisesta valtakunnassa ”ei ole köyhyyttä.”³⁴⁴ Yhtäläilla taivas on Adebo-

³³⁹ Agana 2015, 247.

³⁴⁰ Adeboye 2011a, luku 4.

³⁴¹ Burgess 2008, 34–36, 44.

³⁴² Ks. luku 2.3.2.

³⁴³ Burgess 2008, 43.

³⁴⁴ RCCG:n kotisivut 2017, Our beliefs, The millennial Reign: ”There will be no poverty.”

yelle selvästi paikka, jossa ihmisen on täydellisen hyvä olla ja Jumala suo hänelle kaiken, mitä ihminen voi toivoa.³⁴⁵ Kuitenkin menestyksen teologia aiheuttaa myös ongelmia Adeboyen eskatologiseen ajatteluun, sillä toisaalta menestyksen teologiset korostukset tuntuvat edellyttävän, että Jumalan valtakunnan onnellisuus, yltäkylläisyys ja terveys realisoituvat jo ihmisen maanpäällisen elämän aikana. Ongelmaksi muodostuu siis se, onko eskatologisella ja tämänhetkisellä yltäkylläisyydellä ja autuudella lopulta Adeboyen teologiassa eroa.

Eräänlaisen ratkaisun tarjoaa Saatanan ottaminen huomioon. Adeboye näkee Saatanan vaikuttavan tässä maailmassa sekä suoraan että muiden pahojen henkien kautta. Raamatun kertomuksiin viitaten Adeboye kirjoittaa, että pahat henget saavat ihmisissä aikaan sairauksia, pahuutta, epäpyhyttä ja muita ihmistä ja Jumalaa erottavia tekijöitä.³⁴⁶ Jeesuksen nimessä ihmiset voivat kuitenkin ajaa pahoja henkiä pois niin ikään Raamatun kertomuksien esimerkkejä noudattaen.³⁴⁷ Kuitenkin tuhatvuotisen valtakunnan koittaessa ”Saatanan kahlitaan”³⁴⁸ ja ”pahat” (*wicked*) ihmiset lähetetään helvettiin kärsimään ikuista rangaistusta.³⁴⁹ Eskatologiassa siis Saatanalla ja muilla pahoilla hengillä ei ole enää valtaa niihin ihmisiin, jotka uskovat Jeesuksen Kristukseen ja omistautuvat elämässään uskolleen. Tämä näyttäytyy olennaisena erona Adeboyen tämän- ja tuonpuoleista koskevaa teologiaa tarkasteltaessa. Voidaan siis ajatella, että Jumalan siunaukset tässä elämässä ovat ikään kuin väliaikaisia, kun taas pyhästi elävät, Jeesukseen uskovat saavat lopullisen palkintonsa tuhatvuotisen valtakunnan koittaessa ja lopulta iankaikkisuudessa.

Agana käyttää menestyksen teologisesti värittyneestä eskatologiasta termiä ”realisoitunut eskatologia” (*a realized eschatology*). Tällaisessa eskatologiassa Jumalan valtakunnan ajatellaan olevan läsnä ja tulevan todelliseksi jo tässä elämässä, mikä ilmenee Jumalan ihmisille osoittamassa terveydessä ja taloudellisessa hyvinvoinnissa. Myös Agana huomauttaa eron Jumalan tämän- ja tuonpuolisen valtakunnan olevan juuri paholaisen läsnäolo. Tässä maailmassa paholainen saa aikaan kielteisiä asioita, joita Jumala ei siis ihmisille itse aiheuta. Näihin asioihin kuuluvat Aganan mukaan muun muassa kärsimys, heikkous, sairaus, epäonnistumiset, noituus ja köyhyys, jotka Agana nimeää menestyksen teologian näkökulmasta tarkasteluina ”paholaisen merkeiksi” (*signs of the devil*). Tällaisesta eskato-

³⁴⁵ Ks. esim GOL, luku 3.

³⁴⁶ Ks. esim. GOL, luvut 1, 7, 8; Adeboye 2011a, luku 3.

³⁴⁷ Ks. esim. GOL, luku 2; Adeboye 2011a, luku 3.

³⁴⁸ RCCG:n kotisivut 2017, Our beliefs, Satan in Prison: ”At this time - millennium, Satan will be chained.”

³⁴⁹ RCCG:n kotisivut 2017, Our beliefs.

logiasta loogisesti seuraa ristiin liittyen Jeesuksen kärsimyksen sijaan voitokkuuden ja kunnian teemojen suosiminen.³⁵⁰ Adeboyen teologia menestyksestä, kärsimyksestä ja pelastumisesta istuvat hyvin Aganan kuvaamaan malliin, korostuuhan Adeboyella juuri voitokkuus ja menestys jo tässä elämässä, kun taas kärsimyksen tematiikkaan liittyy hänellä monia ongelmakohtia ja hän pyrkii jopa vähättele- mään kärsimyksen olemassaoloa.

Ukah kirjoittaa Adeboyen menestyksen teologiaa tarkastellessaan antamisen painottamisesta. Tiivistäen Ukahin mukaan Adeboyen teologiassa keskeistä on, että antava saa: mitä enemmän ihminen on valmis antamaan, sen suuremmin Jumala hänet myös haluaa palkita.³⁵¹ Tällainen korostus sitouttaa ihmisiä esimerkiksi maksamaan kymmenyksiä (*tithes*) kirkolle ja pitää siis osaltaan yllä kirkon taloudellista hyvinvointia. Tämä on tiedostettu myös RCCG:n piirissä, ja Ukahin mukaan Adeboye itse kirjoittaa, että kirkko tarvitsee rahaa voidakseen tehdä Jumalan työtä, ja siksi Jumala haluaa kirkkonsa jäsenten menestyvän taloudellisesti.³⁵² Lähdeaineistossani antaminen korostuu esimerkiksi teoksessa *Anatomy of Greatness*, jossa Adeboye kirjoittaa, että jollei ihminen ole avokätinen, Jumala rajoittaa hänen menestystään. Hän jopa uhkaa kirouksella (*curse*) niitä, jotka eivät maksa kymmenyksiään kirkolle.³⁵³ Adeboye mieltää kymmenysten maksamisen olevan olennainen osa Jumalan tahdon mukaan elämistä, millä hän perustelee kymmenysten maksamatta jättämisestä seuraavaa rangaistusta.

Myös tutkielmani päälähteessä Adeboye kirjoittaa antamisen puolesta. Hän linkittää antamisen yhdeksi todisteeksi (*proof*), jota Jumala voi vaatia ihmiseltä merkinä tämän rakkaudesta Jumalaa kohtaan. Adeboye painottaa, että ihmisen tulee ”antaa auliisti, sillä Jumala rakastaa iloista antajaa.”³⁵⁴ Kuitenkin tässä yhteydessä Adeboye kirjoittaa, että Jumala ei välttämättä pyydä antamaan rahaa, vaan yhtä lailla Jumala voi pyytää ihmiseltä aikaa, osaamista tai sinnikkyyttä. Tällaisen antamisen, rakkauden todeksi osoittamisen, seurauksena Jumala Adeboyen mukaan rakastaa ihmistä yhä enemmän.³⁵⁵ Näin kirjoittaessaan Adeboye kenties pyrkii motivoimaan ihmistä antamaan omastaan Jumalalle: antamisesta on ihmiselle hyötyä, sillä Jumala on Adeboyen mukaan luvannut siunata menestyksellä niitä ihmisiä, jotka noudattavat Hänen tahtoaan ja joita Hän rakastaa: ”Kun annat,

³⁵⁰ Agana 2015, 246–247.

³⁵¹ Ukah 2003, 187–190.

³⁵² Ukah 2003, 193; ks. myös Burgess 2008, 47.

³⁵³ Adeboye 2011a, luku 1.

³⁵⁴ GOL, luku 1: ”[You] must give willingly because God loves a cheerful giver.”

³⁵⁵ GOL, luku 1.

avaat itse asiassa oven vastaanottamaan lisää.”³⁵⁶ Toisaalla Adeboye antaa ymmärtää antamisen jo sinänsä tuovan merkitystä ihmisen elämään: ”Yltäkylläinen elämä on antamista ja palvelemista. Yltäkylläinen elämä on elämää, joka on hyödyksi muille.”³⁵⁷ Antaminen ei siis Adeboyella toimi ainoastaan motivaationa ja takeena menestyksen saamiselle vaan se tuo myös itsessään sisältöä kristityn elämään.

RCCG:n menestyksenteologisen värityksen huomioiden on mielenkiintoista huomata, että monet tutkijat itse asiassa pitävät helluntailaisuutta köyhien kirkkona yhtäältä juuriltaan ja toisaalta nykyään etenkin globaalissa etelässä.³⁵⁸ Tällöin voisi ajatella menestyksenteologian istuvan huonosti helluntailaiseen kontekstiin: eikö ole riskialtista korostaa taloudellista menestystä Jumalan siunauksena kontekstissa, jossa sitä on hyvin harvalla? Toisaalta köyhiä yhdistävä elementti on nimenomaan materiaalisen omaisuuden *puute*, jolloin onkin itse asiassa varsin luontevaa korostaa tätä seikkaa myös uskonnonharjoittamisen yhteydessä. Uskonnota, joka lupaa taloudellista suotuisuutta, tulee helposti suosittu köyhän väestön keskuudessa. Lisäksi menestyksenteologiat, joissa luvataan lisäksi esimerkiksi terveyttä ja fyysistä hyvinvointia, ovat houkuttelevia konteksteissa, joissa lääkkeet ja/tai sairaalahoito ovat kalliita tai vaikeasti saatavilla. Menestyksen teologian avulla köyhät saavat lupauksen paitsi taloudellisen tilanteen kohentumisesta myös siitä, että taloudellisista vaikeuksista *huolimatta* heidän vaivansa ja sairautensa voivat parantua. Nämä tekijät selittävät menestysteologioiden leviämistä ja suosiota globaalissa etelässä.

4.2 Mitä ihmiseltä veloitetaan Jeesuksen ristin tähden?

4.2.1 Pyhyys elämäntapana

Adeboyen mukaan Jumalan Lahja, Jeesuksen ristinkuolema, paitsi antaa ihmisille iankaikkisen elämän ja yltäkylläisyyden tässä maailmassa, myös edellyttää ihmiseltä katumusta (*repentance*), jota ihmisen tulee ilmentää tekemällä parannus eli elämällä pyhästi ja synnittömästi.

³⁵⁶ GOL, luku 1: ”When you are giving, you are actually opening the door to receive more.”

³⁵⁷ GOL, luku 2: ”Abundant life is in giving and serving. Abundant life is in having a life that is of use to others. Let your life be meaningful.”

³⁵⁸ Esim. Ma 2009, 42.

Sinun uudelleensyntymistäsi täytyy seurata todellinen katumus. -- Jos olet todella katunut synteesiä, et tee enää syntiä. Et halua loukata Yhtä, joka sinua rakastaa. Kun olet todella katunut, tulee pelastus osaksesi.³⁵⁹

Adeboyen teologiassa ihmiseltä velvoitetaan paljon. Pelkkä usko Jeesukseen ja tämän sovitustyöhön ei riitä, vaan ihmisen on ”annettava elämänsä Jeesukselle” ja eletävä tämän päätöksen mukaisesti, minkä Jumala palkitsee sekä tässä maailmassa että iankaikkisuudessa.³⁶⁰

Adeboyen esittämät vaatimukset ihmiselle ovat kovia. Hän kirjoittaa, että ”Herra pelasti sielumme, jotta meistä tulisi vanhurskauden puita. Olla vanhurskauden puu tarkoittaa oikeiden asioiden tekemistä kaikilla elämän osa-alueilla Jumalan tahdon mukaisesti.”³⁶¹ Adeboyen mukaan Jumala siis vaatii ihmistä toimimaan oikein ei vain yhdessä tai kahdessa, vaan jokaisessa teossa ja päätöksessä elämässään.³⁶² Adeboye käyttää myös termiä ’pyhä’ (*holy*) velvoittaen ihmisen elämään *pyhästi*.³⁶³ Pyhyiden hän linkittää uudelleensyntymiseen: vain uudelleensyntynyt ihminen voi olla pyhä ja elää Jumalan tahdon mukaisesti.³⁶⁴ Adeboyen mukaan Jumala ei hyväksy ihmisten laiskuutta, vaan ihmisten on oltava periksiantamattomia ja ahkeria.³⁶⁵

Uudestisyntymisen käsite on läsnä helluntailaisessa teologiassa jo sen varhaisista vaiheista lähtien. Pyhitys ja pyhyys linkittyvät helluntailaisessa traditiossa olennaisesti uudestisyntymiseen, mutta näiden kahden ilmiön linkittyminen toisiinsa on vaikeammin määriteltävä. Toisin sanoen helluntailaisten kesken on jo 1900-luvun alussa ollut erimielisyyksiä siitä, miten ihminen pyhitetään, missä vaiheessa ihminen ”syntyy uudelleen” ja mikä on pyhyiden rooli pelastuksessa (ks. tarkemmin luku 2.2.2).³⁶⁶ Kuitenkin pyhyysteologian juuret voidaan vetää nimensä mukaisesti aina pyhyysliikkeeseen asti. Liikkeessä ajateltiin, että Kris-

³⁵⁹ GOL, luku 14: ”Your being born-again must be accompanied by genuine repentance.” -- ”If you have really repented of your sins, you will sin no more. You will not want to offend the One who loves you. It is after you have really repented that salvation comes.”

³⁶⁰ Ks. esim. GOL, *Introduction*: ”Give your life to Him and you will experience a glorious change too great for the whole world to contain”; GOL, luku 1: ”Give your life to Jesus Christ and He will wash you in His blood and demonstrate His love for you;” Adeboye 2011a, luku 2: ”If you truly surrender your life to Jesus you will reach your goal.”

³⁶¹ GOL, luku 11: ”The Lord saved our souls so that we will become trees of righteousness. To be a tree of righteousness means doing the right thing in every sphere of our lives according to the will of God.”

³⁶² Ks. myös Adeboye 2014d, luku 2. Esim: ”Our next responsibility is to accept all His demands. You are to walk in all His ways and not just some of His ways.”

³⁶³ Adeboye 2014d, luku 1: ”Those of us willing to reach our goals must be willing to fast, pray and study the word of God. We must live in a holy manner and be in absolute obedience to God.”

³⁶⁴ Adeboye 2014b, luku 6; Adeboye 2014c, luku 16.

³⁶⁵ Adeboye 2014d, luvut 1–2.

³⁶⁶ Macchia 2009, 5–9.

tuksen sovitus ei tuonut ihmisille vain vanhurskautta vaan myös osallisuuden synneistä puhdistumiseen, jolla tarkoitetaan tässä *kykyä* vapautua syntisestä luonnosta ja siten synninalaisesta elämästä.³⁶⁷

Adeboyen mukaan ihmistä velvoittaa synnittämyys ja pyhyys yhtäältä siksi, että vain näin ihminen tulee osalliseksi Jeesuksen sovituksesta, ja toisaalta siksi, että teoillaan ihminen osoittaa kunnioituksensa ja vastarakkautensa Jumalaa kohtaan.³⁶⁸ Huomionarvoista on, että Adeboye korostaa ihmisen omaa roolia lahjan vastaanottamisessa ja synnittömän elämäntyylin noudattamisessa. Ihminen joko arvostaa (*appreciate*) Jumalan hänelle osoittamaa lahjaa ja osoittaa ilonsa ja kiittolisuutensa elämällä Jumalan tahdon mukaisesti, tai vaihtoehtoisesti ihminen kieltäytyy vastaanottamasta lahjaa ja elämästä sen edellyttämällä tavalla.³⁶⁹ Jälkimmäisessä vaihtoehdossa ihmisen osaksi koituu helvetti: ”Jos häivähdyskin syntiä on jäljellä ihmisen elämässä, kun hän kuolee, tällainen henkilö on matkalla täyttä vauhtia suoraan helvetin tuleen.”³⁷⁰ Tämä virke tuo hyvin esiin myös Adeboyen ehdottomuuden siinä, että ihmisen tulee todella jatkuvasti elää synnittömästi tullakseen osalliseksi iankaikkisesta elämästä. Ukah kirjoittaa samoista vaatimuksista muotoillen asian niin, että ”uskovan tulee välttää kaikkia siveettömiä tekoja.”³⁷¹

Adeboye toistuvasti tuo esille sen, että päätös ”elämänsä antamisesta Jeesukselle” on ihmisen omissa käsissä. Näin Adeboyen pelastusoppi asettuu siis varsin kauas Lutherin pelastusopista, jota lyhyesti tarkastelin Lutherin ristinteologiaa esittelevässä luvussa. Mikäli Luther korostaa uskoa ja sen myötä pelastusta yksin Jumalan tahdosta ihmisille annettuna, Adeboye puolestaan näkee ihmisellä olevan valinnan mahdollisuus siitä, ottaako hän tämän lahjan, Jeesuksen sovitus-työn ja sen tarjoaman pelastuksen, vastaan. Olennaista on, että tämä valinta koskee paitsi uskomista Jeesukseen ja tämän ristintyön avaamaa iankaikkista elämää, myös Jumalan tahdon mukaisen elämän noudattamista tässä maailmassa: ”Valinta on sinun. Voit joko valita eläväsi kuten Kristus tai kuten tavallinen kuolevainen.”³⁷²

³⁶⁷ Poloma 2009, 23.

³⁶⁸ GOL, luku 14.

³⁶⁹ GOL, luku 14.

³⁷⁰ GOL, *Introduction*: ”If a trace of sin remains in one's life when he or she dies, such a fellow is heading, full steam, for hell-fire.” Ks. myös GOL, luku 11.

³⁷¹ Ukah 2003, 177: ”The believer is expected to shun all immoral acts which include lying, fornication, adultery, tobacco smoking, stealing, cheating, making jest, cursing and swearing, alcohol consumption and going into debt.”

³⁷² GOL, luku 5: ”The choice is yours. You can choose to either live like Christ or to live like a mere mortal.”

Yhtä lailla ihmisellä on todellinen vapaa tahto ja *kyky* elää ilman syntiä. Synnittömyys ei ole vain ihanne, vaan saavutettavissa oleva elämäntapa, joka Adeboyen mukaan näyttäytyy 'uskovalle' luonnollisena tilana. Adeboyen ajatukset tiivistyvät hänen määrittellessään neljä askelta, jotka ihmisen on otettava pelastuakseen. Ensin ihmisen on tunnustettava syntisyytensä, ja tästä seuraten uskottava, että Jeesuksen ristinkuolema pelastaa ihmisen synneistä. Kolmanneksi ihmisen on tunnustettava syntinsä Jumalalle ja lopuksi tehtävä päätös siitä, ettei hän enää koskaan tee syntiä. Toisaalla hän nimeää tämän päätöksen olla tekemättä syntiä pyhästi (*holy*) elämiseksi,³⁷³ mikä ilmentää sitä, että päätöksessä on myös pysyttävä ja se on voitava elää todeksi.

Pyhyysteologia on keskeinen osa helluntailaista teologiaa.³⁷⁴ Kärkkäinen vertailee pyhyysteologiaa ortodoksisessa kirkossa korostuvan jumalallistamisen käsitykseen eli *theosis*-teologiaan. *Theosis*-teologian mukaan tulemalla ihmiseksi Jumala paitsi teki ihmiset osallisiksi iankaikkisesta elämästä myös jumalallisesta olemuksesta. Ihmisistä voi siis tulla Jumalan kaltaisia: ihminen on Kristuksen kautta osallinen Jumalan olemuksesta, mikä ikään kuin palauttaa tai entisöi ihmistä kohti hänen alkuperäistä olemustaan Jumalan kuvana (*imago Dei*). Olennaista on, että jumalallistaminen tapahtuu *theosis*-ajattelun mukaan jo tässä elämässä, kun taas läntiset kirkot ovat yleensä korostaneet Jumalan kaltaiseksi tulemista iankaikkisuudessa.³⁷⁵ Kärkkäinen kirjoittaa helluntailaisen pyhyysteologian nojaavan pitkälti reformaation perinteeseen, jossa *theosis*-teologiasta on löydetty monia ongelmia esimerkiksi ihmisen vapaaseen tahtoon sekä laajemmin ihmisen ja Jumalan väliseen suhteeseen liittyen. Toisaalta Kärkkäinen nostaa esiin myös luterilaisen teologian piiristä *theosis*-teologiaa tukevaa tutkimusta viitaten Helsingin yliopistossa vaikuttaneeseen Tuomo Mannermaahan sekä hänen jalanjälkiään seuranneisiin teologeihin. Mannermaan koulukunnassa Lutherin ajatus Kristuksen todellisesta läsnäolosta kristittyjen elämässä rinnastuu *theosis*-teologiaan. Vaikkakin luterilaisessa traditiossa ihmisen inhimillisyys ja Jumalan jumalallisuus ja siten ero ihmisen ja Jumalan välillä säilyvät, ovat ihminen ja Jumala kuitenkin todellisesti yhteydessä (*unio*) toisiinsa.³⁷⁶

Kärkkäisen mukaan siis helluntaiteologiassa pyhityksen ajatusta ei ole viety ikään kuin yhtä pitkälle kuin itäisessä *theosis*-ajattelussa. Tätä taustaa vasten on

³⁷³ Adeboye 2011a, luku 8.

³⁷⁴ Kärkkäinen 2002, 149–150; Macchia 2009, 4–8.

³⁷⁵ Kärkkäinen 2002, 151–153.

³⁷⁶ Kärkkäinen 2002, 149–150, 155–156.

mielenkiintoista huomata Adeboyen esittämän mallin tulevan hyvin lähelle *theosis*-teologiaa. Samoin kuin *theosis*-ajattelussa, myös Adeboyen teologiassa ihminen todella tulee jumalan kaltaiseksi jo tässä elämässä, joskin Adeboyen ajattelussa jumalallistuminen voi tapahtua hyvinkin nopeasti sen linkittyessä vahvasti uudelleensyntymisen kokemukseen. Klassisessa *theosis*-teologiassa puolestaan jumalallistuminen on pitkälinen, koko elämän kestävä prosessi. Adeboyen käsitys jumalallistumisesta jää kuitenkin ristiriitaiseksi, sillä prosessissa aktiiviseksi tekijäksi asettuu ihminen, joka omilla valinnoillaan voi tulla Jumalan kaltaiseksi ja siten osalliseksi Jumalan olemuksesta. Klassisessa *theosis*-teologiassa jumalallistuminen perustuu Jeesuksen Kristuksen inkarnaatioon eli Jumalan toimintaan ja olemukselliseen muutokseen: ihminen ei voi jumalallistua ilman Jumalan aloitetta. Adeboyen teologiaan jää tältä osin ikään kuin porsaanreikä, joka saa Jumalan kaikkivoipuuden ja jopa jumaluuden näyttäytymään kyseenalaisena, jos ihmisen on omin avuin mahdollista tulla jumalan kaltaiseksi.

Adeboye tulee joka tapauksessa ehkä yllättäenkin jumalallistamisen teologiassa lähemmäs itäisen kirkon teologiaa kuin helluntailaista näkemystä, vaikkakin Adeboye pyhyiden korostaminen ihmisen elämäntapana toisaalta heijastelee helluntailaista teologista taustaa. Eräs varhaisen helluntailaisuuden piiriin kuulunut henkilö kirjoittaa pyhyudessa ja pyhityksessä olevan kyse Jeesuksen kaltaiseksi tulemisesta,³⁷⁷ mikä voisi olla yhtä hyvin Adeboyen kirjoittama ajatus. Kenties Adeboyen ristiriitaisuutta osaltaan selittää se, ettei Adeboye itse viittaa aiempiin traditioihin tai edes muihin teologeihin vaan nojaa argumentaatioissaan yksinomaan Raamattuun. Lopputulos on kirjava kokoelma teologisia korostuksia, joiden kanssa voidaan löytää yhtäläisyyksiä eri kirkkojen teologioista kautta aikain. Vaikuttaa todennäköiseltä, ettei Adeboye itse kenties edes tunne näitä yhteyksiä muiden teologien ja kirkkojen teologioihin tai ainakaan ne eivät ole hänelle merkityksellisiä, sillä hän ei viittaa niihin omaa teologiaansa kirjoittaessaan.

4.2.2 Syntisyys ja uudelleensyntyminen

Mielestäni Adeboyen teologia pelastuksesta ja synnittömyydestä tiivistyy hyvin GOL:in luvussa 2:

Hän ei ainoastaan anna syntejämme anteeksi, jos sallimme, Hän murtaa synnin vallan päältäämme.-- Jos annat lihasi voittaa itsesi ja myönnyt houkutuksille – huolimatta siitä,

³⁷⁷ Macchia 2009, 8.

että Jeesus Kristus annettiin sinulle antamaan sinulle elämän – sinä kuolet. Sinun täytyy päästä irti synnistä. Emme voi jatkaa synnissä olemista ja olettaa armon tuluvan.³⁷⁸

Tässä katkelmassa hän myös viittaa armoon. Adeboye käyttää termiä 'armo' tutkielmani päälähteessä vain muutaman kerran. Armo ei siis ole hänen teologiasaan keskiössä Jeesuksen ristinkuolemaan ja pelastukseen liittyen, vaan armo näyttäytyy Adeboyelle ikään kuin Jumalan tekoja motivoivana syynä: ”Jumalan armosta me elämme pyhästi ja olemme terveitä kaikilla elämämme osaluilla.”³⁷⁹ Armassaan Jumala haluaa pelastaa ja parantaa ihmisen. Jään kaipaamaan yksityiskohtaisempaa selitystä armon merkityksestä ihmisen pelastumisessa ja Adeboyen kristologiassa, mutta termi ei tunnu olevan Adeboyelle keskeinen. Kenties Adeboye osin näkee Jumalan armon ja rakkauden rinnastuvan toisiinsa.³⁸⁰

Ollakseen johdonmukaista Adeboyen teologia olettaa, että ihminen todella voi elää synnittömästi. Mikäli näin ei olisi, päätyisi suurin osa Jumalaan uskovista kristityistä Adeboyen mukaan kadotukseen. Kuitenkin Adeboye kirjoittaa paljon taivaasta ja ihmistä siellä odottavasta onnesta, sekä Jumalan ihmisille suomista maanpäällisistä siunauksista. Adeboye näkee nämä todellisina ja toteutuvina asioina, eli hän uskoo ihmisten (mukaan lukien itsensä) todella onnistuvan täyttämään synnittömyyden ja pyhyiden vaatimukset ja olemaan siten Jumalan suosiossa.

Mielenkiintoista on pohtia sitä, miten Adeboyen kulttuurinen tausta mahdollisesti vaikuttaa syntisyyden torjumisen ehdottomuuteen. Obgu Kalu kirjoittaa, että afrikkalaisessa maailmankuvassa kaikenlainen väärin tekeminen on nähty Maan jumaluutta (*Earth deity*) vastaan rikkomisena. Tämä elämää ylläpitävä jumaluus vaatii moraalialia, mikä velvoittaa ihmiset elämään kunnioittavasti ja siveelisesti toinen toisiaan sekä itseään kohtaan. Tällaista moraalilakia vastaan rikkomisen on uskottu aiheuttavan ihmisille sairautta ja muuta epäonnea joko yksilö- tai yhteisötasolla.³⁸¹ Tällaista taustaa vasten istuu hyvin Adeboyen ajatus siitä, että Jumala palkitsee ja myös rankaisee ihmistä tämän uskon *ja tekojen* perusteella.

Se, miten synnittä eläminen on Adeboyen mukaan mahdollista, linkittyy nähdäkseni Adeboyen ajatukseen ihmisen kertakaikkisesta uudistumisesta, uudes-

³⁷⁸ GOL, luku 2: ”Not only will He forgive our sins, if we will allow Him to, He will break the power of sin over us -- If you allow the flesh to win you over and you yield to temptation – in spite of the fact that Jesus Christ was given to you to give you life – you will die. You must let go of sin. We cannot continue in sin and expect grace to abound.”

³⁷⁹ GOL, luku 2: ”By the grace of God, we are living holy, and we are healthy in all spheres of life.”

³⁸⁰ Ks. luku 3.1.1: rakkaus keskeisenä motiivina Jumalan pelastussuunnitelmaan liittyen.

³⁸¹ Kalu 2009, 142–143.

tisyntymisestä. Jeesukseen uskova ihminen todella tulee osalliseksi Jumalan ole-
muksesta uuden syntymänsä kautta, ja tämän muutoksen myötä ihmisen on mah-
dollista todella elää Jumalan tahdon mukaan, synnittömästi. Adeboyelle synnittä-
myyden tila näyttäytyy luonnollisena seurauksena ihmisessä tapahtuvan muutok-
sen myötä.

Itse Jumalan luonto tulee sinulle saavutettavaksi sillä hetkellä, kun synnyt uudestaan. Si-
nun luontosi tulee samaksi kuin Jumalan. Tämän tuloksena Jumala odottaa sinun elävän
jumalallista elämää.³⁸²

Näin kirjoittaessaan Adeboye myös tekee selvän eron 'uskovien' ja muiden välil-
lä. GOL:in luvussa 5 hän kirjoittaa, että "sinun käytöksi tulee olla erilaista, kuin
muiden ihmisten käytöksen, sillä sinä et ole enää 'normaali' vaan Jumalan lap-
si."³⁸³

Ihmisessä tapahtuvaa muutosta, syntisestä synnittömään uudestisyntymistä,
Adeboye alleviivaa myös kirjoittamalla ihmisen syntyisyydestä imperfektissä:
"Jeesus kuoli puolestamme kun olimme vielä syntisiä."³⁸⁴ Uudestisyntymistä
seuraavan tilan Adeboye puolestaan kiteyttää kirjoittamalla, että "koska Jumala
antoi meille Jeesuksen Kristuksen, joka maksoi kaikki syntimme verellään,
voimme nyt olla vapaat kaikista synneistämme."³⁸⁵ Toisaalta imperfektin käytön
voi linkittää laajemmin pelastusta edeltävään aikaan. Kaikki ihmiset olivat tuomit-
tuja kadotukseen, ennen kuin Jeesus Kristus kertakaikkisesti lunasti ihmiset va-
paiksi kuolemasta. Yhtä lailla vapauden synneistä voi nähdä viittaavaan vapauteen
synnintunnosta ja ennen kaikkea syntien rangaistuksesta, kuolemasta.³⁸⁶

Myös uudestisyntymisen tai ainakin Jumalan kaltaiseksi tulemisen teemassa
Adeboyen teologiassa on havaittavissa jännitteisyyttä. Esimerkiksi GOL:in luvus-
sa 4 hän kirjoittaa näin:

³⁸² GOL, luku 4: "The very nature of God becomes available to you, the moment you become born
again. Your nature becomes the same as that of God. As a result, God expects you to live a godly
life."

³⁸³ GOL, luku 5: "Your behaviour should be different from that of other people because you are no
longer "normal" but a child of God."

³⁸⁴ GOL, luku 6: "Jesus died for us while we *were* still sinners." Ks. myös GOL, luku 9: "when
we were yet sinners, Christ died for us."

³⁸⁵ GOL, luku 3: "Because God gave us Jesus Christ, who paid for all our sins with His blood, we
can now be free from all our sins."

³⁸⁶ Ks. esim. GOL, luvut 2, 6.

Pikkuhiljaa huomaat tulevasi enemmän ja enemmän Jeesuksen kaltaiseksi. Aivan kuin peili, Jumalan Sana näyttää jakautuneen hengellisen kuvasi. Jos olet viisas, teet tarvittavat muutokset välittömästi.³⁸⁷

Tässä yhteydessä hän siis kirjoittaa ihmisessä tapahtuvan muutoksen kuitenkin olevan asteittaista eikä kertaluontoista. Tämäkin katkelma korostaa sitä, että valinta on ihmisellä itsellään ja sikäli kertakaikkinen kääntymys näyttäytyy mahdollisena.

Ukah nimittää uudelleensyntymistä Adeboyen ajattelussa Jumalan armon ”ensimmäiseksi ilmentymäksi,” joka puhdistaa ihmisen tämän synneistä. Syntyäkseen uudelleen ihmisen tulee ensin katua syntejään.³⁸⁸ Uudelleensyntymistä seuraavaa vaihetta Ukah puolestaan nimittää pyhitykseksi, jonka aikana ihminen lopullisesti vapautuu synneistä.³⁸⁹ Ukah siis ikään kuin ratkaisee Adeboyen ajattelun aukkokohtia erittelemällä kääntymyksen, uudelleensyntymisen ja pyhittymisen kolmeksi erilliseksi vaiheeksi. Samalla Ukah luo jatkuvuutta helluntailaiseen pelastuskäsitykseen, jonka terminologiaa hän myös lainaa omaan määritelmäänsä.³⁹⁰

Ukah nojaa jaottelussaan vahvasti RCCG:n keskeisten oppien listaukseen, jossa eritellään omiksi uskonkohdiksi katumus (*repentance*), vanhurskautus/uudelleensyntyminen (*justification; New Birth*) ja pyhitys (*sanctification; holiness*).³⁹¹ Näin Ukahin käyttämä termistö ja jaottelu on siis varsin perusteltu, vaikkakaan tämän tutkielman lähteissä ei varsinaisesti määritellä pelastuksen vaiheita kyseisillä termeillä. Toki viitteitä Ukahin esittämiin sisältöihin löytyy.³⁹² Ukahin mallissa hieman epäselväksi jää, pelastuuko ihminen jo katumuksen ja uudelleensyntymän perusteella vai vasta kun hän alkaa, ja onnistuu, näiden seurauksena elämään synnitöntä elämää. Oman analyysini perusteella Adeboye edellyttää synnittömän elämäntavan pelastuksen saavuttamiseksi.

Tiivistäen voisi todeta Adeboyen pelastusopin seuraavanlaiseksi. Se, että Jeesuksen veri pesee ihmisestä syntisyyden pois tarkoittaa Adeboyelle synnittä-

³⁸⁷ GOL, luku 7: ”Gradually, you will find yourself becoming more and more like Jesus. Just like a mirror, the Word of God shows your split spiritual image. If you are wise, you will make the necessary changes, immediately.”

³⁸⁸ Ukah 2003, 172: ”Repentance brings forth justification (or new birth) which is the first manifestation of God’s grace, cleansing the believer from sins as well as entitling her/him ‘to stand before God as though we have never sinned.’” Tekijän suomentama.

³⁸⁹ Ukah 2003, 172.

³⁹⁰ Ks. luku 2.2.2.

³⁹¹ RCCG:n kotisivut 2017, Our beliefs.

³⁹² Ks. esim. GOL, luku 14: ”You cannot say that you are a Christian if you have not repented of your sins. Your being born-again must be accompanied by genuine repentance. -- If you have really repented of your sins, you will sin no more. You will not want to offend the One who loves you. It is after you have really repented that salvation comes.”

män elämän *mahdollistamista*. Tämän mahdollisuuden auettua tulee ihmisen tehdä valinta ja ryhtyä elämään synnittä, jotta ihminen saavuttaisi yhteyden Jumalaan, ja jotta Jumala myös kuulisi ihmisen rukoukset ja pyynnöt ja haluaisi täyttää ihmisen tarpeet niin tässä kuin tuonpuoleisessa elämässä. Adeboyen teologiassa synnittömyys näyttäytyy siis todellisesti mahdollisena tilana, joka kuitenkin edellyttää ihmiseltä jatkuvaa työtä ja yhteyttä Jumalaan. Jumala mahdollistaa ihmisen pelastuksen Jeesuksen ristintyön kautta, mutta ihmisellä itsellään on ratkaiseva päätösvalta siitä, ottaako hän tämän pelastuksen ja sen edellyttämän elämänmuutoksen vastaan. ”Kunnes sinut on pesty Lampaan verellä, syntisi estävät rukouksesi. Voit päättää kysymyksen pelastuksestasi tänään.”³⁹³

4.2.3 Miksi ihminen omistautuu Jeesukselle?

Adeboyen teologia, joka korostaa ihmisen vaatimuksia Jumalaa kohtaan pelastuksen saamiseksi herättää kysymyksen siitä, *miksi* ihminen haluaa ”antaa koko elämänsä Jeesukselle”³⁹⁴ ja elää synnitöntä elämää. Loogisesti keskeisin syy ja motivaatio on pelastuminen kuolemasta. Kuitenkin Adeboye nostaa esiin myös muita keskeisiä syitä tähän kysymykseen liittyen.

Ensinnä Adeboye kirjoittaa ihmisen osoittavan vastarakkauttaan Jumalalle omistautumalla elämässään kokonaisvaltaisesti hänelle. Ihmisen vastarakkaus Jumalaa kohtaan on yhtäältä se, mitä Jumala itse ihmiseltä toivoo, ja toisaalta ihmiselle luonnollinen reaktio.

Yksi kaunis asia on se, että kiertänyt rakkaus saa aikaan suurempaa rakkautta. Toisin sanoen, jos minä osoitan rakkauttani sinua kohtaan, ellet ole paholainen, luonnollinen reaktio on se, että rakastat minua yhä enemmän. Jos hymyilen sinulle, luonnollinen reaktio on, että hymyilet minulle takaisin.³⁹⁵

Toisaalla Adeboye kirjoittaa vastarakkaustematiikasta näin:

Varmasti myös meidän täytyy rakastaa Häntä. En tiedä, kuinka tämä voisi olla kenellekään vaikeaa! Jos ajattelet, kuinka paljon rakkautta Hänellä on sinua kohtaan, tulisi olla luonnollista rakastaa häntä takaisin. Jumala rakasti meitä niin paljon, että antoi ainoan Poikansa. Kaikki, mitä hän sinulta haluaa on, että rakastat Häntä takaisin.³⁹⁶

³⁹³ GOL, luku 11: ”Until you are washed in the blood of the Lamb, your sin will hinder your prayers. You can settle the issue of your salvation today.”

³⁹⁴ Mm. GOL, *Introduction*, luku 1.

³⁹⁵ GOL, luku 1: ”One beautiful thing is that love reciprocated reproduces greater love. In other words, if I demonstrate my love for you, unless you are the devil, the natural reaction is that you will love me more. If I smile at you, the natural reaction is for you to smile back at me.” Ks. myös esim. GOL, luku 2.: You can realize this joy-giving life by simply believing in the Almighty God, Who so loved the world that He gave His only begotten Son for you to love in return.”

³⁹⁶ Adeboye 2014d, luku 2: ”Surely we must also love Him. I do not know how this can be difficult for anyone to do! If you think of how much love He has for you, it should be natural to love Him in return. God loves us so much that He gave His only begotten Son. All He wants from you is that you love Him back--”

Vastarakkaus Jumalaa kohtaan on siis yhtäältä luonnollinen reaktio ja toisaalta *kaikki*, mitä Jumala ihmiseltä odottaa. Tässä 'kaikki' on ymmärrettävä toisin kuin 'ainoa'. Kyseessä on sellainen tila, jossa ihminen kokee pakottavaa tarvetta elää kokonaisvaltaisesti tätä rakkauttaan ilmentäen. Rakkaus ei siis tässä yhteydessä ole vain tunne, vaan tila, jossa rakastava henkilö tahtoo ja sitoutuu *kaikilla* teoillaan *osoittamaan* rakkauttaan sen kohteeseen. Kuitenkin lopulta kyse on siis melko yksinkertaisesta asiasta: Jumalan rakastamisesta ja sen todeksi osoittamisesta.

Adeboyen ajattelussa näkyy myös tässä asiassa menestyksenteologiset piirteet. Hänen mukaansa yksi motivaatio sille, että ihminen haluaa osoittaa rakkautensa Jumalaa kohtaan, on Jumalan ihmiselle tästä hyvästä osoittamat siunaukset. Ihminen siis hyötyy tästä rakkaussuhteesta ja siihen omistautumisesta jo tässä elämässä, ei vain iankaikkisuudessa.³⁹⁷ Adeboye ei tässä yhteydessä tarkemmin erittele, mitä hän näihin siunauksiin lukee mukaan, mutta käsitteen alle voidaan Adeboyen teologiaa laajemmin tarkastellen osoittaa kuuluvan niin taloudelliset, hengelliset kuin myös sosiaaliset siunaukset.³⁹⁸ Olennaista on, että Jumala palkitsee häntä rakastavan ja rakkauttaan osoittavan ihmisen ja että tällainen ihminen *onnistuu* elämässään sen lukuisilla osa-alueilla.³⁹⁹

Myös tässä yhteydessä Adeboye viittaa ihmisen olemukselliseen muuntamiseen, jonka hän siis näkee yhtenä motivaation lähteenä ihmisen omistautumisessa Jumalalle. Edellä kirjoitan, että Adeboyen mukaan ihminen tulee osalliseksi Jumalan olemuksesta, mikä yhtäältä tekee mahdolliseksi ihmisen elämäntapojen muutoksen ja toisaalta toimii motivaationa sille: ihminen, joka jakaa Jumalan olemuksen tämän kanssa, on velvollinen elämään uudelle olomuodolle sopivalla tavalla. Adeboye myös kirjoittaa ihmisen muuttuvan ”papiksi ja kuninkaaksi” sinä hetkenä, jolloin hän ”hyväksyy Herran Jeesuksen Kristuksen.” Adeboyen mukaan Jumala toimii näin, jotta ihminen omistautuisi elämässään Jumalalle.⁴⁰⁰ Jumala siis mahdollistaa ja saa aikaan ihmisessä olemuksellisen muutoksen omaksi edukseen: näin Jumala saa seuraajia ja saa kokea näiden ihmisten vastavuoroisesti osoittavan hänelle rakkautta.

³⁹⁷ Ks. esim. GOL, luku 1: ”I know that the demonstration of my love for God will bring me more blessing than I can think to ask Him for.”

³⁹⁸ Ks. luku 4.1.2.

³⁹⁹ GOL, luku 3: “There is no failure for someone who has the support of Jesus Christ.”

⁴⁰⁰ GOL, luku 3: ”The moment you accept the Lord Jesus Christ, God says He will transform you from an ordinary person to a priest and king ”He will do this because He wants something in return -- so that we will spend the rest of our lives praising Him;” Adeboye 2011a, luku 3.

5 Tutkimustulokset

Tässä tutkielmassa tarkasteltiin Jeesuksen Kristuksen ristin merkitystä Enoch Adejare Adeboyen teologiassa. Adeboye on helluntailaistyyllisen AIC-kirkon johtaja, ja näin ollen ylätasolla tarkasteltiin voimakkaasti kasvavan, afrikkalaisen helluntailaisperäisen kristinuskon ominaispiirteitä erityisesti ristin tematiikkaan linkittyen. Tutkimuskysymystä lähestyttiin temaattisen jaottelun avulla keskittyen luvussa 3 kysymykseen siitä, miksi Jumala uhraa Jeesuksen Kristuksen ristillä ja mitä Adeboye tarkoittaa Jeesuksen Kristuksen ristikirjoittaessaan. Luvussa 4 tarkasteltiin Jeesuksen Kristuksen ristinkuoleman ja ylösnousemuksen seurauksia ihmisen näkökulmasta: mitä ihminen Adeboyen mukaan saa ja mitä häneltä edellytetään ristin tähden. Tutkielmassa tarkastelun kohteena olivat sekä Adeboyen kristologia että soteriologia.

Tutkielmassa osoitettiin, että Adeboyen mukaan Jumala antaa Jeesuksen Kristuksen kuolla ristillä omasta tahdostaan lahjana ihmisille. Perimmäisenä motiivina teon taustalla vaikuttaa Jumalan rakkaus ihmisiä kohtaan. Rakkaudesta ihmisiin Jumala haluaa pelastaa ihmiset kuolemasta ja siksi antaa poikansa Jeesuksen Kristuksen kuolla ja nousta kuolleista: lunastaakseen ihmiset vapaiksi kuolemasta. Tätä Adeboyen perusajatusta Jeesuksen ristinkuoleman syistä voisi kutsua yleiskristilliseksi ja sen jakavat Adeboyen kanssa lukuisat kristityt teologit sekä globaalisti että historiallisesti tarkasteltuna.

Adeboyen mukaan lunastus perustuu siihen, että Jeesuksen Kristuksen ristinkuoleman ja ylösnousemuksen tähden ihmiset voivat vapautua synneistään ja näin ansaita pelastuksen. Tämä erottaa Adeboyen teologian selvästi Lutherin ristin teologiasta, jota taustoitettiin luvussa 2.1. Lutherin ristin teologia perustuu ajatukseen siitä, että vaikka ihminen on syntinen läpi elämänsä, tulee hän Jeesuksen ristin tähden vanhurskaaksi uskoessaan Jeesukseen Kristukseen. Adeboye puolestaan ajattelee, että Jeesukseen Kristukseen uskovan ihmisen tulee pelastuakseen syntyä uudelleen ja osoittaa uskonsa todeksi synnittömän elämän kautta. Adeboyelle synnittömyys tulee ihmiselle todelliseksi Jeesuksen ristin tähden, ja vain uudestisyntynyt ja synnittömästi elävä ihminen lopulta pelastuu kuolemasta. Tutkielmassa viitattiin synnittömään elämäntapaan usein myös ilmaisuilta 'pyhyys' ja 'pyhästi eläminen'.

Tutkielmassa osoitettiin, että Adeboyen teologia edustaa Lutherin terminologiaa lainaten kunnian teologiaa, joka asettuu ikään kuin ristin teologian vastakohdaksi. Lutherin ristin teologian mukaan Jumala osoittaa tahtonsa ristiin liitty-

vän kärsimyksen kautta, kun taas kunnian teologiassa ajatellaan Jumalan näyttävyyden voitokkuuden ja kunniansa kautta. Adeboyelle keskeistä Jeesuksen Kristuksen ristinkuolemasta on se, että Jeesus voittaa kuoleman ja kärsimyksen. Päinvastoin kuin Luther, Adeboye ajattelee, että Jeesuksen kärsimyksen tähden ihmiset tulevat vapaiksi kärsimyksestä ja kuolemasta, ja että Jeesuksen Kristuksen ristinkuolema osoittaa Jumalan *suuruuden*: Jumala voittaa kuolemankin.

Adeboyen mukaan Jeesuksen Kristuksen risti tuo ihmisten osaksi paitsi iankaikkisen elämän myös menestyksen tässä elämässä: Adeboyen teologia on menestyksenteologisesti väritynyttä eli Adeboyen mukaan Jumala siunaa häneen uskovia, uudestisyntyneitä ja pyhästi eläviä kristittyjä lukuisilla eri tavoilla jo tässä elämässä. Risti toimii ikään kuin perusteluna Adeboyen menestyksen teologialle: koska Jeesus on kärsinyt ihmisten puolesta, ei ihmisten tarvitse enää kärsiä vaan päinvastoin Jumala haluaa vapauttaa heidät kärsimyksestä ja siunata heitä. Adeboyen menestyksen teologia linkittyy vahvasti hänen pelastuskäsityksensä holistisuuteen, jota esiteltiin luvussa 3.2.3. Holistisen pelastuskäsityksen mukaan ihmisen pelastuminen ei rajoitu tuonpuoleiseen vaan alkaa jo tässä elämässä. Jeesuksen risti pelastaa ihmiset kuolemasta ja kärsimyksestä, ja siten kristitty pelastuu jo tämän elämän aikana lukuisista vaivoista. Holistisessa pelastuskäsityksessä onkin itse asiassa pitkälti kyse parantamisesta ja parantumisesta. Jumala pelastaa ihmisen tässä elämässä esimerkiksi sairauksista. Holistinen pelastuskäsitys ilmentää myös Adeboyen afrikkalaista taustaa: afrikkalaisissa kulttuureissa henkimaailman läsnäolo on luonnollista, ja holistinen pelastuskäsitys ilmenee esimerkiksi sen todeksi uskomisena, että Jeesuksen nimissä voidaan karkottaa ihmisistä pahoja henkiä, jotka aiheuttavat ihmisissä sairauksia ja muita negatiivisia asioita.

Adeboyen ristiin liittyvä teologia kytkeytyy tiiviisti myös Saatanan läsnäoloon. Adeboye kuvailee ihmisten lunastusta Jeesuksen Kristuksen ja Saatanan välisenä kaupankäyntinä, jossa lopulta Saatana jää tyhjin käsin, sillä kuolemalla ei ole Jeesukseen valtaa. Yhtä lailla Saatana on koko demonisen henkimaailman taustalla vaikuttava voima, jonka vaikutuksesta vapaaksi Jumala siis pelastaa ihmisen tässä elämässä ja iankaikkisuudessa.

Luvussa 4 selvitetään, että Adeboyen pelastuskäsityksessä ihmiseltä edellytetään Jeesukseen Kristukseen uskosta seuraava uudelleensyntymisen kokemus ja tätä edelleen seuraten uudenlaisen pyhän eli synnittömän elämäntavan noudattaminen. Nämä ehdot täyttävä ihminen pelastuu kuolemasta ja saa osakseen Jumalan siunauksia jo tässä elämässä. Uudelleensyntymisen kokemukseen liittyy ihmi-

sen olemuksellinen muutos, joka on pitkälti ihmisen itsensä aikaansaamaa uudenlaisen elämäntavan eli Jumalan tahdon noudattamista. Adeboye linkittää ihmisen olemuksellisen muutoksen jumalallistumiseen eli prosessiin, jossa ihminen tulee Jumalan kaltaiseksi. Tällöin synnittämyys on yksi vaatimus olemuksellisen uudistumisen saavuttamisesta, joka kuitenkin on osin myös Jumalan aikaansaamaa. Luvussa 4.2.1 verrattiin Adeboyen esittelemää jumalallistumisprosessia klassiseen *theosis*-käsitykseen ja todettiin, että inkarnaation rooli Adeboyen jumalallistumisen käsityksessä jää ohueksi, minkä vuoksi jumalallistumisessa korostuu ihmisen toiminnallinen vaikutus ja ilmiö näyttäytyy Adeboyen teologiassa pitkälti moraalisenä.

Tutkielmassa osoitettiin, että pyhyden vaatimus on joka tapauksessa Adeboyen teologiassa keskeinen ellei jopa vallitseva teema, joka linkittyy vahvasti myös tämän tutkielman aiheeseen eli Jeesuksen Kristuksen ristiin: Adeboyen mukaan risti yksin ei riitä pelastamaan ihmistä, vaan uudestisyntymistä seuraava pyhyys on yhtä lailla edellytys ihmisen pelastumiseksi. Toisaalta kuitenkin Adeboyen mukaan juuri ristin tähden ihminen *voi* vapautua synneistään. Adeboyen teologiassa siis ihmisen pelastusta ei ole ilman ihmisen pyhyyttä, eikä ihmisen pyhyyttä ole ilman ristiä, jolloin risti on kuitenkin pelastuksen perusedellytys.

Pyhä Henki on keskeinen elementti Adeboyen teologiassa. Adeboyen soteriologia ja kristologia ovat vahvasti pneumatologisia, joskin mielenkiintoista on, että tutkielmassa on todettu Adeboyen ajattelevan Pyhän Hengen olevan ihmisen ja Jeesuksen Kristuksen kumppani. Kumppanuusasetelmassa Pyhä Henki on yhtäältä keskeisesti läsnä Jeesuksen kaikessa toiminnassa, myös ristillä, sekä ihmisen elämässä, mutta toisaalta Pyhän Hengen itsenäinen toiminta jää tällöin vähäiselle huomiolle ja Hänen roolinsa näyttäytyy lähinnä kolminaisuuden muiden persoonien sekä ihmisen toimintaa tukevana.

Tutkielmassa osoitettiin, että Adeboyen teologia istuu monilta osin afrikkalais-helluntailaiseen teologiaan, sikäli kun voidaan puhua yleisesti afrikkalaisesta tai helluntailaisesta teologiasta. Henkimailman läsnäolo, Jeesuksen Kristuksen voitokkuuden korostaminen, menestyksen teologia ja pelastuskäsityksen holistisuus ovat tärkeimpiä yhtymäkohtia Adeboyen ja muun tuoreen afrikkalaisen helluntaiteologian välillä. Tutkielmassa tuotiin esiin myös helluntailaisten teologioiden moninaisuus, joka on huomioitava nimitettäessä Adeboyen teologiaa helluntailaiseksi. Kuitenkin Adeboyen teologiasta löytyy monia yhtymäkohtia hellun-

teologiaan ja myös yhteyksiä klassiseen helluntailaisuuteen, ja näin ollen Adeboyen kohdalla on luontevaa puhua vähintäänkin helluntailaistyyllisestä teologiasta.

Adeboyen teologia nojaa pitkälti hänen omaan päättelyynsä siitä, mitä Raamatussa ilmoitetaan. Adeboyen raamatuntulkinta on varsin yksilön näkökulmasta kumpuavaa: Adeboye ei viittaa muiden teologien ajatuksiin. Hän ei siis ainakaan osoita suhteuttavansa omia teologisia ratkaisujaan osaksi aiempaa teologista keskustelua tai pohjaavansa teologiaansa muiden teologien ajatuksiin. Adeboye lukee Raamattua usein varsin kirjaimellisesti, mikä on yhteydessä tiettyjen teologisten ristiriitaisuuksien muodostumiseen. Tutkielman perusteella ilmeisimmiksi jännitteiksi Adeboyen ajattelussa nousevat kysymykset kärsimyksen todellisuudesta, ihmisen jumalallistumisesta sekä Jumalan valtakunnan todellisuudesta tässä maailmassa ja tuonpuoleisessa. Jumalallistumisen ristiriitaisuutta käsiteltiin jo edellä (s. 67).

Kärsimyksen todellisuutta tarkasteltaessa ongelmaksi Adeboyella muodostuu sen huomaaminen, että kristittyjen elämässä voi olla kärsimystä, joka ei pääty tämän elämän aikana. Adeboye ei tunnu hyväksyvän tällaista vaihtoehtoa, vaan ajattelee Jumalan aina päättävän inhimillisen kärsimyksen kristittyjen elämässä. Tällöin kärsimyksen todellisuus näyttäytyy ikään kuin uskon heikkouden seurauksena ja siten ihmisen itse aiheuttamana. Kärsimyksen teema asettuu näin ristiriitaan etenkin Jeesuksen Kristuksen ristiin nähden, sillä Jeesuksen kärsimys ei Adeboyelle selitä kärsimyksen läsnäoloa kristittyjen elämässä vaan päinvastoin toimii kärsimyksestä vapauttavana elementtinä. Kysymys Jumalan valtakunnan todellisuudesta linkittyy kärsimyksen tematiikan ongelmallisuuteen: jos Jumalan valtakunnan autuus on saavutettavissa jo tässä elämässä, mitä eroa on tämän- ja tuonpuoleisella? Tutkielmassa esitettiin Adeboyen ratkaisuksi tähän kysymykseen paholaisen ja pahojen henkien läsnäoloa.

Mahdollisesti tämän tutkielman tuloksissa ilmeneviä Adeboyen teologian jännitteitä joiltain osin selittää tutkielman rajattu näkökulma. Mikäli tutkielmassa olisi tarkasteltu Adeboyen teologista kokonaisuymmärrystä, olisivat jotkin ristiriidat saattaneet selittyä tai lieventyä. Tällöin lähdeaineiston olisi täytynyt olla laajempi, mikä olisi edesauttanut Adeboyen teologian syvempää ymmärtämistä. Kuitenkin tässä tutkielmassa tarkasteltiin nimenomaan Jeesuksen Kristuksen ristin merkitystä Adeboyen teologiassa, minkä vuoksi lähdeaineisto oli rajattu tätä tematiikkaa käsitteleviin teoksiin ja lähteistä nostettiin esiin juuri tutkimuskysymykseen linkittyviä teemoja.

Adeboyen teologian jännitteisyyttä tarkasteltaessa on myös syytä huomata, että Adeboye on ennen kaikkea pastori ja saarnaaja, ei teologi. Hän tuottaa kirjallista materiaalia seurakuntalaisten ja pappien melko käytännöllisiinkin tarpeisiin, eikä hänen tuotantonsa ensisijainen tarkoitus näin ollen ole muodostaa yhtenäistä systemaattista teologista kokonaiskuvaa vaan tyydyttää seurakuntalaisten hengellisiä tarpeita ja opastaa kristilliseen elämään. Adeboyen teologian kokonaisvaltaisen ymmärtäminen edellyttäisikin todennäköisesti myös esimerkiksi hänen puheittensa yksityiskohtaista analysoimista. Monelle RCCG:n jäsenelle Adeboyen saarnat ja todistuspuheenvuorot saattavat olla Adeboyen opetuksen pääasiallinen lähde. Syvälinen jatkotutkimus Adeboyen teologiasta vaatisikin paneutumista kirjallisten lähteiden ohella erilaisiin Adeboyen suullisesti antamiin opetuksiin, joiden määrä tosin on valtava, ja niihin perehtyminen vaatisi huomattavasti pro gradu -tutkielmaan käytettävissä olevia laajemmat resurssit.

Kaiken kaikkiaan tässä tutkielmassa osoitettiin, että Jeesuksen Kristuksen risti avaa merkityksiä laajasti Adeboyen teologiaan. Ristin merkityksien tarkastelu osoitti Adeboyen teologian olevan monessa mielessä varsin itsenäistä, kuitenkin AIC-kirkon teologille tyypillistä teologiaa, jota hallitsevat menestyksen teologia, holistinen pelastuskäsitys sekä synnittömän elämäntavan vaatimus. Mielenkiintoisiksi jatkotutkimuksen aiheiksi tutkielmasta nousevat esimerkiksi edellä esitettyjen ristiriitaisuuksien pohtiminen sekä laajemmin Adeboyen kokonaisteologian tutkimus. Vaikka RCCG:tä on tutkittu jonkin verran myös opillisesta näkökulmasta, ei Adeboyeen henkilöityvästä teologiasta ole aiempaa tutkimusta ja tarve Adeboyen teologian yksityiskohtaiselle jatkotutkimukselle on siten suuri. Afrikkalaisena hellunatailaistaustaisena teologina Adeboye kuuluu voimakkaimmin kasvavan kristillisyyden piiriin, mikä osaltaan lisää tutkielman aiheen merkittävyyttä sen ajankohtaisuuden vuoksi. Jatkossa Adeboyen teologiaa olisi hedelmällistä tutkia myös esimerkiksi verraten sitä jonkun tai joidenkin muiden AIC-kirkkojen johtajien teologiaan. Tällainen tutkimus voisi tarjota kattavamman kuvan hellunatailaistyyllisen AIC-teologian yleispiirteistä.

6 Lähde- ja kirjallisuusluettelo

Lyhenteet

AIC	African Independent/Initiated/Indigenous Churches
CGG	Church of the Glory of God
C&S	Cherubim & Seraphim -kirkko
RCCG	Redeemed Christian Church of God

Lähteet ja apuneuvot

GOL Adeboye, Enoch Adejare: *The Gift of Love. Freely Given, Freely Receive*. Smashwords Edition. Largo, Maryland, USA: Christian Living Books, Inc. 2014.

Adeboye, Enoch Adejare

- 2014a *Behold, He Cometh. Are You Prepared?* Electronic edition. Largo, Maryland, USA: Christian Living Books, Inc.
- 2014b *God, the Holy Spirit. Be a Conductor of His Power*. Smashwords Edition. Largo, Maryland, USA: Christian Living Books, Inc.
- 2014c *Practical Guides for Prosperity* (Volume 1). Kindle edition. Pipit Inc.
- 2014d *Walking with God. Are You a Partner?* Smashwords Edition. Largo, Maryland, USA: Christian Living Books, Inc.
- 2013 *The God of Signs and Wonders*. Kindle edition. Bowie, MD: Shiloh Ministries Inc.
- 2011a *The Anatomy of Greatness*. Kindle edition. First Call Media, Design and Publishing Ltd.
- 2011b *Time of Favour*. Kindle edition. Surrey: Robert Penberthy Publishing Ltd.

Enoch Adeboyen kotisivut

About EAA

- About Enoch Adeboye. <<https://eaadeboye.com/about/>>. Viitattu 25.10.2016.

EAA welcomes you

- Enoch Adejare Adeboye welcomes you! <<https://eaadeboye.com/>>. Viitattu 25.10.2016.

Raamattu

- Pyhä Raamattu. Helsinki: Suomen Pipliaseura 1992.

Kirjallisuus

Adeboye, Olufunke

- 2007 'Arrowhead' of Nigerian Pentecostalism: The Redeemed Christian Church of God, 1952–2005. – *PNEUMA: The Journal of the Society for Pentecostal Studies*. 29(1): 24–58.

Adogame, Afe

- 2014 The Redeemed Christian Church of God: African Pentecostalism. – *Cherry & Ebaugh: Global religious movements across borders. Sacred service*. Farnham: Ashgate Publishing Ltd. 35–60.

- 2007 HIV/AIDS Support and African Pentecostalism. The Case of the Redeemed Christian Church of God (RCCG). – *Journal of Health Psychology*. 12(3): 475–484.
- Agana, Wilfred Asampambila
2015 “Succeed Here and in Eternity.” The Prosperity Gospel in Ghana. – Marmion, Delan, Thiessen, Gee & Hintersteiner, Norbert (toim.): *Studies in Theology, Society and Culture*. Vol. 13. Bern: Peter Lang AG.
- Anderson, Allan
2004 An introduction to Pentecostalism. Global Charismatic Christianity. Cambridge: Cambridge University Press.
1999a Introduction: World Pentecostalism at Crossroads. – Anderson, Allan & Hollenweger, Walter (ed.): *Pentecostals After a Century. Global Perspectives on a Movement in Transition*. – *Journal of Pentecostal Theology. Supplement Series 15*. Sheffield, England: Sheffield Academic Press. 19–32.
1999b Global Pentecostalism in the New Millenium. – Anderson, Allan & Hollenweger, Walter (ed.): *Pentecostals After a Century. Global Perspectives on a Movement in Transition*. – *Journal of Pentecostal Theology. Supplement Series 15*. Sheffield, England: Sheffield Academic Press. 209–223.
- Burgess, Richard
2008 Freedom from the Past and Faith for the Future: Nigerian Pentecostal Theology in Global Perspective. – *PentecoStudies*. 7(2): 29–63.
- Clarke, Clifton R.
2014a Call and response: Towards an African Pentecostal Theological Method. – Clarke, Clifton R. (toim.): *Pentecostal Theology in Africa*. Eugene: Pickwell Publishers. 22–31.
2014b Jesus in the Theology and Experience of African Pentecostals. – Clarke, Clifton R. (toim.): *Pentecostal Theology in Africa*. Eugene: Pickwell Publishers. 41–50.
- Cox, Harvey
2001 Fire From Heaven. The Rise of Pentecostal Spirituality and the Reshaping of Religion in the Twenty-first Century. Cambridge: Da Capo Press.
- Facebook
Pastor E. A. Adeboye
- <https://www.facebook.com/PastorEAAdeboye/>. Viitattu 15.8.2017.
Kofi Annan Official
- <https://www.facebook.com/kofiannanofficial/>. Viitattu 15.8.2017.
Muhammadu Buhari
- <https://www.facebook.com/MuhammaduBuhari/>. Viitattu 15.8.2017.

- Foluke Adeboye kotisivut
- *Pastor Foluke Adenike Adeboye welcomes you!*
<http://faadeboye.com>. Viitattu 25.10.2016.
- Gaiya, Musa A. B.
2002 *The Pentecostal Revolution in Nigeria. – Occasional paper.* Centre of African Studies University of Copenhagen.
- Gerloff, Roswith
1999 *Pentecostals in the African Diaspora. – Anderson, Allan & Hollenweger, Walter (ed.): Pentecostals After a Century. Global Perspectives on a Movement in Transition. – Journal of Pentecostal Theology. Supplement Series 15.* Sheffield, England: Sheffield Academic Press. 67-86.
- Granberg-Michaelson, Wes
2015 *Think Christianity is Dying? No, Christianity is Shifting Dramatically. – Washington Post.* 20.5.2015.
https://www.washingtonpost.com/news/acts-of-faith/wp/2015/05/20/think-christianity-is-dying-no-christianity-is-shifting-dramatically/?utm_term=.51ba3016a603. Viitattu 30.8.2017.
- Hollenweger, Walter
1999 *The Black Roots of Pentecostalism. – Anderson, Allan & Hollenweger, Walter (ed.): Pentecostals after a Century. Global Perspectives on a Movement in Transition. – Journal of Pentecostal Theology. Supplement Series 15.* Sheffield, England: Sheffield Academic Press. 33-44.
1997 *Pentecostalism: Origins and Developments Worldwide.* Peabody MA: Hendrickson Publ.
1988 *The Pentecostals.* London: Hendrickson Publishers.
- Hunt, Stephan
2002 *"A Church for All Nations": The Redeemed Christian Church of God. – PNEUMA: The Journal of the Society for Pentecostal Studies.* 24(2): 185–204.
- Jenkins, Philip
2007 *The Next Christendom. The Coming of Global Christianity. Revised and Expanded Edition.* Oxford: Oxford University Press.
- Jolkkonen, Jari
2007 *Systemaattinen analyysi tutkimusmetodina. Metodiopas.* Joensuu: Joensuun yliopistopaino.
- Kalu, Obgu U
2009 *Sankofa: Pentecostalism and African Cultural Heritage. – Kärkkäinen, Veli-Matti (toim.): The Spirit in the World: Emerging Pentecostal Theologies in Global Contexts.* Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans Pub. Co. 135–154.

- Kärkkäinen, Veli-Matti
- 2016 Spirit and Salvation. A constructive Christian Theology for the Pluralistic World, vol. 4. Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans Pub. Co.
- 2012 The Holy Spirit. A Guide to Christian Theology. Louisville, Kentucky: Westminster John Knox Press.
- 2009a Introduction: Pentecostalism and Pentecostal Theology in the Third Millennium: Taking Stock of the Contemporary Global Situation. – Kärkkäinen, Veli-Matti (toim.): *The Spirit in the World: Emerging Pentecostal Theologies in Global Contexts*. Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans Pub. Co. xiii–xxiv.
- 2009b Pentecostal Pneumatology of Religions: The Contribution of Pentecostalism to Our Understanding of the Work of God’s Spirit in the World. – Kärkkäinen, Veli-Matti (toim.): *The Spirit in the World: Emerging Pentecostal Theologies in Global Contexts*. Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans Pub. Co. 155–180.
- 2003 Christology. A Global Introduction. An Ecumenical, International, and Contextual Perspective. Michigan: Baker Academic.
- 2002 Yong, Amos (toim.): *Toward a Pneumatological Theology. Pentecostal and Ecumenical Perspectives on Ecclesiology, Soteriology and Theology of Mission*. Lanham, Maryland: University Press of America.
- Loewenich, Walther von
- 1976 Luther’s Theology of the Cross. Belfast: Christian Journals Limited.
- Ma, Wonsuk
- 2009 ”When the Poor Are Fired Up”: The Role of Pneumatology in Pentecostal/Charismatic Mission. – Kärkkäinen, Veli-Matti (toim.): *The Spirit in the World: Emerging Pentecostal Theologies in Global Contexts*. Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans Pub. Co. 40–52.
- Macchia, Frank D.
- 2009 Baptized in the Spirit: Towards a Global Theology of Spirit Baptism. – Kärkkäinen, Veli-Matti (toim.): *The Spirit in the World: Emerging Pentecostal Theologies in Global Contexts*. Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans Pub. Co. 3–20.
- McGrath, Alister E.
- 1985 Luther’s Theology of the Cross. Oxford/Cambridge: Basil Blackwell.
- McGrath, Alister E. (toim.)
- 2000 Modernin teologian ensyklopedia. Annala, Pauli, Järveläinen, Petri & Saarelma, Antti (suom. laitoksen toim.kunta). Helsinki: Kirjapaja. – Engl. alkuteos: *The Blackwell Encyclopedia of Modern Christian Thought*. Blackwell Publishers. 1993.

- Pew Research Center
- 2015 Christians. – *The Future of World Religions: Population Growth Projections, 2010-2050*.
<http://www.pewforum.org/2015/04/02/christians/>. Viitattu 25.10.2016.
- 2011a Christian Traditions. – *A Report on the Size and Distribution of the World's Christian Population*.
<http://www.pewforum.org/2011/12/19/global-christianity-traditions/>. Viitattu 25.10.2016.
- 2011b Global Christianity – *A Report on the Size and Distribution of the World's Christian Population*.
<http://www.pewforum.org/2011/12/19/global-christianity-exec/>. Viitattu 25.10.2016.
- 2011c Regional Distribution of Christians – *A Report on the Size and Distribution of the World's Christian Population*.
<http://www.pewforum.org/2011/12/19/global-christianity-regions/>. Viitattu 25.10.2016.

Poloma, Margaret M.

- 2009 Divine Healing: Religious Revivals and Contemporary Pentecostalism: A North American Perspective. – Kärkkäinen, Veli-Matti (toim.): *The Spirit in the World: Emerging Pentecostal Theologies in Global Contexts*. Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans Pub. Co. 21–39.

RCCG:n kotisivut

Mission & vision

- Mission & Vision. <http://rccg.org/who-we-are/mission-and-vision/?v=f0aa03aaca95>. Viitattu 25.10.2016.

Our beliefs

- Our beliefs. <http://rccg.org/who-we-are/our-beliefs/>. Viitattu 9.8.2017.

Our history

- Our history.
<http://rccg.org/who-we-are/history/?v=f0aa03aaca95>.
 Viitattu 25.10.2016.

What we do

- What we do. <http://rccg.org/what-we-do/>. Viitattu 29.8.2017.

RCCG:n Youtube-kanava

- <https://www.youtube.com/user/rccglive>. Viitattu 15.8.2017.

Redeemer's University -kotisivut

- Etusivu. <https://run.edu.ng/index.php>. Viitattu 29.8.2017.

Seidensticker, Bob

- 2015 Christianity Becomes an African Religion, Islam Overtakes Christianity, and Other Upcoming Changes. – *Patheos*. 11.5.2015.
<http://www.patheos.com/blogs/crossexamined/2015/05/christianity-becomes-an-african-religion-islam-overtakes-christianity-and-other-upcoming-changes/>. Viitattu 22.8.2017.

- Ukah, Asonzeh
2003 The Redeemed Christian Church Of God (RCCG), Nigeria. Local Identities And Global Processes In African Pentecostalism. Uni. Bayreuth. Diss.
- Wikipedia
- Yoruba-people. https://en.wikipedia.org/wiki/Yoruba_people. Viitattu 30.8.2017.
- Vähäkangas, Mika
2015 The Prosperity Gospel in the African Diaspora. Unethical Theology or Gospel in Context? – *Exchange*. 44(4): 353–380.
- Yong, Amos
2003 Beyond the Impasse. Toward a Pneumatological Theology of Religions. Grand Rapids, MI: Baker Academic.